

વર્ષ : ૪
મે - ૧૯૯૫
અંક : ૪

ઉદ્દેશ

શ્રી અંકલેશ્વર પ્રાચીન શિક્ષણ સંસ્થા દ્વારા સંચાલિત

કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડ

સ્થાપના-શિક્ષકદિન-૧૯૯૧

(દ.વુ. યુનિ. સેવન)

ભરતી ઓટ

દિવસોના દિવસો જાય છે.
વર્ષોના વર્ષો વહી જાય છે
મનુષ્યનું જીવન માનવામાં પણ ન આવે એટલું બધું અદ્ભુત છે.
તમે લોકોમાં મહાલો છો અને વસ્તુઓને માણો છો.
કોઈક દિવસ સૂર્ય ઊગે છે, તમે કારણ વગર શાંતિ અનુભવો છો.
તમને બધું હુંકારું લાગે છે, જીવનની ઊજળી બાજુઓ દેખાય છે.
તમે હસીપુસીથી ઝૂમી ઊંડો છો આભારવશ થાઓ છો.
તમને કામમાં સરળતા લાગે છે અને બધા જોડે સારું નવું છે.
આની પાછળના કારણની તમને ખબર નથી પડતી.
કદાચ તમને ઊંધ સારી આવતી હોય...
એવું પણ હોય કે તમને કોઈ અંગત મિત્ર મળ્યો હોય
અથવા તમે સલામતી અનુભવતા હો...
શાંતિ અને ઊંડા આનંદની આ અવસ્થા કાયમી રહે
એવું તમે જરૂર ઝાંખો.
પણ અચાનક બધું જ બદલાઈ જાય છે.
જાણે કે ઝળહળતા સૂરજની આસપાસ
વાદળાંઓ વીંટળાવા માંડે છે.
અવર્ણનીય ઉદાસી તમારા પર છવાઈ જાય છે. તમને બધું જ ઉદાસ લાગે છે.
તમને લાગવા માંડે છે કે તમે કોઈને પણ ગમતા નથી.
એક નહીં જેવી બાબતને કારણે તમે ખળભળી ઊંડો છો,
કરિયાદ કરો છો, ઈર્ષ્યાથી પીડાઓ છો અને નારાજ થાઓ છો.
તમે એવું અનુભવો છો કે આ તો આમ ને આમ જ ચાલ્યા કરશે,
આ દશા ક્યારેય બદલાશે નહીં.
અને ફરી એક વાર તમને આનું કારણ સમજાતું નથી.
કદાચ તમે ખૂબ થાકી ગયા છો.
તમને સમજાતું નથી કે આવું શા માટે થાય છે ?
વાસ્તવમાં કારણ એ છે કે માણસ પણ આખરે 'પ્રકૃતિ' નો અંશ છે,
એ વસંત અને પાનખરની આવનજાવનનો હિસ્સો છે,
ચીમ્મ અને શરદની હૂંક અને શીતળતાનો ભાગ છે.
માણસનું મન પણ સાગરના તરંગોની જેમ હિલોળા લે છે -
ભરતી અને ઓટ અનુભવે છે.
કારણ એ પણ છે કે આપણી હયાતી સતત ચાલતી
'જીવન' અને 'મરણ' ની ઘટમાળ છે.
જો આ સત્ય તમને સમજાઈ જાય તો તમે,
હિમત અને વિશ્વાસથી આગળ વધી શકો.
પછી તો તમે ખુદને જ પામીને સમજી શકશો કે દરેક રાત પછી
એક નવી સવાર ઊગે છે.
તમે આ સ્વીકારી શકો તો, ચડતી અને પડતીના ઉત્તાર-ચઢાવ
વચ્ચે જીવી શકશો,
વધુ સારી રીતે અને આનંદથી.

"સખને એક અવસર તો આપો" માંથી સાલ

ઉત્કર્ષ

વાર્ષિક મહાપત્ર

With Best Compliments From :

DR. D. P. PATEL

**COLLEGE OF EDUCATION, KHAROD.
KHAROD, TA. ANKLESHWAR - PIN. 394 115.**

ખરોડ, તા. અંકલેશ્વર જિ. ભરૂચ.

સ્થાપના : શિક્ષક દિન - ૧૯૯૧.

સંપાદકો

પ્રા. શ્રી જયંતભાઈ એ. શાહ.

સહીમ અહમદ ગંગાત (સાહિત્ય મંત્રી)

ઉલ્કર્ષ

વાર્ષિક મુખપત્ર

વર્ષ : ૪

મે ૧૯૯૫

અંક : ૪

ઘી અંકલેશ્વર પ્રોગ્રેસીવ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ સંચાલિત
(દ. ગુ. યુનિ. સંલગ્ન)

કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડ.

ખરોડ, તા. અંકલેશ્વર જિ. ભરૂચ.

સ્થાપના : શિક્ષક દિન - ૧૯૯૧.

સંપાદકો

પ્રા. શ્રી જયંતભાઈ એ. શાહ.

સહીમ અહમદ ગંગાત (સાહિત્ય મંત્રી)

અનુક્રમણિકા

		અમારો પરિવાર, વિદ્યાર્થી સંસદ
		સંપાદકીય
ડૉ. ડાહ્યાભાઈ પી. પટેલ		શિક્ષણની કેડીએથી
ડૉ. ડાહ્યાભાઈ પી. પટેલ	૧	સ્વાસ્થ્ય શિક્ષણ
ડૉ. જયેશભાઈ એ. નાયક	૪	વિસંગતતાઓ વચ્ચે અટવાતું શિક્ષણ
પ્રા. પ્રવિણભાઈ આર. માસ્ટર	૮	સહજ
પ્રા. જયંતભાઈ એ. શાહ	૯	સુદેવોના સથવારે ઉત્કર્ષ
પ્રા. પ્રફુલ્લસિંહ જે. રાજ	૧૩	શિક્ષણ સંસ્કૃતિ અને સંરક્ત ભાષા
ડૉ. કૌશિકભાઈ વી. શેઠ	૧૬	શિક્ષકની બદલાયેલી સંકલ્પના
ડૉ. જી.બી. શિંદે	૧૭	પરિવર્તન પડકાર અને પ્રશિક્ષણ
	૧૮	કોલેજની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ અને સિદ્ધિઓનો હેવાલ
તુષાર એસ. ગોસ્વામી	૨૧	મારું રોક સ્વપ્ન (કાવ્ય)
દિપક આઈ. રજવાડી	૨૧	દુનિયા (કાવ્ય)
સુનિતા એ. હજારીવાલા	૨૧	શા માટે ? (કાવ્ય)
વિનોદભાઈ એચ. પટેલ	૨૨	વસ્તીના ભાર તથે દબાયેલું ભારત
સલીમ અહમદ ગંગાત	૨૫	LIBERTE-EGA'ITE FRATRnite !
સુરેશભાઈ સી. સોલંકી	૨૬	મૂલ્યશિક્ષણ
દિલીપસંગ સી. રણા	૨૭	પર્યાવરણ અને આપણું ભાવિ
નિલીમાબહેન સી. ત્રિપાઠી	૨૮	જેવો પોતાને તેવો પોતાના પાડોશીને પ્રેમ કરો
હિનાબહેન જી. પટેલ	૨૯	આત્મસૌંદર્ય જ સાચું સૌંદર્ય
	૩૦	ઋણ સ્વીકાર
	૩૨	પ્રશિક્ષણાર્થીઓના સરનામાં

અમારો પરિવાર

અધ્યાપક વૃંદ

ડૉ. ડાહ્યાભાઈ પ્રાગજીભાઈ પટેલ - (આચાર્ય: બી. એસ. સી., એમ. એડ., પીએચ. ડી.)

ડૉ. જયેશકુમાર અંબેલાલ નાયક - (બી. એસ. સી., એમ. એડ., પીએચ. ડી.)

શ્રી પ્રવિણચંદ્ર રતિભાઈ માસ્ટર - (બી. એ., એમ. એડ.)

શ્રી જયંતકુમાર અરવિંદભાઈ શાહ - (એમ. એ., એમ. એડ.)

શ્રી પ્રફુલ્લસિંહ જયવંતસિંહ રાજ - (એમ. કોચ., એમ. એડ.)

બિન શૈક્ષણિક કર્મચારીગણ

સેવકો

શ્રી જયંતકુમાર શશીકાન્તભાઈ પટેલ

શ્રી ઈસ્માઈલ મુસા ખલીફા

શ્રી ઈસ્માઈલ મુસા ખેગીચાત

શ્રી હારક યુસુફ ઝીખભાઈ

શ્રી અમિનકુમાર મોતીસિંહ વસાવા

કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ખરોડ

વિદ્યાર્થી સંસદ

પ્રમુખ : ડૉ. ડી. પી. પટેલ

ઉપપ્રમુખ : ડૉ. જયેશભાઈ નાયક

સામાન્ય મંત્રી : ઉપરાતઘર મોહંમદ રશીદ યાકુબ

સાંસ્કૃતિક સમિતિ

અધ્યક્ષ : શ્રી પ્રફુલ્લસિંહ રાજ

મંત્રી : અનિલાબહેન આર. પટેલ

સભ્ય : ૧. પ્રવિણાબહેન જી. પટેલ

૨. નાનસીંગભાઈ બી. ચૌધરી

નાણાં સમિતિ

અધ્યક્ષ : ડૉ. જયેશભાઈ નાયક

મંત્રી : સુરેશભાઈ જે. ભોવે

સભ્ય : ૧. હિનાબહેન જી. પટેલ

૨. મદીજા એ. પટેલ

પ્રવાસ સમિતિ

અધ્યક્ષ : શ્રી પ્રવિણચંદ્ર માસ્ટર

મંત્રી : રાખીબહેન બી. મોદી

સભ્ય : ૧. ઈંદરીશ જી. કબીર

૨. જગદીશ આર. વસાવા

સાહિત્યવાદ સમિતિ

અધ્યક્ષ : જયંતભાઈ શાહ

મંત્રી : સલીમ અહમદ ગંગાત

સભ્ય : ૧. સુરેશભાઈ સી. સોલંકી

૨. મહેશભાઈ એમ. વસાવા

સંપાદકીય

ઐઘોગિક ક્ષેત્રે અવિરત પ્રગતિ સાધતા અંકલેશ્વર તાલુકામાં આવેલ, કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન ખરોડ, તેના ચાર વર્ષ પૂર્ણ કરે છે. માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને તાલીમ આપતી આ સંસ્થામાંથી અત્યાર સુધીમાં બે શતક જેટલા પ્રશિક્ષણાર્થી ભાઈબહેનો તાલીમ લઈ ચૂક્યા છે. દર વર્ષની જેમ આ વર્ષે પણ ઉત્કર્ષનો અંક આપ સી સ્નેહીજનોનાં હાથમાં સુપ્રત કરતાં અમો આનંદ અને ગીરવની લાગણી અનુભવીએ છીએ.

પ્રશિક્ષણાર્થીઓને વાંચન દ્વારા પ્રેરણા અને પ્રોત્સાહન મળી રહે, વર્ષ દરમ્યાનની પરિવારની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ સંકલિત કરી દર્શાવી શકાય, પ્રશિક્ષણાર્થીઓમાં રહેલી લેખન અભિવ્યક્તિ અને રૂચિને કેળવી શકાય, તેમજ કોલેજમાં રસ ધરાવનાર સંસ્થાઓ તેમજ વ્યક્તિઓ વચ્ચે ઉત્કર્ષ દ્વારા સેતુ સ્થાપી અન્યોન્યના સંપર્કને વધુ ગાઢ બનાવી શકાય, તે માટેનો આ એક નમ્ર પ્રયાસ છે.

આ વર્ષે કાગળના ભાવમાં ભારેખમ વધારો થયો હોવા છતાં, વાર્ષિક મુખપત્રનું સ્વરૂપ અને ગુણવત્તા યથાવત જાળવી શક્યા છીએ. આ માટેનો સઘળો યશ કોલેજના ઉત્સાહી પ્રશિક્ષણાર્થીઓ અને કોલેજ પરિવારના ફાળે જાય છે. પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ અંક પ્રસિદ્ધિ માટેનું જરૂરી નાણાંકીય ભંડોળ એકત્ર કરી આપ્યું છે. અને તેમની આત્મસૂઝ અને શક્તિ અનુસાર લેખન અભિવ્યક્તિ પ્રદર્શિત કરી છે. આ અંકને મૂર્ત સ્વરૂપ અપાવવા બદલ તેમને હાર્દિક અભિનંદન...

આ સર્જન પરિવારના સભ્યો, વિજ્ઞાપન આપનાર હિતેચ્છુઓ અને સંકલિત સાહિત્યને મુદ્રિત કરનાર સહયોગીઓનો સામૂહિક પ્રયાસ છે. અમારા પ્રત્યેની લાગણી પ્રદર્શિત કરી અમને પ્રેરણા, સહયોગ અને માર્ગદર્શન આપનાર સી પ્રત્યે ઋણ સ્વીકારની લાગણી વ્યક્ત કરી, આપ સીના કરકમળમાં 'ઉત્કર્ષ' નું આ ચતુર્થ સોપાન સમર્પિત કરતાં અમો પ્રસન્નતાની લાગણી અનુભવીએ છીએ.

મે ૧૯૯૫

સંપાદકો

सामान्य मंत्री

काय. एम. उद्यसतदार

भायल्लली परीक्षामंड
डोलेजर्मा प्रथम

जिल्लेशरानु सावेठभाई

सोयी वधु विद्यापल
लापनार

हरानाठरेल जेपी

विद्यार्थी
संघ

१९९४
९५

सापुतार्य शैक्षिक प्रवास हरम्यान डोलेज परिवार

डॉ. जयेश्वरभाई-नाथका पुस्तकनु विमोचन करत
नापी विद्यापीठ वेडरलिया कुलपति डॉ. पी.जी. वैद्य

२०१६

શિક્ષણની કેડીએથી

રોટરિયન ડૉ. અશોકભાઈ શાહે એક મુલાકાતમાં વ્યથિત હૃદયે ઉગ્વાયું હતું કે “ તેઓ જ્યારે બધા રાષ્ટ્રોની મજલ પરિપદમાં ઈંસાયેલ જવા હતા ત્યારે ત્યાંના નેતાએ જણાવેલ કે ભારતની એક ટકો જમીન, એક ટકો કુદરતી સંપત્તિ અને માત્ર એક ટકો માનવધન આપવામાં આવે તો હું વિચાર પર તૈયારી કરી બતાવું.” આપણી પાસે સો ટકા હોવા છતાં તેમ કરી શકતા નથી. આપણી પાસે બધું જ છે કુદરતી સંપત્તિ, બુદ્ધિશક્તિ, ચાતુર્ય, વિદ્વતા, શાસ્ત્ર અને બીજું બધું ઘણું છે, છતાં આપણે વિશ્વના કુલક ઉપર પાછા પડીએ છીએ, તેના માટેના કારણો પૈકી અત્યંત નબળું પડી ગયેલું લગભગ ખલાસ થઈ ગયેલું, રાષ્ટ્રીય ચારિત્ર્ય અને સ્વયં શિસ્તનો અભાવ અતિ મહત્વના છે.

વિકાસશીલ દેશોની હરોળને આંબવા તેમજ નવીન પ્રક્રિયાઓ વડે નવી દિશાઓ કંપ્રસ્વાની જરૂરિયાત ઊભી થઈ છે. ઝડપી પરિવર્તનશીલ સમાજ અને વિશ્વની આકાર લેતી પ્રક્રિયાઓની અસર શિક્ષણ પર થાય છે. આવી પરિસ્થિતિમાં શિક્ષણની પરિવર્તન પામતી ક્ષિતિએ સાથે કદમ મિલાવવાની જરૂરિયાત શિક્ષક પક્ષે ઊભી થઈ છે. હાલની પરિસ્થિતિમાં વધતી જતી વિદ્યાર્થી સંખ્યા, જ્ઞાનવિસ્ફોટ અને સમૂહમાધ્યમોની અસર વર્ગખંડના સીમાડને બદલવાનું સુચન કરે છે. રૂઢિગત શિક્ષણપદ્ધતિ હાલમાં કંટાળાજનક અને રસહીન પુરવાર થઈ છે.

એકવીસમી સદીમાં પ્રવેશ કરવાની અભિલાષા સેવનાર શિક્ષકોએ નવીન પદ્ધતિઓનો સ્વીકાર કરી, વિજ્ઞાન અને તકનીકીના માધ્યમોનો સુયોગ્ય વિનિમય કરી અખેતાકેન્દ્રી શિક્ષણપદ્ધતિને અનુરૂપ વર્ગ શિક્ષણને નવીન સ્વરૂપ આપવું પડશે. શિક્ષણને હેતુલક્ષી અને કાર્યસાધક બનાવવા સુચિતિત આયોજનની આવશ્યકતા છે. શિક્ષણનું માળખું, શિક્ષણ પ્રક્રિયા એવા હોવા જોઈએ કે સમાજમાં આદર્શ નાગરિક પ્રદાન કરી શકે, નવી ચેતના, નવો અભિગમ, નવી દિશા, નવી સૂઝ વગેરે દ્વારા વિદ્યાર્થી વિકાસની કેડી પર આગળ વધે અને રાષ્ટ્ર ઘડતરમાં સહયોગી બને.

શિક્ષક એ રાષ્ટ્રનો ઘડવૈયો ત્યારે બની શકે જ્યારે પોતે તેના માટેનું ઘડતર કર્યું હોય. આવા ઘડવૈયાઓનું ઘડતર પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટે પ્રાથમિક અધ્યાપન મંદિરમાં અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટે શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયમાં થાય છે. આ તાલીમ સંસ્થાઓ અભ્યાસક્રમ, પ્રવૃત્તિ અને તાલીમની વિવિધ યુક્તિ-પ્રયુક્તિઓના સુયોજન, સંગઠન દ્વારા તાલીમ કાર્યક્રમનું આયોજન વિચારે, જે રાષ્ટ્રને શ્રેષ્ઠ અને નિષ્ઠાવાન શિક્ષકોનું પ્રદાન કરી શકે. તાલીમ આપનાર અધ્યાપકોએ સૌથી વિશેષ જાગૃતિ અને કાળજી રાખવાની છે. તાલીમ લેનાર પ્રશિક્ષણાર્થીને શિક્ષક માટે જરૂરી ઉત્તમ શિખરે સુધી પહોંચવાની ક્ષમતા કેળવી આપ્યા બાદ જ તેને રાષ્ટ્રને સોંપવો જોઈએ. આમ થશે તો અશોકભાઈએ ઉગ્વારેલા વિદ્યાનોની વ્યથા ઓછી થશે અને ભારત એકવીસમી સદીના પ્રાંજણમાં, વિશ્વની હરોળમાં આગળ નીકળવાના માર્ગે મોકલા કરી, અન્ન રાષ્ટ્રોને માર્ગે ચીંધશે.

પ્રો. ડૉ. ડાહ્યાભાઈ પી. પટેલ

સ્વાસ્થ્ય શિક્ષણ

ડૉ. ડાહ્યાબાઈ પી. પટેલ

જણ દાયકા પહેલા ડૉ. ડી.એસ. કોઠારીના અધ્યક્ષપણા હેઠળ નિમાયેલ શિક્ષણ આયોગમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે " ભારતનું ભાવિ તેના વર્ગખંડમાં ઘડાઈ રહ્યું છે " " The destiny of India is being shaped in the classroom" અમેરિકન અહેવાલમાં પણ આ વાતનું સમર્થન આપતી રજૂઆત કરવામાં આવી છે. "The roll of adult is to insure that the brain of future generation should not distroyed." ભાવિ પેઢીના મગજ ખતમ ન થાય તે જોવાની જવાબદારી પુવાનોની છે. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિ ૧૯૮૬ માં અધ્યતાકેન્દ્રી શિક્ષણને મહત્વ આપવામાં આવ્યું છે. જેમાં બાળક એ શિક્ષણનું કેન્દ્રબિંદુ છે. બાળકના એક વ્યક્તિ તરીકેના ધ્યેયને સ્વીકારતા બાળકનો સર્વાંગી વિકાસ તેની તંદુરસ્તી પર આધારિત છે. રાષ્ટ્રકૃષ્ણન સમિતિના અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે 'A Sound mind in sound body' સ્વસ્થ શરીરમાં જ સ્વસ્થ મન રહી શકે. કેળવણીકાર રૂસોએ પણ શારીરિક શિક્ષણનું મહત્વ દર્શાવતાં જણાવ્યું છે કે 'Body first and mind then' પહેલાં શરીર અને પછી મસ્તિષ્ક. 'Health is Wealth' એ આધારે તંદુરસ્તી એ માનવીની મોટામાં મોટી મૂડી છે. તેમજ 'પહેલું સુખ તે જાતે નર્ચા' શરીરે સુખી તે સુખી સર્વ વાતે' વગેરે ઉક્તિઓ પ્રચલિત છે. જે સ્વાસ્થ્યના મહત્વનો નિર્દેશ કરે છે.

સામાન્ય વ્યવહારમાં કોઈ વ્યક્તિ અન્ય વ્યક્તિને મળતાં પ્રશ્ન કરે છે, કેમ છો ? પ્રત્યુત્તરમાં સાડુ છે, ઠીક છે, બરાબર નથી... વગેરે ઉત્તરો મળે છે. અહિયાં વ્યક્તિ પોતાની તંદુરસ્તી કે સ્વાસ્થ્ય અંગેની સ્થિતિ પ્રદર્શિત કરે છે. સ્વાસ્થ્યનો શાબ્દિક અર્થ તંદુરસ્તી અને નીરોગીપણું થાય છે. વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થા (WHO) એ તંદુરસ્તીની વ્યાખ્યા આપતાં જણાવ્યું છે કે " Health is state of Complete Physical, mental and social well-being and not merely the absence of diseases or infirmity " તંદુરસ્તી એ ભૌતિક, માનસિક અને સામાજિક યોગ્ય પરિસ્થિતિ, નહિ કે રોગની ગેરહાજરી અથવા નબળાઈનો અભાવ. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિ - ૧૯૮૬માં જણાવ્યા પ્રમાણે " સંપૂર્ણ શારીરિક, માનસિક અને સામાજિક સ્વસ્થતાની સ્થિતિ એટલે તંદુરસ્તી "

શિક્ષણક્ષેત્રે વિદ્યાર્થીઓના વર્તનમાં પરિવર્તન લાવનારી પ્રક્રિયાને શિક્ષણ કહેવાય છે. જ્યારે વિદ્યાર્થીઓને સ્વાસ્થ્ય વિષયક જાણકારી આપી અપેક્ષિત પરિવર્તન લાવવાની પ્રક્રિયા કરતા શિક્ષણને સ્વાસ્થ્ય શિક્ષણ કહેવાય.

સ્વાસ્થ્ય શિક્ષણની સંકલ્પનાને અનુરૂપ સ્વાસ્થ્ય વિષયક માહિતી મેળવી, સમજ કેળવી, તે અંગેના વલણ, ટેવો, દૈનિકબિંદુ ... વગેરેનું ઘડતર કરવા અને સ્વાસ્થ્ય વિષયક કાર્યક્રમોનું આયોજન કરવા માટે સ્વાસ્થ્ય શિક્ષણના હેતુઓ નક્કી કરવા જોઈએ. હેતુઓની યાદી આ પ્રમાણે દર્શાવી શકાય.

સ્વાસ્થ્ય વીધું દઈ અભિદાન, સુસ્વાસ્થ્ય લો દઈ વિદ્યાદાન. સાક્ષરતા અભિયાન એટલે સુસ્વાસ્થ્ય માટેનું અભિયાન.

- * સ્વાસ્થ્ય વિષયક જાણકારી આપવી. સ્વાસ્થ્યપ્રદ શાળાજીવન વિકસાવવું.
- * સ્વાસ્થ્યપ્રદ સુટેવોનો વિકાસ કરી ઘડતર કરવું.
- * સ્વાસ્થ્ય સંરક્ષણ અને સુધારણા અંગેની સમજ વિકસાવવી.
- * ખેલદિલી, મૈત્રી, એક્ય, સ્વાવલંબન, પરિશ્રમીપણા જેવા ગુણો વિકસાવવા.
- * સ્વાસ્થ્ય પર અસર કરતા પરિબળોથી સજાગ કરવા.
- * સ્વાસ્થ્ય અપરોધક પરિબળોથી જાગૃતિ કેળવવી.
- * વિવિધ રોગોના લક્ષણો, રોકવાના ઉપાયો અને સાધનોની જાણકારી આપવી.
- * શારીરિક તુટિ અંગેની જાણકારી અને તેની સુધારણા માટેના પ્રયાસ આદરવા.
- * નવરાશના સમયનો સદુપયોગ તથા મનોરંજન મેળવવાની સર્જનાત્મક પ્રવૃત્તિઓ અંગે જાણકારી આપવી.
- * આરોગ્ય વિષયક શાસ્ત્રીય જ્ઞાનનો વિકાસ અને વિસ્તરણ કરવું.
- * વ્યક્તિનો સર્વાંગ સંપૂર્ણ વિકાસ કરવા માટે, તંદુરસ્ત શરીર, નીરક્ષીર વૃત્તિ, મન અને દૃઢયત્ની ઉદાર (ભાવના)નું ઘડતર કરવું.
- * સ્વાસ્થ્ય જાળવણીમાં રમતગમત, વ્યાયામ, સ્વચ્છતા, નિયમિતતા, નિયમપાલન ... વગેરેનું મહત્ત્વ દર્શાવી તેની કેળવણી આપવી.

સ્વાસ્થ્ય શિક્ષણના હેતુઓને અનુરૂપ સ્વાસ્થ્ય શિક્ષણ આપવું કેવી રીતે ? સ્વાસ્થ્ય શિક્ષણની જવાબદારી કોઈ એક શિક્ષકની નથી. દરેક શિક્ષકે વિષય શિક્ષણમાં આવતી સ્વાસ્થ્ય વિષયક માહિતી દ્વારા તેમજ પોતાના અનુકરણીય વ્યવહાર દ્વારા સ્વાસ્થ્ય શિક્ષણ આપી શકાય. તદ્ઉપરાંત નીચે જેવી પ્રવૃત્તિઓ અને સેવાઓનું આયોજન કરી શકાય.

આરોગ્ય વિષયક સેવાઓ : પ્રાથમિક સારવાર પેટી, આરોગ્ય ખંડ, સંરક્ષાત્મક પ્રયાસો, વિકૃતિ નિવારણના પ્રયાસો, તબીબી સેવા અને માર્ગદર્શન, આરોગ્ય વિષયક મૂલ્યાંકન વગેરેનું આયોજન કરવું.

સ્વાસ્થ્યપ્રદ સવલતો : યોગ્ય હવા ઉજાસવાળી પૂરતી જગ્યા, સ્વાસ્થ્યપ્રદ બેઠક વ્યવસ્થા, પ્રદૂષણ મુક્ત હવા-પાણીની વ્યવસ્થા, દૂષિત હવા-પાણી અને કચરાના નિકાલની યોગ્ય વ્યવસ્થા, રમતગમત અને વ્યાયામને લગતા સાધનો, મેદાન, ધ્વનિ પ્રદૂષણથી મુક્ત એવા સ્થળની પસંદગી, શાળામાં વિવિધ ખંડો, જાજરૂ-મૂતરડી ... વગેરે યોગ્ય પ્રમાણમાં અને યોગ્ય સવલત ધરાવતા રાખવા.

કાર્યક્રમ : નિરીક્ષણ : અવલોકન વડે બેસવાની, ચાલવાની, વાત કરવાની વગેરે રીતભાતનું નિરીક્ષણ કરી સ્વાસ્થ્યપ્રદ રીતો અંગે જાણકારી આપવી, શારીરિક અંગો-નાબ, વાળ, દાંત, હાથ, પગ, જીભ - નું નિરીક્ષણ કરી તેની સ્વચ્છતા અને જાળવણી માટે વ્યક્તિગત પ્રયાસ કરવા. શાળાકીય સવલતો - વિવિધ ખંડો, સાધન સામગ્રી, મેદાન વગેરેની સ્વચ્છતા જાળવવી.

ઉજવણી : જાહેર સ્વચ્છતાદિન, આરોગ્યદિન, જન્મજયંતિ ... વગેરે પ્રસંગો ઉપસ્થિત કરી તેમાં સ્વાસ્થ્ય વિષયક કાર્યક્રમ વાર્તાલાપ, સફાઈ, પ્રદર્શન, ફિલ્મ શો, ભ્રમણ, પ્રભાતહેરી, સૂત્રલેખન ... વગેરે ગોઠવી શકાય.

જેના ઘરમાં શિક્ષિત નાર, એ ઘરનો સુખમય સંસાર.

સંપર્ક : સમાજ કલ્યાણ મંત્રાલય સંચાલિત I.C.D.C. (Integrated Child Development Scheme), માનવ કલ્યાણ મંત્રાલયના ગોઈટર નિયંત્રણ, શ્ય નિયંત્રણ, રક્તપિત નિયંત્રણ કાર્યક્રમ, વસ્તી શિક્ષણ એકમ ઘટકના કાર્યક્રમ, મધ્યાહન ભોજન યોજના કાર્યક્રમ વગેરે અંગે જાણકારી મેળવી, તેની અસર અને પરિણામ માટેની સમજ કેળવવી અને તે યોજનાના લાભ લેવા. સ્થાનિક દવાખાના અને પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રની મુલાકાત, તેમજ પ્રાથમિક સારવાર તાલીમનો કાર્યક્રમ પણ ગોઠવી શકાય.

મૂલ્યાંકનલક્ષી તબીબી તપાસ : તબીબી તપાસ કરાવી જરૂર જણાતા વિદ્યાર્થીના વાલીનો સંપર્ક સાધવો અને સુધારણા માટે પ્રયાસ હાથ ધરવા તેમજ માર્ગદર્શન પૂરા પાડવા. વિદ્યાર્થીઓની બુદ્ધિશક્તિ, શોખ, ગુણ, ઊંચાઈ, વજન, કદ વગેરે માટે સર્વેક્ષણ કરી તેનું મૂલ્યાંકન કરવું.

જાગૃતિ : સામાજિક સ્વાસ્થ્ય સુધારણા માટે સ્વાસ્થ્ય વિષયક ભીતપત્રની રજૂઆત કરવી - 'ગંદવાડ ત્યાં મંદવાડ' 'જ્યાં વાવ ત્યાં વાળો' 'અમે બે અમારા બે' વગેરે. સભાનું આયોજન, પ્રભાતકેરી, લોકસંપર્ક, સ્વાસ્થ્ય વિષયક, ગીતો, નાટક ... વગેરેને અનુલક્ષી મનોરંજન કાર્યક્રમ તેમજ સમૂહમાધ્યમોનો ઉપયોગ કરી શકાય. ટી.વી.માં આવતી જાહેરાત - 'આપને હાથ ધોયાં' 'થોડીસી સાવધાની છંદગીભર...' 'અબ આપા અપને હાથ નિરમાબાથ' - રસી કાર્યક્રમ વગેરેમાં આવતી સ્વાસ્થ્ય વિષયક માહિતી આપવી. મુલાકાત કે વાર્તાલાપ આયોજનથી જાગૃતિ લાવી શકાય. ટી.વી. પર પ્રસારિત થતા અંધી ગણિયાં, સુખહ, હમ ઓર આપ જેવા સ્વાસ્થ્ય વિષયક કાર્યક્રમો તેમજ ફિલ્મ સ્લાઈડ શો, રેડિયો અને ભીતપત્ર જેવા સમૂહમાધ્યમોથી જાગૃતિ લાવી શકાય.

શાળાકીય શૈક્ષણિક કાર્યક્રમ : સમયપત્રકનું આયોજન, પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન, શાળાનો સમય વગેરે સ્વાસ્થ્યને અનુરૂપ ગોઠવી શકાય.

સ્પર્ધા : સ્વાસ્થ્ય વિષયક સ્પર્ધાઓનું આયોજન કરી શકાય. વર્ગખંડને અનુરૂપ, શાળાને અનુરૂપ, વ્યક્તિલક્ષી સ્વચ્છતા અંગે સ્પર્ધા, સુશોભન સ્પર્ધા, રમતગમત વ્યાયામને અનુરૂપ સ્પર્ધાઓનું આયોજન કરી શકાય.

નિયમ પાલન : ખોરાક, આરામ, ઊંધ, વ્યાયામ વગેરે માટે તેમજ જીવનમાં જરૂરી નિયમોના પાલન માટે તેની સમજ આપી ઘડતર કરવા પ્રયાસ કરવો જોઈએ.

શિક્ષક એ કામચલાઉ ડોક્ટર છે. આથી શિક્ષકે સ્વાસ્થ્ય વિષયક માહિતીની જાણકારી મેળવવી અતિ આવશ્યક છે. સ્વાસ્થ્ય શિક્ષણનો જાણકાર શિક્ષક ભાવિ પેઢીના સ્વાસ્થ્ય ઘડતરમાં સહયોગી બની રાષ્ટ્ર ઘડતરમાં પોતાનો ફાળો આપી શકશે. સ્વાસ્થ્ય શિક્ષણ અંગે જાણકાર શિક્ષક અન્યને જાણકારી આપી સ્વાસ્થ્યપ્રદ સમાજના નિર્માણનો ઘડવૈયો બની શકશે.

બહુવાનો અધિકાર બધાનો, એ યુગનો પડકાર છે, અબજા નિરહર શોષિત જનનો બહુવામાં ઉદ્ધાર છે.

વિસંગતતાઓ વચ્ચે અટવાતું શિક્ષણ

ડૉ. જયેશભાઈ એ. નાયક

સરકારના શિક્ષણના સાર્વત્રિકરણના હેતુને સિદ્ધ કરવામાં શિક્ષણના વ્યાપનો ગુણાકાર થયો છે, પરંતુ તેની ગુણવત્તાનો ભાગાકાર થયો છે. તે વાત આજનો દરેક માનવી સ્વીકારે છે. શિક્ષણની કથળેલી દશાથી ઘણાં વ્યથાની લાગણી અનુભવે છે. બિલકુલ ન ચલાવી શકાય એવો ભણવાર પણ શિક્ષણમાં પેધો પડ્યો છે. એટલું જ નહિ શૂલ્યો, કાલ્યો છે. રાજકારણે પણ શિક્ષણમાં પ્રવેશ કર્યો છે. શિક્ષણની વધતી જતી દુર્દશાનો ભોગ બને છે બિચારું બાળક. કેળવણીનો હેતુ છે - બાળકનો સર્વાંગી વિકાસ, પણ આજની પરિસ્થિતિ જોતાં તો એમ લાગે છે કે બાળકનો સર્વાંગી વિકાસ થવાને બદલે એકાંગી વિકાસ પણ વ્યવસ્થિત થાય તો સારું.

વર્તમાન શિક્ષણની પરિસ્થિતિમાં બાળકની સ્થિતિ વિચારવા જેવી છે. પોતાની રમવાની ઉંમરે તેણે શાળાએ જવાનું. શાળાએ જવા માટે પણ પહેલાં ઈન્ટરવ્યુમાંથી પસાર થવાનું (અદી વર્ષના બાળકને 'ઈન્ટરવ્યુ' જેવી મહાન ઘટનામાંથી પસાર થવાનું.) કુદરતી ઊંધનો ત્યાગ કરી ૬-૦૦ વાગ્યામાં શિક્ષણમાં ઊંધતા ઊંધતા સ્કૂલે જવાનું. એના આંગળા લખવાનું કૌશલ્ય પ્રાપ્ત કરવાની ઉંમરે પહોંચે તે પહેલાં જ એણે લખવાની કળા પ્રાપ્ત કરી લેવાની, આટલું ઓછું હોય તેમ વાલીઓના હુકમો, ટ્યુશનની જંજાળ, ગૃહ-કાર્યનો ભાર આ બધું એક બાળક પર માનસિક અત્યાચાર સમાન છે. આથી તે કેટલીકવાર શિક્ષણમાંથી રસ પણ ગુમાવી દે. બાળક મુંઝાય પણ કહે કોને ? બધા જ તેને રાતોરાત પંડિત બનાવી દેવાની યોજનાઓ ઘડતા હોય છે. આ તો થઈ જેને રમવાની જરૂર છે તેવા ભણનારા બાળકની સ્થિતિ.

જ્યારે બાળક ખરેખરી ભણવાની ઉંમરે પહોંચે છે ત્યારે તેના મનમાં શાળા, શિક્ષકો, પુસ્તકો વગેરે માટે એક પ્રકારનો પૂર્વગ્રહ જાણ્યે-અજાણ્યે બંધાઈ જાય છે. ઉપગ્રહ છોડી શકાય પણ પૂર્વગ્રહ જલ્દી છૂટતો નથી. બાળક સામે અનેક સમસ્યાઓ હોય છે. આપણે એના કુટુંબની સમસ્યાઓને બાદ કરીને માત્ર વિચારીએ તો મોટાભાગના બાળકોને તો અભ્યાસક્રમની વિષયવસ્તુ પચી જ શકતી નથી, તેથી બાળક માત્ર પૂતળાની મારક વર્ગખંડમાં બેસી રહે છે. બીજી તરફ શિક્ષણને વેપાર-ધંધો ગણનારા શિક્ષકો બાળકો પ્રત્યે બેધ્યાન છે. જુદી જુદી તરકીબ અપનાવીને બની બેઠેલા શિક્ષકોનું વિષયવસ્તુ પરનું પ્રભુત્વ પણ હોતું નથી. જે પોતે બરાબર સમજી શકતા નથી તે બાળકને શું સમજાવી શકવાના ? આવા પાંગળા શિક્ષકો આજના ચંચળ બાળકો સામે ટકી શકતા નથી. બાળકોની ઠેકડીના ભોગ પણ બને છે. ટી. વી. અને પરદેશી ચેનલોના આક્રમણથી બાળકો વધુ જાણકારીવાળા બન્યા છે. તેઓના પ્રશ્નો તેમના શિક્ષકો ઉકેલી શકતા નથી. શિક્ષકની નબળાઈ બાળકો પામી જાય, પછી તે શિક્ષક પ્રત્યે બાળક કેવી રીતે માનદંષ્ટિ કેળવે ?

ટ્યુશનિયા શિક્ષકોનો પણ એક સમાજ છે. ટ્યુશન કરવું એ ગુનો નથી. એમાં પણ એ મહેનત કરે છે અને પૈસા મેળવે છે. ભૂતકાળમાં શિક્ષક માટે મોટરકાર જેવી બાબત દિવાસ્વખ ગણાતી. તે બાબત આજે સાકાર બની છે. ટ્યુશન જ્યારે બદીનું સ્વરૂપ પકડે ત્યારે તે બાળક માટે શાપરૂપ બની જાય છે. જેમકે

શ્યાન જાગૃતિ આવે, સુરાજય સાથે લાવે. * રહે નિરભર મારો સાથી, હોય વધુ અપમાન શું આથી ?

હત્યા... આવી કેટલી બાબતોની યાદી બનાવું ?

ઉપરોક્ત વર્ણવેલી અને અવર્ણનીય અનેક વિસંગતતાઓની વચ્ચે બાળમાનસ પીસાતું જાય છે. વિદ્યાર્થીના માનસ પર કડવા અનુભવોથી ક્રમિક રીતે ખોટી છાપ વિકસતી જાય છે. ઘર, સમાજ, શાળામાં ચાલતા જૂઠાણાંથી કલ્પિત ઘણેવું મન દિશાવિહીન બની જાય છે. પાઠી પ્રવર્તમાન શિક્ષણ પર વિશ્વાસ કેવી રીતે રાખશે ? આ શિક્ષણ પ્રથા, તેનું માળખું, સરકારી નીતિ, બધું કઈદિશામાં જઈ રહ્યું છે ? આ વિટંબલામાંથી બચવાનો ઉપાય શું ? આવું જ ચાલ્યા કરશે તો આપણા બાળકો શિક્ષણમાંથી શું પામશે ? આપણો ભાવિ સમાજ કેવો હશે ?

પ્રસ્તુત ચિત્રથી એવી બાબત ઉપસાવવાનો આશય નથી કે બધું નકામું બની ગયું છે, હજી પરિસ્થિતિ કાબૂ બહાર ગઈ નથી. પરંતુ ભાવિ પેઢીને સુરક્ષિત બનાવવા, પ્રગતિકારક સમાજનું નિર્માણ કરવા જરૂર કોઈ સારી, સુવ્યવસ્થિત પ્રથાનું આયોજન અનિવાર્ય બને છે. એવી પણ સંસ્થાઓ, શાળાઓ, શિક્ષકો, વાલીઓ છે કે જેઓ પોતાની આગવી શૈલી અને પ્રમાણિક નીતિ-રીતિઓથી સમાજની સેવા કરી રહ્યા છે. એક-બે પ્રસંગો જોઈએ.

માધ્યમિક શાળામાં અનેક સ્પર્ધાઓ યોજાય છે. એમાંની એક સ્પર્ધા 'ગાંધી સવાસો' નિમિત્તે યોજાઈ હતી. જે શાળામાં આ સ્પર્ધાનું આયોજન થયું હતું તે શાળાના અને અન્ય શાળાના સ્પર્ધકો વચ્ચે હરીફાઈ થઈ હતી. જનમાનસ પરની સામાન્ય છાપ એવી હોય છે કે જે શાળામાં સ્પર્ધા યોજાય તે શાળાને હિસ્ટ્રી એકાદ ઈનામ તો આવે જ. પરંતુ અહીં જેની વાત થાય છે, તેમાં નિર્ણાયકોએ તે શાળાના કે વિદ્યાર્થીનાં મોહમાં આવ્યા વગર કામ કર્યું. એ શાળાને ભાગે એક પણ ઈનામ ન આવ્યું.

બીજો એક પ્રસંગ સ્પર્ધા અંગેનો જ પરંતુ કોલેજ કક્ષાનો બન્યો. સ્પર્ધાની તારીખમાં ફેરફાર અંગેની માહિતી એક કોલેજને સમયસર ન મળવાથી તે કોલેજે તેના સ્પર્ધકોને સ્પર્ધા સ્થળે અગાઉની તારીખ પ્રમાણે મોકલ્યા, કોલેજ પર જતાં સ્પર્ધકોને જાણ થઈ કે તારીખ વીતી ગઈ છે. છતાં આ સ્પર્ધકોની લેખન કસોટી લેવામાં આવી. જેમ શાળા કે અન્ય જગ્યાએ બને છે તેમ વિદ્યાર્થી નાસીપાસ ન થાય એટલા માટે કસોટી લઈ લેવામાં આવે છે તેમ આ કસોટી લીધી હશે. એવું માનવામાં આવ્યું. પરંતુ જ્યારે પરિણામ આવ્યું ત્યારે ઉપરોક્ત જણાવેલી કોલેજના વિદ્યાર્થીને જ પ્રથમ ઈનામ પ્રાપ્ત થયું. આ બાબત કેટલો મોટો વિશ્વાસ જગાડી જાય છે. મનમાં રહેલી ખોટી, ઘર કરી ગયેલી માન્યતાઓના નિર્મૂલન માટે આ નાનકડો પ્રસંગ મોટી કાયમી છાપ છોડી જાય છે. મૂલ્યાંકન પદ્ધતિમાં રહેલા અવિશ્વાસનો અહીં છેલ્લો ઊંડો જાય છે.

શિક્ષણ પ્રક્રિયામાં સામેલ વ્યક્તિઓ અને સમાજના સહકારથી કરી શિક્ષણમાં વિશ્વાસ ઉત્પન્ન કરાવી શકાય. શિક્ષણને વ્યવસ્થિત બનાવવા નીચે પ્રમાણેના ઉપાયો યોજી શકાય.

- પૂર્વ પ્રાથમિકથી ઉચ્ચ શિક્ષણ સુધીના શિક્ષણ માળખાનું સુગઠિત, ક્રમિક આયોજન કરવું.
- દરેક એકમો કે સંસ્થાઓ વચ્ચે યોગ્ય સંકલન સાપવું.

બીય લોક જ્યાં સુશિક્ષિત, એ જ રાષ્ટ્ર રહે સુરક્ષિત. * પ્રજા સુરક્ષિત દેશ સુરક્ષિત, દેશ વિકસિત.

- વાલીઓ અને સમાજનો શિક્ષણ વ્યવસ્થામાં સક્રિય હિસ્સો
- ચાર વર્ષની ઉંમર સુધીના બાળકો પર શિક્ષણનો બોજ લાદવો ન જોઈએ. સામાજિક વ્યવસ્થાની અનુકૂળતા માટે જો કે. જી. નર્સરીનું શિક્ષણ જરૂરી જ બને તો આ વયમર્યાદા સુધીના બાળકોને રમતગમત કે અન્ય પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા જ શિક્ષણ આપવું. પુસ્તક પાઠનો સમાવેશ ન કરવો.
- પાઠ્યપુસ્તકો વિદ્યાર્થીઓની વયમર્યાદાને અનુરૂપ અને જુષ્ટિ કોશલ્યનો વિકાસ કરે એવાં આકર્ષક બનાવવા. પાઠ્યપુસ્તકની રચનામાં જે તે કક્ષાએ કાર્ય કરતા શિક્ષકોનો સમાવેશ કરવો.
- શિક્ષકોએ વિષયવસ્તુનું પૂર્ણ જ્ઞાન મેળવવા પાઠ્યપુસ્તક ઉપરાંત સંદર્ભ સાહિત્યનો અભ્યાસ કરવો.
- વિદ્યાર્થીને અનુકૂળ એવી શિક્ષણ પદ્ધતિ શિક્ષકે વિકસાવવી.
- ટ્યુશન અને તેના દ્વારા આચરવામાં આવતી ગેરરીતિઓ સામે વાલીઓએ નીડર બનવું જોઈએ.
- ટ્યુશન કરતા શિક્ષકો પોતાને મળતી ટ્યુશન ફીનું વળતર પુરેપુરું આપે તથા ટ્યુશન અને વર્ગખંડના શિક્ષણ વચ્ચે ભેદ ન રાખે. ટ્યુશનમાં આવતા પૈસાપાત્ર વિદ્યાર્થીઓની સાથે ગરીબ કે મધ્યમ વર્ગના મહેનતુ વિદ્યાર્થીને મફત ટ્યુશન આપે તો એવા ઉમદા કાર્યને સમાજ પણ બિરદાવે.
- વર્તન અને વ્યવહારમાં વાલીઓ, શિક્ષકોએ નાની નાની એવી બાબતો માટે કાળજી રાખવી કે જેથી બાળકો ખોટું અનુકરણ ન કરે વાલીઓ કે શિક્ષકોએ સત્ય બાબતનો આચલ રાખવો.
- નાનાં બાળકોને સારી ટેવો પાડવા વાલીઓ, શિક્ષકોએ સાથે પ્રયત્ન કરવા.
- વાલીઓની મુલાકાત શાળાઓએ વારંવાર ગોઠવવી.
- વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહિત કરનારી પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવી.
- તંદુરસ્ત શરીર સાથે તંદુરસ્ત મનના નિર્માણ માટે પ્રવૃત્તિઓ યોજવી. એવી ધટના પ્રસંગોનું નિર્માણ કરવું કે જેથી વિદ્યાર્થીઓનો શિક્ષણ પ્રત્યેનો આત્મવિશ્વાસ વધે.
- નવા અભ્યાસક્રમના નિર્માણ સમયે શિક્ષકોને એક વર્ષ અગાઉ પુસ્તકો મળી જાય એવી વ્યવસ્થા કરવી. શિક્ષકોને યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવાની વ્યવસ્થા પણ કરવી.
- સરકારી અનિશ્ચિતતાઓનો સામનો કરવા લોકજુવાળ ઊભો કરવો. વાલીઓ, શિક્ષકો, સંચાલક મંડળોએ ભેગા થઈ નીડર બની સરકાર વિરોધી નીતિઓ સામે પોતાના યોગ્ય વિચારોનું પ્રતિબિંબ પાડી સરકારને વિશ્વાસમાં લેવી અને બાળક તથા સમાજના હિતને પ્રાધાન્ય આપવું.
- તેજસ્વી વિદ્યાર્થી કે અન્ય કોઈ પણ વિદ્યાર્થીને બોર્ડ કે સરકાર દ્વારા અન્યાય થતો લાગે તો તેની મદદે જઈ યોગ્ય રજૂઆત કરી ન્યાય અપાવવો, પછી તે વિદ્યાર્થી આપણી જાણમાં હોય કે ના હોય. વાલીઓ, શિક્ષકોએ ગેરરીતિનું આચરણ છોડી પોતાના બાળકોમાં ઉમદા ઉદાહરણ પૂરું પાડવું.
- શાળેષ પરીક્ષા કે તે સિવાયની પરીક્ષાઓમાં પણ જોવા મળતી ખામીઓનો ખોટો ડર રાખ્યા સિવાય વિદ્યાર્થી, શિક્ષક, વાલીએ એકબીજાનો સહયોગ કરી યોગ્ય સ્થળે રજૂઆત કરવી.
- હાલ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટીના પ્રાધ્યાપકોએ પરીક્ષણ કાર્ય જાતે કરવાનું સ્વીકાર્યું છે. તેમ માધ્યમિક, પ્રાથમિક, ઉચ્ચતર માધ્યમિક કે અન્ય બાલ પરીક્ષાની નિરીક્ષણ, મૂલ્યાંકનની કાર્યવાહી શિક્ષકોએ જાતે જ કરવી.
- પ્રશ્નપત્ર કોડમાં, ઉત્તરવહીમાં ગેરરીતિ વગેરે જેવી બદીઓ માલમ પડે તો તે કરનાર વ્યક્તિની જાણ નીડરતાથી અધિકૃત અધિકારીને કરવી.
- નિરીક્ષણ, પરીક્ષણ દરમ્યાન થતાં શિક્ષકો પરના હુમલાને વખોડી કાઢીને જ બેસી ન રહેતાં ગુનો કરનારને સખ સજા અને બોધપાઠ મળે તે માટે સામુહિક ચળવળ ઉપાડવી.
- 'ઓપન બુક ટેસ્ટ' કે એવા અન્ય અખતરાઓ પુરાતાં માર્ગદર્શન કે ઊંડી વિચારણા કર્યા પહેલાં અમલમાં આવે તો તેને અટકાવવા અને યોગ્ય વ્યવસ્થા, માર્ગદર્શન ગોઠવાયા પછી જ તેનો અમલ કરવા દેવો.

તાલીમી કોલેજોમાં તૈયાર થતાં નવા શિક્ષકોને યોગ્ય તાલીમ આપી કેળવવા કે જેથી તેઓ પોતાના ઉમદા વ્યવસાયને અનુરૂપ શિક્ષણ કાર્ય વિકસાવી શકે. અંધ વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવા જેવી બાબતોમાં શિક્ષણ વ્યવસ્થામાં પહેલી વ્યક્તિઓના અભિપ્રાય મેળવવા જોઈએ. અંધ શિક્ષકને શાળામાં વેઠવી પડતી વહીવટી મુશ્કેલીઓ કે એવી અન્ય મુસીબતો માટેના સારા-નરસા પાસાનો અભ્યાસ કર્યા પછી જ એ અંગેનો નિર્ણય લેવાવો જોઈએ. લેવાઈ ગયેલા નિર્ણયને પ્રતિષ્ઠાનો પ્રશ્ન ન બનાવી તેની યોગ્ય-અયોગ્યતાની ફેરવિચારણા કરવી જોઈએ.

આખરે મૂળ પ્રશ્ન તો વિસંગતતાથી ઘેરાયેલા શિક્ષણને મુક્ત કરવાનો છે. માનવે ઉત્પન્ન કરેલી વિસંગતતાઓ સમજી તેનો નાશ કરી ઉમદા શિક્ષણ પ્રથાનું નિર્માણ કરવાનું કાર્ય પણ માનવીનું જ છે. આ દિશામાં દરેકે કદમ માંડવા યોગ્ય ફાળો આપવો જોઈએ. સમાજના દરેક અંગભૂત ઘટકોએ ઊઠી, જાગી, પોતાના ધ્યેયની પ્રાપ્તિ માટે મંડ્યા જ રહેવાનું છે.

સહજ

મા. પ્રવિણભાઈ અર. ખાસ્તર

ઘણેભાગે હું-તું ની જુગલજોડી 'એ' ને લક્ષ્યમાંરાખીને વાતો કરે છે. અને આ હું-તુંની વાતોમાં સમભાવનો અભાવ હોય છે. અને એની જગ્યાએ ઈર્ષ્યા સ્થાન લે છે. મોટે ભાગે 'એ' ના ગુણ જોવાને બદલે તેની ચર્ચા કરવાને બદલે 'એ' ના દુર્ગુણ જોવામાં આવે છે. 'એ' ની નાની-નાની ત્રુટીઓ ઉપર બિલોરી કાચ મૂકવામાં આવે છે અને પરિણામે આખીયે વાત કે ચર્ચા પરનિંદામાં ફેરવાઈ જાય છે. આ વાત કદાચ કિશોર કે યુવક, મુગ્ધ કે વૃદ્ધ, જ્ઞાનવૃદ્ધ કે અનુભવવૃદ્ધ બધા જ માટે સાચી હોય છે. દરેક સમાજમાં વ્યવસાયના કે સેવાના દરેક ક્ષેત્રમાં કોઈપણ હોદ્દાની વ્યક્તિ આ 'એ' નું સ્થાન પામી જતી હોય છે અને હું-તું ની જુગલબંધીનો શિકાર થઈ જતી હોય છે.

આ માનવસ્વભાવની એક ઘણી મોટી મર્યાદા છે. જેના પ્રત્યે જાણ્યે અજાણ્યે દુર્લક્ષ્ય સેવાતું રહ્યું છે. 'એ' ની જે મર્યાદા કે ત્રુટી હું-તું ના સંવાદમાં કેન્દ્રનું સ્થાન ભોગવે છે. તે મર્યાદા કે ત્રુટી પેલી હું-તુંની જોડીની શું ન હોઈ શકે? આ પરનિંદા થકી જે 'આનંદ' પ્રાપ્ત થાય છે તેને શું આનંદ કહી શકાય? શું આ 'આનંદ' માણવા જેવો ખરો? અથવા તો શું એમ ન થઈ શકે કે હું-તુંની વાતોમાં માત્ર 'એ'ના સારા ગુણની જ વાતો થઈ શકે?

હું-તું નું મન અને હૃદય 'એ' ની વાતો દરમ્યાન કેવી ભૂમિકા ભજવે છે? મનમાં ચાલતાં વિચારો નકારાત્મક હોય છે. હૃદયની લાગણી પણ નકારાત્મક હોય છે. શું આ સ્થિતિ ઈચ્છનીય ખરી? અને આની દૂરગામી અસરો શું હોઈ શકે? જે તે વ્યક્તિ લાભ કરતા ગેરલાભ વધુ નોતરે છે. આના થકી શારીરિક અને મનોવૈજ્ઞાનિક હાની પણ સંભવી શકે. આ બધી પરોક્ષ અને લાંબાગાળાની અસરો છે જે પરત્વે સભાનતા કેળવવી જ રહી.

એ માણસની વિદ્યા શોભે, જે વિદ્યા આપે પણ શોભે.

સુટેવોના સથવારે ઉત્કર્ષ

પ્રા. જયંતભાઈ એ. ધાવ.

જગતમાં પ્રત્યેક વ્યક્તિને પોતાના ભોત્રમાં ઉત્કર્ષ સામવાની મહત્વાકાંક્ષા હોય છે. જેમકે વિદ્યાર્થીને શૈક્ષિક સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરવી હોય, વેપારીને પણ પંધામાં બહોળો નફો મેળવવો હોય, ઉત્પાદકને મહત્તમ ઉત્પાદન મેળવવું હોય, નોકરિયાતને બઢતી સાથે વધુ પગાર મેળવવો હોય, રાજકારણીને સત્તાના ઉચ્ચ સ્થાને બિરાજવું હોય, જ્યારે નિવૃત્ત વ્યક્તિને પોતાનો નિવૃત્તિકાળ સુખશાંતિથી પસાર કરવો હોય. આમ, સમાજની દરેક વ્યક્તિને પોતાની અંગત અપેક્ષાઓ હોય છે. આ વિવિધ અપેક્ષાઓને સંતોષવાનો એક માત્ર શ્રેષ્ઠ ઉપાય - સુટેવો કેળવવો અને કુટેવોમાંથી મુક્ત થાવ.

વ્યક્તિના જીવનમાં વિવિધ પ્રકારના સંસ્કારો એકત્રિત થઈને ટેવમાં પરિણમે છે. ટેવ જન્મજાત હોતી નથી. માનવીની જીવનશૈલી એ ટેવનું જ પરિણામ છે. સુરતી, અમદાવાદી કે મુંબઈગરાની વર્તણૂકમાં જે ભેદ જોવા મળે છે એ આ ટેવને આભારી છે. વ્યક્તિની સફળતા, નિષ્ફળતા કે જય-પરાજયનો આધાર ટેવ છે. મહાપુરુષોના જીવનમાં ડોઢિયું કરતા જોવા મળશે કે એમની વિશિષ્ટ જીવનશૈલી જ તેમને સફળતા તરફ દોરી જઈ એક સામાન્ય વ્યક્તિમાંથી મહાપુરુષના પદ સુધી પહોંચવામાં ઉપયોગી બની હોય છે. કોઈ પણ સફળ વ્યક્તિની સફળતાના મૂળમાં તેનામાં કેળવાયેલી સુટેવો જ રહેલી હોય છે.

સુટેવોના કારણે કાર્ય ઝડપી અને સરળ બને છે. શક્તિનો ભચાવ થાય છે. પ્રવૃત્તિ સ્વાભાવિક અને રસપ્રદ બને છે. મનને સહજ રીતે કામે લગાડી શકાય છે. થાક ઓછો લાગે છે. કાર્યમાં ગુણવત્તા અને ચોકસાઈ વધે છે. વધારે પડતું કામ કરવા છતાં કંટાળાનો અનુભવ થતો નથી. કાર્યમાં ભૂલ થતી અટકે છે. વ્યક્તિને પોતાના કાર્યમાં સફળતા મળતાં ઉત્સાહ અને આત્મવિશ્વાસમાં વધારો થાય છે. આમ સુટેવોની કેળવણીથી જીવનમાં આમૂલ પરિવર્તન લાવી શકાય છે.

દરેક વ્યક્તિને સારી ટેવોના લાભ અને કુટેવોથી થતા ગેરલાભ વિશે પૂરતી માહિતી હોય છે. મનમોહક પેકીંગમાં મળતા ગુટકા (તમાકુ પુકત મસાલા) ના પેકેટો ઠેર ઠેર લારીઓ પર તોરણો સ્વરૂપે લટકતા હોય છે. ગરીબ, તવંગર, બાળક, યુવાન, વૃદ્ધ, શિક્ષિત કે અભણ દરેક પ્રકારની વ્યક્તિઓ તેની મોહ જાળમાં ફસાતી જોવા મળે છે. તેનું દૂષણ આજે સિગારેટ કરતાંયે આગળ વધી ગયું છે. એમ કહીએ તો અતિશયોક્તિ નથી. તેનું સેવન કરનાર વ્યક્તિ જાણે છે કે આ નુકશાનકારક વસ્તુ છે. તેનાથી જડબાની તકલીફ ઉદ્ભવે છે. ક્યારેક દવા પણ કારગત નીવડતી નથી પૂરેપૂરું મો ખોલી શકાતું નથી. ક્યારેક કેન્સરનો ભોગ પણ બનતા હોય છે. આ બધું જાણવા છતાં દુર્બોધનની જેમ જાનામિ ધર્મમ્ ન ચ મે પ્રવૃત્તિ જાનામિ અધર્મમ્ ન ચ મે નિવૃત્તિ । જેવી સ્થિતિ વ્યસની વ્યક્તિની થઈ જાય છે. તે વ્યસન છોડી શકતો નથી. ઘણીવાર વ્યક્તિ નિરાશ થઈ કુટેવમાંથી મુક્ત થવા માટેનો પ્રયત્ન જ છોડી દે છે. ક્યારેક તેઓ બાધાઓ લેતા પણ જોવા મળે છે અને તે પણ નિષ્ફળ જાય છે. પરંતુ જો યોગ્ય આયોજન અને વૈજ્ઞાનિક માહિતીના આધારે મક્કમ મનોબળથી પ્રયત્ન કરવામાં આવે તો કુટેવમાંથી મુક્ત થવામાં કે સુટેવ કેળવવામાં જરૂર સફળ થઈ શકાય. સુટેવો કેળવવા માટે અને કુટેવોમાંથી મુક્તિ પ્રાપ્ત કરવા માટે કેટલાક મનોવૈજ્ઞાનિક પાસાઓ ધ્યાનમાં રાખવા જરૂરી છે. આ વિવિધ ઘટકો વિશે હવે આપણે વિગતવાર જોઈશું.

હોય કરોડો અભણ નિરણર, ક્યાંથી દેશ બને સમ્પર ?

ધ્યેય : વ્યક્તિને પોતાની કાર્યસિદ્ધિ માટે જીવનમાં અમુક ચોક્કસ ધ્યેય હોવું જરૂરી છે. એમાં દુઃકાગળા માટેનું ધ્યેય અને લાંબાગળા માટેનું ધ્યેય હોઈ શકે. આ ધ્યેય નક્કી કરવાથી પ્રગતિ માટેની દિશા સ્પષ્ટ થાય છે. પોતાના ધ્યેયની પ્રાપ્તિમાં કઈ કુટેવો અવરોધરૂપ છે અને કઈ બાબતની સુટેવો કેળવવાથી ધ્યેય પ્રાપ્તિમાં સરળતા રહેશે તેનો ખ્યાલ આવી શકશે. દા.ત. વિદ્યાર્થીને પોતાના વર્ગમાં પ્રથમ આવવું હોય પરંતુ તેનામાં અભ્યાસ કરવા અંગે આગસ કે ખરાબ મિત્રોની સોબત હોય તો તેમાંથી બહાર નીકળી તે શૈક્ષણિક સિદ્ધિ માટે યોગ્ય પ્રયત્નો કરી શકે છે. વેપારીને પંખામાં યોગ્ય વિકાસ સાધવા માટે ચીજવસ્તુની ગુણવત્તા તેમજ પોતાનો ગ્રાહક સાથેનો વ્યવહાર જેવી બાબતો ઉપયોગી બને, આથી જો તે ગ્રાહકને છેતરવાની ટેવ છોડે અને વ્યવહારમાં ગ્રાહકો સાથે મપુરતા લાવે તો વ્યાપારમાં જરૂર સફળતા મેળવી શકે.

અભિરૂચિ : જે સુટેવ કેળવવાની ઈચ્છા હોય તે કાર્ય અંગે સૌ પ્રથમ ઊંડી અભિરૂચિ હોવી જોઈએ. જો અભિરૂચિ જ નહિ હોય તો તે કેળવવા માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. તે કાર્યસિદ્ધિ વિષયક લાભ ધ્યાન પર લેવા જોઈએ. તે સુટેવ થકી સફળ થયેલ વ્યક્તિનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ. આ પ્રકારની સુટેવ ધરાવનાર વ્યક્તિની સોબત કેળવવી જોઈએ. જેથી સંગ તેવો રંગ લાગ્યા વિના રહે નહિ અને જે તે કાર્ય અંગે અભિરૂચિ કેળવી શકાશે. આ મુજબ કુટેવ ટાળવા માટે ખરાબની સોબત છોડી, તે કુટેવથી થતા ગેરલાભ સતત ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ. કુટેવને માટે જવાબદાર સ્થળ, વ્યક્તિ કે અન્ય અભિસંધિત પરિબલનો ત્યાગ કરવો, તેનાથી દૂર જ રહેવું. આથી ધીમે ધીમે તે કુટેવ પ્રત્યે અરૂચિ કેળવી શકાશે. આ ઉપરાંત કુટેવની નકારાત્મક દિશામાંથી સુટેવની હકારાત્મક દિશામાં મનને વાળવા પ્રયત્ન કરવો. મનને ક્યાંક તો રોકાયેલું રાખવું જ પડશે. દા. ત. વ્યસનમાંથી મુક્ત થઈ કોઈ શોખ કેળવી તેમાં મનને લગાડી શકાય. સંગીત, રમતગમત, વાંચન વગેરે શોખ કેળવી મનને પરોવી શકાય.

૩. સંકલ્પ : જે કાર્ય માટેની સુટેવ કેળવવી હોય તે માટેની અભિરૂચિ પછી દૈનિક સંકલ્પ જરૂરી છે. કસરત કરવાની ટેવ કેળવવા માંગતા હોઈએ કે ખોરાકને ધીમેધી ચાવી ચાવીને ખાવાની ટેવ પાડવી હોય, તો તે માટે પ્રતિજ્ઞા કરવી જોઈએ. કોઈપણ સંજોગ કે પરિસ્થિતિમાં મારે તંદુરસ્ત આરોગ્ય પ્રાપ્ત કરવું છે અને તે માટે હું ખોરાકને યોગ્ય રીતે ચાવીને જ ખાઈશ અને નિયમિત કસરત કરીશ જ. આ બાબતે દૈનિક મનોબળ જ મદદરૂપ બની શકે. જો આ પ્રમાણે કુટેવ દૂર કરવી હોય તો તેમાં પણ દૈનિક સંકલ્પ જ ફળદાયી નીવડે અને આ સંકલ્પ એકાંતમાં નહિ પરંતુ મિત્રો અને સગાસબંધીઓ, માતા-પિતા વગેરે સમક્ષ કરવો જોઈએ જેથી દંદતા કેળવવામાં અન્ય પણ મદદરૂપ બની શકે.

૪. આત્મસૂચન : વ્યક્તિએ સુટેવ કેળવવા માટે કે કુટેવમાંથી મુક્ત થવા આત્મસૂચન (Auto Suggestion) નો સહારો લેવો જોઈએ. દા.ત. વ્યક્તિગત વિકાસ અંગે સમયનો પશોચિત ઉપયોગ કરવા માટે 'હવે હું દરેક ક્ષણનો મહત્તમ ઉપયોગ કરી રહ્યો છું' અથવા કોપી સ્વભાવ દૂર કરવા માટે 'પ્રતિદિન હું મારા કોપી વર્તનને ટાળી રહ્યો છું.' વગેરે વિધાનોનું સ્વર્ગ સતત રટણ કરવાથી જરૂર ફાયદો થાય. આત્મસૂચન ખૂબ ઉપયોગી પ્રક્રિયા છે. કુટેવ દૂર કરવા માટે 'હવે હું તમાકુના વ્યસનથી મુક્ત છું.' આ પ્રકારના સતત આત્મસૂચન વડે કુટેવમાંથી જરૂર મુક્તિ મળે. જુની ટેવ હોય તો થોડી વધારે સમય લાગે, પરંતુ સફળતા જરૂર મળે.

એક સુશિક્ષિત માતા ને ગણીએ, બડિયાતી સો શિક્ષકથી એ.

૫. સક્રિયતા : જે સુટેવ કેળવવી હોય તે માટે માત્ર સંકલ્પ કરવો પર્યાપ્ત નથી આ સંકલ્પને કાર્યના રૂપમાં અમલી બનાવવો આવશ્યક છે. નહિ તો એ સુંદર વિચાર અંગે ભવિષ્યમાં પ્રશ્નચાતાપ સિવાય કંઈ બાકી રહેતું નથી. દા.ત. એક વ્યક્તિ નોકરીમાં જોડાયો ત્યારે ભયત કરવાની ટેવ પાડવી છે એવું નક્કી કરે છે. બે-ત્રણ મહિના આ સંકલ્પ હેઠળ અમુક ચોક્કસ રકમની ભયત પણ થાય છે. પછી સંકલ્પ મુજબ કામથી ભયત કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે અને નિવૃત્તિ કાળમાં પોતાના છોકરાઓને કહે છે કે શરૂઆતથી આજ સુધી જો ભયત કરી હોત તો આપણી પાસે અમુક લાખ રૂપિયા હોત. પરંતુ એ સુંદર સંકલ્પનું મહત્ત્વ નિવૃત્તિ કાળમાં સમજાય, તે શું કામનું ? હા નવી પેઢીને આ અનુભવને આધારે સલાહ આપી શકાય કે સુંદર સંકલ્પને અમલી બનાવવાથી તેનો ફાયદો મળે છે. બાકી માત્ર હવાઈ કિલ્લાથી વધુ તેનું કોઈ મૂલ્ય નથી. કુટેવ દૂર કરવા માટે પણ જેવો કુટેવ મુક્તિનો વિચાર આવ્યો કે તાત્કાલિક તેને અમલી બનાવવો જરૂરી છે. નહિ તો એ કુટવમાંથી મુક્ત થવાનું શુભ મુહૂર્ત કદી આવશે નહિ. આમ સંકલ્પ અમલીકરણમાં ઢીલ નહિ ચાલે, સક્રિયતા જરૂરી છે.

૬. મહાવરો : જે સુટેવ કેળવવાની ઈચ્છા હોય તેમાં સાતત્ય જાળવવું અત્યંત જરૂરી છે. એમાં ક્યારેય કોઈ પ્રકારનો આરામ કે સ્થગિતતા ચાલે નહિ જ્યાં સુધી કોઈ નવી સુટેવ આપના જીવનમાં કામથી બને નહિ ત્યાં સુધી તેમાં કોઈ પ્રકારનો અપવાદ હોવો જોઈએ નહિ. વગેરે ઉઠવાની સુટેવ કેળવવી હોય તો એકપણ દિવસ મોડા ઉઠવાની ભૂલ કરવી નહિ અને કોઈપણ બહાના હેઠળ અપવાદ સર્જવા દેવો નહિ. સંપૂર્ણ ઈચ્છા છતાં નિષ્ફળ થવાય તો હતાશ થવું નહિ મંડયા રહેવું સતત પ્રયત્નથી જરૂર સફળતા મળશે અને આ ટેવ પડી ગયા પછી એ વર્તન સ્વાભાવિક બની જાય છે. બોજરૂપ લાગતું નથી. આ મુજબ જ કુટેવ દૂર કરવા માટે પણ સતત મહાવરો જ જાળવવાની બનશે. દા.ત. જો કોઈ વ્યક્તિ શબ્દોચ્ચારમાં ખામી પરાવતી હોય તો સાચા ઉચ્ચાર માટેનો સતત મહાવરો કરવાથી ઉચ્ચારદોષ અવશ્ય ટાળી શકાય. જોડણીદોષ હોય તો શબ્દકોશનો ઉપયોગ કરવાની ટેવ કેળવવી જોઈએ. આ અંગે 'સાલશે' ની વૃત્તિ નુકશાનકરક બને છે. થોડુંક આજસ તમારી પ્રગતિને અવરોધે છે. આમ મહાવરો કરવામાં આજસ છોડી સતત પ્રયત્નશીલ રહેવાથી જરૂર લાભ થાય છે.

૭. ઉત્તમ ઉદાહરણો : સુટેવનું નિર્માણ કરવા માટે તે પ્રકારની સુટેવ પરાવનાર ઉત્તમ ઉદાહરણો ધ્યાન પર લેવા અત્યંત જરૂરી છે. તેના કાર્યને જોતાં સુટેવ કેળવવાની દિશામાં દંઠતા આવશે અને આત્મવિશ્વાસ વધશે. જરૂરી માર્ગદર્શન પણ આ સુટેવ પરાવનાર વ્યક્તિ પાસેથી મળી રહેશે. આ પ્રમાણે કુટેવમાંથી મુક્ત થવાની ઈચ્છા પરાવતી વ્યક્તિએ પોતે જે કુટેવમાંથી મુક્ત થવું હોય તે માટે આ જ પ્રકારની કુટેવમાંથી મુક્ત થયેલ વ્યક્તિ વિશે જાણ કરી મેળવી તેનો સંપર્ક કેળવવો અને તેની પાસે કુટેવમાંથી મુક્ત થવા અંગે વ્યાવહારિક માર્ગદર્શન મેળવવું જોઈએ. આ ઉપરાંત જરૂર પડ્યે મનોચિકિત્સકની યોગ્ય સલાહ અને સારવાર મેળવી કુટેવમાંથી મુક્ત થવાની દિશામાં પ્રગતિ સાધવી જોઈએ.

૮. ઈનામ : સુટેવો કેળવવા માટે ઈનામનું આયોજન અત્યંત મહત્ત્વનું છે. આથી જેનામાં સુટેવનું આરોપણ કરવું હોય તેમને અભિપ્રેરિત કરી જે તે કાર્યમાં જોડી ઈનામ દ્વારા તેમને પ્રોત્સાહન પૂરું પાડવું જોઈએ. વ્યક્તિ કુટેવમાં ફસાય હોય અને તેમાંથી સંપૂર્ણ મુક્ત થવામાં સફળ થાય તો તે માટે પણ યોગ્ય ઈનામ આપવું જોઈએ. દંડ કરતા ઈનામ વધારે સારું પરિબળ છે. તે મુજબ જ પ્રશંસા એ નિદા કરતા

સંપત્તિ શિવજીથી થોભે , સારું ભણીએ, સારું લખીએ.

વધારે સાચું તત્ત્વ છે. અન્યની સુટેવ કે કુટેવ માટે પ્રશંસા કે ઈનામનો ઉપયોગ કરી શકાય તે જ રીતે સ્વયં પોતાની જાત માટે હોય તો મનને સંતોષ આપે તેવી પોષક બાબતમાં મનને પરોવવું. યોગ્ય ઢિશામાં જવા બદલ મનને પુરસ્કાર આપવો. આ ઉપરાંત સફળતા અંગેની નોંધ રાખવી, આથી ઉત્સાહમાં વધારો કરી શકાશે.

૯. ટેવનું મૂલ્ય અને સ્મરણ સાતત્ય : જે સુટેવ કેળવવાનો પ્રયત્ન કરતા હોઈએ તેનું મહત્ત્વ તપાસી જીવનમાં તેની જરૂરિયાત અને તેના વિવિધ લાભ ધ્યાન પર લેવા જોઈએ. તે કાર્ય તરફનું હકારાત્મક મનોવલણ કેળવવું જોઈએ. તે જ રીતે કુટેવના ગેરલાભ ધ્યાન પર લઈ તે કાર્ય અંગે નકારાત્મક મનોવલણ કેળવવું જોઈએ. જેથી સુટેવ કેળવવામાં ઉત્સાહ અને રસ જળવાઈ રહે અને કુટેવ દૂર કરવામાં ક્યાંક બેદરકારી ન આવી જાય અને તેમાંથી મુક્ત થઈ શકાય. આ માટે ટેવના પરિણામો અને હેતુ તરફ સતત નજર રહે તેવો ઉપાય કરવો જોઈએ. આ બાબત સતત સ્મરણપટ પર રહે તે માટે કોઈક પ્રતિક કે નિશાની નક્કી કરી શકાય. દા.ત. વિદ્યાર્થીઓ પોતાના મિત્રને યાદ રાખવા માટે હથેળીમાં શાહીનું નાનકડું ટપકું (જોલી) રાખતા હોય છે. તે રીતે ટેવ સંબંધી બાબત યાદ રાખવા મૌલિક ઉપાય કરી શકાય.

આપણે ઘણીવાર સાંભળ્યું છે કે “ગમે તેટલું કરો પણ ભાઈ પડેલો સ્વભાવ કદી જાય ખરો ? કદી જાય નહિ ...” “ એક વખત ટેવ પડી તે પડી, પડેલી ટેવ કદી જાય નહિ ” વગેરે વિધાનો થતા હોય છે. પરંતુ એવા અનેક ઉદાહરણો આપણી નજર સમક્ષ જોવા મળે છે કે સંજોગ અને પરિસ્થિતિને કારણે અથવા વાતાવરણની ફેરબદલી કે યોગ્ય તાલીમને કારણે સ્વભાવમાં પરિવર્તન આવી શકે છે. આથી જ લશ્કરમાં તાલીમ પામતા જવાનો સામાન્ય નાગરિકથી વર્તન અને તંદુરસ્તી બાબતે અલગ પડે છે. લશ્કરી તાલીમ દરમ્યાન કેળવાયેલી સુટેવોને કારણે જ તેનામાં પરિવર્તન આવે છે. સુટેવોને પ્રયત્નપૂર્વક કેળવી શકાય છે, અને જીવનમાં આમૂલ પરિવર્તન લાવી શકાય છે. આ સુટેવો કેળવવા માટે અને કુટેવમાંથી મુક્તિ મેળવવા માટે વ્યક્તિમાં બે બાબતો હોવી અત્યંત જરૂરી છે. એક શ્રદ્ધા અને બીજી સબૂરી.

અજાતશત્રુઓને

‘ પૃથ્વી પર માંહરે કોઈ શત્રુ નથી ’ કાપરો એ અહંકાર ધરતા ;
મદદ કર્તવ્ય - સંચામના જંગમાં લાખ શત્રુને રક્તે નિતરતા.
તું રિપુહીન હોવાની શેખી મા કર, બંધુ નિર્વીર્ય એ દર્પ ગાવે
બહાદુરો સત્યને કાજ નિર્ભય બની મિત્રની શત્રુતાયે વધાવે.
દેશદ્રોહી તણી કમર પર ત્રાટકી તે નથી મિત્ર ! શું ધાવ કીધા ?
જુઠ્ઠી જીભ પરથી શપથ શબ્દને તો નથી મિત્ર ! શું પૂલ કીધા ?
ધરમને વેશ પાખંડ પૂજાય ત્યાં બંધુ ! શું ખડગ લે તું ના પાયો ?
સત્યના સ્વાંગ પહેરી ઊભું જુઠ્ઠ, ત્યાંપ જૂઠીને મિત્ર ! શું ને ધવાયો ?
સૌમ્ય તું, તું ભલો, સંત ભદ્રિક તું, ભાઈ ! એ છે બધી તારી ભ્રમણા,
રંક તું, દીન તું, ભીરુ કંગાલ તું, સ્વાદ ચાખ્યા નથી તો જખમના !

સ્વ. શ્રી ઝવેરચંદ મેઘાણી દ્વારા

ચાર્લ્સ મેકીના "The Coward" નો અનુવાદ

નિરભરતા સમાજનું કલંક છે, નિરભરતા એ સમાજની ગરીબી છે.

શિક્ષણ સંસ્કૃતિ અને સંસ્કૃત ભાષા

પ્રા. પ્રફુલ્લસિંહ જે. રાજ

કોઈપણ સ્વાધિન રાષ્ટ્ર શિક્ષણના પ્રગ્નને ઉત્તેજી ન શકે, ભારત દેશ સમક્ષ આ જે રાષ્ટ્રનવનિર્માણનું એક વિરાટ કાર્ય પહેલું છે. આ માટે મનુષ્યની અંદર પ્રથમથી જ રહેલી દિવ્યતા અને પૂર્ણતા પ્રગટ કરવામાં પર્યા અને કેળવણીની ચરિતાર્થતા છે, એવી ઘોષણા યુગપુત્ર સ્વામી વિવેકાનંદે કરી છે. તેઓના મતે " કેળવણીનો ઉદ્દેશ્ય મનુષ્યને ખરો મનુષ્ય બનાવવાનો જ હોઈ શકે. માનવને તેના વિકાસને પંચે ચક્રવર્તી એ જ કેળવણીનું અનિષ્ઠ લક્ષ્ય છે. જે શિક્ષણથી મનુષ્યની ઈચ્છાશક્તિઓનો પ્રવાહ સંપન્ન અને કળદારી બને તેને જ શાસ્ત્ર શિક્ષણ કહેવાય. "

દરેક વ્યવસ્થાનો આધાર શિક્ષણ ઉપર રહેલો છે, જે શિક્ષણથી માણસ ધર્માદ્ર બનતો નથી, માણસમાં શિશ્ન પાલન અને નિષ્પત્તિના ઈન્ધાદિ ગુણો આવતા નથી, ગુરુજનો માટે આદર નિર્માણ થતો નથી અને નૈતિક જીવનના વિષયમાં અભિલાષા નિર્માણ થતી નથી. તે શિક્ષણથી શો કાયદો ?

સ્વાધીનતા મેળવ્યા બાદ અનેક ક્ષેત્રોમાં આપણે પ્રયોગો કર્યા. વિકાસની અનેક મહત્વકાંક્ષી યોજનાઓ પણ થઈ. પરંતુ તે ભારમાં યશસ્વી થઈ શક્યા નથી. કારણ આ ભાષા પ્રયોગો અને યોજનાઓના પાયામાં રહેલા 'માણસ' ના ઘડતરની વાતો ભૂલાઈ જવાઈ. માનવના ઘડતરની વાતો ભારતીય સંસ્કૃતિમાં ભારોભાર ભરેલી છે. વર્ષોથી આપણાં અમૂલ્ય શાસ્ત્રો સુપુત્ર પડ્યાં છે, કોઈએ તેને સ્પર્શ કર્યો તો પેલા અંધજનોએ હાથીને કપાઈ હતો તેમ, આપણી અસ્મિતાને ઝાંખી પાડે તેવું એમાંથી કંઈક કંઈક કાઢ્યું ! અને આપણું ભણતર? ગુલામીના સમયનું ! શાસ્ત્રોએ એમના સ્વાર્થ, સત્તા, સંપત્તિ અને કડમ જળવાઈ રહે તેવું યોજ્યું અને તેમાં આપણે આપણી સિદ્ધિ માનતા રહ્યાં. પરિણામે આપણી પાસે જે અમૂલ્ય રત્ન ભંડાર છે, તે આજના પંડિતો જોઈ ન શક્યા. કોઈક કંઈક જોયું તો તેની કિંમત એ ન કરી શક્યા. તેમને પશ્ચિમનું પિત્તળ સોનું લાગ્યું અને અહીંનું સો ટકનું સોનું પિત્તળ જેટલું પણ ઉપયોગી કદી ન ભાસ્યું !

લોઈ મેકોલેએ એવી શિક્ષણ પદ્ધતિ ભારતમાં દાખલ કરી કે જેમાં શિક્ષિત થયા બાદ કોઈપણ ભારતીય આપણી સંસ્કૃતિ અને ધર્મથી તદ્દન વિપૃથ પડી જાય. મેકોલેએ તેના પત્રમાં લખ્યું હતું કે "No Hindu who has received English education never remains attached to his religion" (અંજેલ શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરેલ કોઈપણ હિન્દુ પોતાના ધર્મથી સંલગ્ન રહી શકશે નહીં.) વિકંબના છે કે આઝાદી પછી આપણે આ પ્રક્રિયાને વધુ વેગ આપ્યો છે. ધર્મ નિરપેક્ષતાને નામે શિક્ષણમાંથી આધ્યાત્મિક મૂલ્યો, નૈતિક મૂલ્યો અને ધર્મના તત્ત્વોને બ્રાહ્મત રાખ્યાં છે અને તેથી 'માનવ' બનાવનારી ભારતીય સંસ્કૃતિની પ્રદિમા વિશે આજનો વિદ્યાર્થી તદ્દન અજાણ છે. 'મેરા ભારત મહાન' આ શ્લોક તે પેટ્રોલની ટૅંકર પાછળ વાંચે છે અને હસે છે. વળી આપણે તેને ભારતીય સંસ્કૃતિનું અને વેદાંતનું અમૂલ પાત્રું નહીં તેથી તે આજે પાશ્ચાત્ય બોગવાઈ સભ્યતાનું ગટરનું પાણી પીને પોતાની તરફ છીંપાવી રહ્યો છે અને ટી.વી.ની ગ્લેમર અસર અને નશીલા પદાર્થોના સેવન દ્વારા આત્મવિનાશ તરફ જઈ રહ્યો છે.

સાહચર્ય અભિયાનમાં શઈશું અશ્વરથાન, વાચન, સૈખન સિદ્ધાંત કરતાં જાણવશું નિજ માન.

ડૉ. રાધાકૃષ્ણન કમિશન અને ડૉ. કોઠારી કમિશનના અહેવાલમાં સ્પષ્ટ બતાવ્યું હતું કે : “ નૈતિક અને આધ્યાત્મિક મૂલ્યોના અભાવમાં આપણું અધ:પતન નિશ્ચિત છે. ” આમ છતાં આ અહેવાલોની અવહેલના કરી આપણી શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં ભારતીય સંસ્કૃતિને અને અધ્યાત્મને પિક્કારતા યાય તેવા શિક્ષિતોનું ઉત્પાદન ચાલુ રાખ્યું છે.

આપણો ભવ્ય સાંસ્કૃતિક વારસો ‘સંસ્કૃત’ ભાષામાં સંગ્રહાયેલો છે. આપણને બીજી ભાષાઓનું ઘેલું લાગ્યું છે તેથી સંસ્કૃત ભાષાની એટલી બધી ઉપેક્ષા કરી છે કે તેને આપણે dead બનાવી દીધી છે. અંગ્રેજી ભાષા વિશ્વમાં સારી ગણાતી હશે તો પણ આપણી સંસ્કૃત ભાષા એનાથી વધારે સમૃદ્ધ અને શ્રીમંત છે, એમ બંને ભાષાનો તટસ્થ રીતે અભ્યાસ કરનાર પ્રામાણિક માણસે કહેવું પડશે. છતાં સંસ્કૃત ભાષાને dead language કહીને આપણે તેની ઉપેક્ષા કરી કારણમાં એટલું જ કે એને Market Value નથી. આપણે એક સામાન્ય વાત ભૂલી જઈએ છીએ કે Market Value ‘મા’ ને ન હોય ! સંસ્કૃત ભાષાને dead ગણીને અવગણી તેથી જ આપણે બધા મૃતજીવનના થયા છીએ.

સંસ્કૃત ભાષા માટે એક કવિએ સુંદર કહ્યું છે કે,

દેવવાણી સંસ્કૃત છે સાચી, સૌને દેવ બનાવે
ખંખેરી લખુતા જીવનની, ગૌરવને જ વધારે
સંસ્કૃતમાં સંસ્કૃતિ સાચી, જીવનને અજવાળે
સંસ્કારોની સૌરભ જીવન-પુષ્પ સદા મહેકાવે.

સંસ્કૃત ભાષાને પોતાનું આગવું સોદર્ય છે. તેનો આનંદ માણવો હોય તો તે ભાષાનો અભ્યાસ આવશ્યક છે. ભાષાંતર ભલે ને ગમે તેટલી વફાદાર રીતે કરવામાં આવે. પણ જાણ્યે અજાણ્યે ભાષામાં અંતર આવી જ જાય છે. સંસ્કૃત ભાષા પાસે કેટલીક વાતો જુદી જુદી રહે, અલંકારિક દૃષ્ટિએ કહેવાની એક આગવી પદ્ધતિ છે.

સંસ્કૃતના મહત્ત્વ અંગે મંતવ્યો :-

૧. સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશન દ્વારા દેશમાં સંસ્કૃતને ફરજિયાત બનાવવાને બદલે વૈકલ્પિક વિષયરૂપે પણ પાઠ્યક્રમમાંથી કાઢી નાખ્યો. મામલો સુપ્રિમ કોર્ટમાં જતાં વરિષ્ઠ ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કુલદીપસિંહ અને ન્યાયમૂર્તિશ્રી હાંસારીએ જણાવ્યું કે “ સંસ્કૃતના ભક્ષતર વિના ભારતીય સંસ્કૃતિ અને વારસા પર જેની માંડણી થઈ છે એ ભારતીય ફિલસૂફી-તત્ત્વ દર્શનને સમજાવવાનું અશક્ય છે. સંસ્કૃત પંચના અહેવાલનો ઉલ્લેખ કરીને ન્યાયમૂર્તિઓએ કહ્યું : “ રાષ્ટ્રીય એકાત્મની દૃષ્ટિએ સંસ્કૃત આ મહાદેશની વિવિધતામાં એકતા અનુભવતી પ્રજાને એક તાંત્રણે બાંધતો સેતુ છે. ” સુપ્રિમ કોર્ટે આગામી ત્રણ મહિનામાં જ તેના વૈકલ્પિક વિષયોમાં સંસ્કૃતનો ફરી સમાવેશ કરવાનો મહત્ત્વપૂર્ણ ચુકાદો આપ્યો છે.

ભારતીય વારસાના જતન માટે સંસ્કૃત ભાષાનો અભ્યાસ નિશ્ચિત અનિવાર્ય હોવાનું જણાવતાં આ ચુકાદો લખનાર ન્યાયમૂર્તિશ્રી હાંસારીએ ભારપૂર્વક કહ્યું છે. “ આપણી સંસ્કૃતિના ઝરણાને સુકાતું અટકાવવા સંસ્કૃતનું

હોય પ્રતિષ્ઠા જ્યાં નારની ત્યાં જ જ્ઞાન સુખ સમૃદ્ધિની, જેના ઘરમાં શિક્ષિત નાર એ ઘરનો સુખમય સંસાર.

ભણતર અનિવાર્ય છે." તેમણે કહ્યું છે " ભારતીય તત્ત્વદર્શન અને સંસ્કૃતિનો અભ્યાસ સંસ્કૃતના જ્ઞાન વિના અશક્ય છે. વેદ, પુરાણ અને ઉપનિષદ સંસ્કૃતમાં લખાયા છે. કાલિદાસ, ભવભૂતિ અને બાણભદ્રે લખાણમાં સંસ્કૃતનો સહારો લીધો. અને શંકરાચાર્ય, રામાનુજ, માધવાચાર્ય, વલ્લભાચાર્ય ભારતીય સંસ્કૃતિનો પાયો સંસ્કૃત વિના મજબૂત કરી શક્યા ન હોત."

૨. ૧૮૭૭માં મદ્રાસમાં 'ભારતનું ભાવિ' વિષય પર પ્રવચન કરતાં સ્વામી વિવેકાનંદજીએ જણાવ્યું હતું " સંસ્કૃત ભાષા અને પ્રતિષ્ઠા ભારતમાં એક સાથે રહે છે. જેવી તમે એ ગ્રામ કરી કે તમારી સામે કંઈ બોલવાની કોઈની તાકાત નહીં રહે " તેઓએ કહ્યું છે કે " મહાન આધ્યાત્મિક સત્યો જે ગ્રંથોમાં છુપાયેલા છે તેને લોકબોધ્ય બનાવો. આ વિચારો અને રત્નો જે ગ્રંથોમાં પડ્યા છે તેને બધાની સહિયારી મિલકત બનાવો. ગ્રંથોમાંથી બધી વાતો માતૃભાષા દ્વારા સમજાવો. પણ સંસ્કૃત ભાષાનો અભ્યાસ પણ તેમને કરાવો. કારણ કે સંસ્કૃત શબ્દનો માત્ર ધ્વનિ પણ પ્રજાને પ્રતિષ્ઠા, ગૌરવ અને શક્તિ સમર્પે છે. "

૩. દેશ-વિદેશમાં ભારતીય સંસ્કૃતિને સાચા સ્વરૂપમાં લઈ જનાર અર્વાચીન ઋષિ પાંડુરંગ શાસ્ત્રીજી આઠવલે પણ વિદ્યાર્થીને સંસ્કૃત શીખવવા આગ્રહ રાખે છે તેઓના મતે " સંસ્કૃતના શ્લોકો અને સ્તોત્રો ગોખાવવાથી બુદ્ધિ સતેજ થાય છે અને સ્મૃતિશક્તિ વધે છે." મોટા મોટા સનંદી અધિકારીઓ (I.C.S.) કબૂલે છે કે તેમના પિતાજીએ આઠ વર્ષની ઉંમર થઈ ત્યાં સુધી હજારો શ્લોકો તેમને ગોખાવેલા તેથી તેમની બુદ્ધિ સતેજ થઈ અને યાદશક્તિ વધી.

આજે જ્યારે કુટુંબ કે સમાજમાં કે દેશમાં શાંતિ સળગતી દેખાય છે, શિક્ષણ અને શાસન એ બંને વિકલ્પતા જ ચક્રિસાવી રહ્યાં છે અને માનવ ભારણા બંધ કરી ભીંતે માથું અફાળી જીવન માર્ગ શોધવા ગંભે છે, ત્યારે અમૃતભરી તલાવડી પાસે જ હોવા છતાં તરકડવાની શી જરૂર ? ભારતીય સંસ્કૃતિની વ્યક્તિ, કુટુંબ, સમાજ, દેશ અને વિશ્વને ઉત્કટતાવાળી દિવ્ય વાતો ઉપાડવી જ રહી. આ માટે સંસ્કૃતનો થોડો ઘણો પણ અભ્યાસ કરવો જ રહ્યો. તો જ આપણે આપણા અમૂલ્ય શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરી શકીશું અને સંસ્કૃતિ અને શિક્ષણને બચાવી શકીશું.

સાચો કેળવણીકાર કોઈ ચોક્કસ ઉકેલો હાથમાં પકડાવતો નથી પણ ઉકેલો શોધવાની પ્રક્રિયા માણસમાં કામ કરતી થાય તેમાં મદદરૂપ બને છે. અંગ્રેજી શબ્દ 'એડ્યુકેશન' પાછળના લૅટિન મૂળનો અને સંસ્કૃત પર્યાય 'વિનય' નો અર્થ પણ માણસના ચૈતન્યને બહાર આણવું, પ્રેરવું એવો જ છે. આ કેળવણીનો કીમિયો લગભગ માના જેવાં પ્રેમ અને ધીરજ જેનામાં છે તેવો શિક્ષક અજમાવી શકે.

- ઉમાશંકર જોશી

દીવાળી દીવો પ્રગટે, સરખા કામ સરખા દામ, ભણેલી દીકરી પેદી તારે, સાક્ષરતા લાવો.

આંતર કોલેજ વ્યાખ્યાનમાળા યોજિત વ્યાખ્યાનના અંશો શિક્ષકની બદલાયેલી સંકલ્પના

ડૉ. કીશિકાબાઈ વી. શેક
અધ્યાપ, શિક્ષણ વિભાગ,
કે.યુ. યુનિ. સુરત.

૧૯૫૦માં બંધારણની સ્થાપના થઈ ત્યારે જમાના જૂની શિક્ષણ પદ્ધતિને નવી દિશા આપવા અંગે વિચારણા થઈ. ત્યારપછી ૧૯૮૬ માં નવી રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ અમલમાં આવી એમાં બે બાબતો પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો. ૧. સામેલગીરી, ૨. મૂલ્યાંકન પદ્ધતિ. રાષ્ટ્ર જે ગતિથી પ્રગતિ કરી રહ્યું છે, તેને પહોંચી વળવા માટે સંકલ્પના પરિવર્તન જરૂરી છે. બે પાક પૂંજ વચ્ચે છપાયેલ શબ્દો એ જ શિક્ષણ નથી. માનવને સારો માનવ બનાવવો, માનવને જવાબદાર નાગરિક બનાવવો એ જરૂરી છે. અધિકાર અને ફરજ સાથે જળવાય તો શિક્ષણે સાચો માનવ તૈયાર કર્યો છે એમ કહી શકાય. જે તે વ્યક્તિ સમાજમાં પોતાના શેત્રની ફરજ સાચી અને સારી રીતે બજાવે તે જ શિક્ષણની સાચી ફલશ્રુતિ છે.

શિક્ષણ સાથે શિક્ષક વાલી અને સમાજ ત્રણે સંકળાયેલા છે. હાલમાં ત્રણેયને એકબીજામાં વિશ્વાસ રહ્યો નથી. આના પરિણામે અજંબો અને અશિસ્તના પ્રસંગો સર્જાય છે. આજે શિક્ષકમાં વર્ગ શિક્ષણ પ્રત્યે નિષ્ઠાનો અભાવ વર્તાય છે. પોતાને મળતી અંગત પ્રગતિને જ પ્રાધાન્ય અપાય છે. પગારની તારીખ સત્ય, જગત મિથ્યા અને વધુ પ્રાપ્તિના ધ્યેયને પ્રાધાન્ય અપાતું જોવા મળે છે. મોટાભાગના શિક્ષકોમાં આપણે શું ?... થાય તેટલું કરવું, નહિ થાય તો કંઈ નહિ. જેવી વૃત્તિ આજકાલ જોવા મળે છે. આજનો સમાજ શિક્ષકો પાસે સર્જન, સંવર્ધન અને પરમાર્જનની ત્રિવિધ શક્તિની અપેક્ષા રાખે છે. શિક્ષકે માળી, કુંભાર, નર્સ તેમજ પ્રોવાઈડર તરીકેની કાર્યવાહક ભૂમિકા ભજવવાની છે. આધુનિક સંશોધનો અને બદલાતી જતી વર્ગખંડ તેમજ સામાજિક પરિસ્થિતિને અનુરૂપ શિક્ષણકાર્ય શિક્ષકે કરવાનું છે. શિક્ષકે પોતાના વિષયમાં નેપુણ્ય કેળવવાની સાથે અન્ય દરેક વિષયો અંગે સામાન્ય જ્ઞાનકારી પણ મેળવવાની ખાસ જરૂર છે.

શૈક્ષણિક ટેકનોલોજીના સંશોધનના સંદર્ભમાં સ્મૃતિ વિશે જાણવા મળ્યું છે કે, વાંચનથી ૧૦%, સાંભળવાથી ૨૦%, જોવાથી ૩૦%, જોવાથી અને સાંભળવાથી ૫૦%, કહેવાથી ૭૦% અને જાતે કરવાથી ૮૦% યાદ રહે છે. આ પરથી એમ કહી શકાય કે શિક્ષકે પોતાના શિક્ષણ કાર્યમાં દૈર્ય, શ્રાવ્ય સાધનોનો વપારને વધારે ઉપયોગ કરવો જોઈએ અને Learning by doing ને ધ્યાનમાં રાખી પ્રવૃત્તિલક્ષી શિક્ષણને વધારે મહત્ત્વ આપવું જોઈએ.

મહર્ષિ અરવિંદના જણાવ્યા મુજબ, વ્યક્તિનો સર્વાંગી વિકાસ થાય અને તે સર્વોપયોગી જીવન જીવે, તો તે સાચું શિક્ષણ. સારા અધ્યાપનના ત્રણ સિદ્ધાંતો છે. ૧. તમે કોઈને કશું શીખવી શકતા નથી. ૨. બાળકને પ્રશ્નો પૂછી અને વિશ્વાસમાં લેવા જોઈએ. ૩. બાળકની મુક્ત અને કુદરતી વૃદ્ધિ થાય તે જોવું - એ ઉત્તમ વિકાસ માટેની શરત છે.

અશરણાન વિનાનો માનવી અપુરો છે. ભણે તે ગણે.

પરિવર્તન પડકાર અને પ્રશિક્ષણ

ડૉ. જી. બી. શિંદે,
આચાર્ય,
કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન,
નાની દમણ.

પરિવર્તન આદિકાળથી ચાલી આવતી પ્રક્રિયા છે માનવીની ઉત્ક્રાંતિએ પરિવર્તનની પ્રક્રિયા છે. માનવજીવનમાં પણ પરિવર્તન આવે છે. જેમકે શારીરિક, માનસિક, વ્યવહારિક વગેરે પરિવર્તનને સત્કારવા પડકારમાંથી પસાર થવું પડે છે. પડકાર એ છાયાની જેમ પરિવર્તન સાથે સંકળાયેલ છે. પરિવર્તન આવે એટલે પડકાર ઉપસ્થિત થાય અને પડકાર માટે સામર્થ્ય આવતા પરિવર્તન આકાર લે છે. પરિવર્તન માટે અનેકવિધ પરિબલ છે જેમાં કેટલાક આકસ્મિક પરિબલો છે. જેનાથી વાસ્ત્વિકી નરમાંથી નારાપણ બન્યા. સંપર્કમાં આવવાથી પરિવર્તન આવે છે. સંગ તેવો રંગ. આપણી શિક્ષણ પ્રણાલીમાં અંગ્રેજોની મેકોલેનીતિ તેમજ હર્બર્ટિયન પગથિયા અસ્તિત્વમાં આવ્યાં અને હાલમાં વ્યક્તિગત તફાવતને ધ્યાનમાં લઈ શિક્ષણ પદ્ધતિઓ અસ્તિત્વમાં આવી. પરિવર્તન માટેનું એક પરિબલ સ્પર્ધા છે. અન્યની ગતિ-પ્રગતિ જોઈ તેને આંબવા પરિવર્તન આવતા હોય છે. આધુનિક ક્ષેત્રે થયેલા વિકાસને કારણે અભ્યાસક્રમ અને શિક્ષણ પ્રણાલીમાં પરિવર્તન આવે છે.

કોઠારી કમિશને ૧૦ + ૨ + ૩ ની તરાહ સૂચવી, જેમાં વિદ્યાર્થીઓને વ્યવસાયલક્ષી પ્રવાહ તરફવાળી વ્યાવસાયિક ક્ષમતા કેળવવાનો હેતુ હતો. પરિવર્તનને અનુરૂપ બાહ્ય આવરણ બદલી શકાય. પરંતુ આત્મા બદલી શકાયો નથી. આ માટે ઘણા પડકારો જવાબદાર છે. પડકારોના કારણે સંઘર્ષ જન્મે છે અને સંઘર્ષના પરિણામ સ્વરૂપ પરિવર્તન અસ્તિત્વમાં આવે છે. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિમાં પણ પરિવર્તનલક્ષી પ્રક્રિયા દર્શાવી લોકશાહી શાસન વ્યવસ્થાને અનુરૂપ શિક્ષણ વ્યવસ્થા અને સમાનતા ... વગેરેને મહત્ત્વ આપી શિક્ષણ દ્વારા પરિવર્તનની ભૂમિકા પૂરી પાડવાની છે. વિદ્યાર્થી અભ્યાસકાળ દરમ્યાન તેમજ ત્યારબાદ સમાજમાં જશે તો આ સમાજને અનુરૂપ ભિન્ન વ્યક્તિઓ પૂરી પાડી પરિવર્તનની ભૂમિકામાં આપણે શિક્ષકો સહયોગ આપી શકીશું ખરાં ?

પરિવર્તનની પ્રક્રિયા શિક્ષણ દ્વારા જ થશે અને પરિવર્તન માટેના પડકારને શિક્ષણ જ પાર પાડી શકે એમ હોવાથી, શિક્ષણ એ પરિવર્તન માટેનું માધ્યમ છે, પરિબલ છે, સંસ્થા છે.

અભરજ્ઞાન સંબંધે મહાન, ભણે તે તરે.

કોલેજની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ અને સિદ્ધિઓનો હેવાલ

- શૈક્ષણિક વર્ષ ૧૯૯૪-૯૫ દરમ્યાન કોલેજમાં યોજવામાં આવેલ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓની રૂપરેખા નીચે દર્શાવી છે.
- કોલેજના ટ્રસ્ટીઓ શ્રી મહંમદભાઈ એ. ભૈયાત અને શ્રી આરીફભાઈ વજીરદારની ઉપસ્થિતિમાં કોલેજના સ્થાપનાદિન અને શિક્ષકદિનની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
 - ગાંધી સપ્તાહ ઉજવણીનાં કાર્યક્રમ પ્રસંગે પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ પ્રાથમિક શાળા ખરોડમાં યોજાયેલ વક્રનૃત્ય સ્પર્ધા અને સુલેખન સ્પર્ધામાં નિર્ણાયક તરીકે સહયોગ આપ્યો હતો.
 - મધ્યાહન ભોજન યોજના ઉપક્રમે પ્રાથમિક શાળા ખરોડમાં ઉપસ્થિત રહેલા ડૉ. અશ્વિનભાઈ કાપડિયાનું 'શિક્ષકની ગરિમા' વિષય પર કોલેજમાં પ્રવચન ગોઠવી, તેનો લાભ પરિવારે મેળવ્યો હતો.
 - ખરોડ આમ પંચાયત દ્વારા આયોજિત મેડિકલ કેમ્પમાં કોલેજ પરિવારે સહયોગ આપ્યો હતો.
 - ડૉ. ચંપકભાઈ એડ. શાહની મુલાકાત દરમ્યાન સૂક્ષ્મ અધ્યાપન તેમજ વિવિધ કૌશલ્યો વિષયક સ્પષ્ટતા મેળવી પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ જરૂરી પ્રશ્નો પૂછી વધુ માર્ગદર્શન મેળવ્યું હતું.
 - રોટરેક્ટ ક્લબ ઓફ અંકલેશ્વર તરફથી પ્રાથમિક શાળા ખરોડમાં યોજવામાં આવેલ ગણવેશ વિતરણ કાર્યક્રમને કોલેજના આચાર્યશ્રીએ અધ્યક્ષસ્થાનેથી બિરદાવ્યો હતો.
 - શ્રી. વી. ટી. ચોકસી કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન સુરતના પ્રાધ્યાપક ડૉ. વિનોદભાઈ જી. પટેલ સાથે જ્ઞાનગોષ્ઠીનો કાર્યક્રમ ગોઠવવામાં આવ્યો હતો અને વિજ્ઞાન શિક્ષણના તેમના અનુભવોનો નિચોડ વિજ્ઞાનના પ્રશિક્ષણાર્થીઓ પ્રાપ્ત કરી શક્યા હતા.
 - ધી અંજુમને સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલ ખરોડમાં પેનલ નિરીક્ષણ માટે આવેલ ટીમના સભ્યો તરફથી નિરીક્ષણ અને અધીક્ષણ અંગેના પ્રવચનોનો લાભ મળ્યો હતો અને પ્રશ્નોત્તરી દ્વારા સઘન માહિતી પ્રાપ્ત થઈ શકી હતી.
 - પ્રાથમિક શાળા ખરોડમાં સાક્ષરતા અભિયાન કાર્યક્રમના મૂલ્યાંકન માટે પધારેલ ડૉ. રઘુવીર નાયક અને અરૂણભાઈ ગાંધી પાસે સાક્ષરતા અભિયાન અંગે સૂચક માહિતી પ્રાપ્ત થઈ શકી હતી.
 - અંબુભાઈ પુરાણી હાઈસ્કૂલ, રાજપીપળામાં યોજાયેલા ભરૂચ જિલ્લાના ૩૨ મા વિજ્ઞાન મેળામાં કોલેજના આચાર્યશ્રીએ નિર્ણાયક તરીકેની સેવા આપી હતી.
 - કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન નાની દમણમાં કોલેજના આચાર્યશ્રીએ 'શિક્ષકની સજ્જતા' પર યુનિવર્સિટી વ્યાખ્યાનમાળા હેઠળ પ્રવચન આપ્યું હતું.
 - એમિટી હાઈસ્કૂલ ભરૂચમાં, ભરૂચ જિલ્લા વિજ્ઞાન મેળામાં સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરેલ કૃતિને માર્ગદર્શન આપવાના કાર્યક્રમમાં કોલેજના આચાર્યશ્રીએ સહયોગ આપી રાજ્યકક્ષાએ સિદ્ધિ મેળવવા અંગે સુચનો કર્યા હતા.

ભણતર જીવનનું ચણતર, અક્ષરજ્ઞાન સઘસે મહાન

- ધોરણ-૧૦ ના વિજ્ઞાન શિક્ષકોને વિજ્ઞાન વિષયમાં તાલીમ આપવા માટે શ્રી એમ. એચ. દયારામ શારદા મંદિરમાં યોજાયેલ કાર્યક્રમમાં કોલેજના આચાર્યશ્રીએ તજજ્ઞ તરીકેની સેવા આપી હતી.
- દક્ષિણ ગુજરાત યુનિ. સુરતના શિક્ષણ વિભાગના વડા ડૉ. કૌશિકભાઈ વી. શેઠનું “ શિક્ષકની બદલાયેલી સંકલ્પના ” વિષય પર યુનિવર્સિટી વ્યાખ્યાનમાળા હેઠળ પ્રવચન યોજવામાં આવ્યું હતું.
- કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન નાની દમણના આચાર્ય ડૉ. જી. બી. શિંદેનું ‘ પરિવર્તન પડકાર અને પ્રશિક્ષણ ’ વિષય પર યુનિવર્સિટી વ્યાખ્યાનમાળા હેઠળ પ્રવચન ગોઠવવામાં આવ્યું હતું.
- રૂક્મણીદેવી ડુંગટ વિદ્યાલય ભરૂચના શિક્ષકો માટે પ્રશ્નપત્રના માળખા અંગેના કાર્યશિબિરમાં કોલેજના આચાર્યશ્રીએ પોતાનો સહયોગ આપ્યો હતો.
- મહિલા આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજ વાલિયાની વકતૃત્વ સ્પર્ધામાં પ્રા. શ્રી પ્રવિણચંદ્ર આર. માસ્ટરે નિર્ણાયક તરીકેની સેવા આપી વિદ્યાર્થીનીઓને સંબોધન કર્યું હતું.
- નર્મદા હાઈસ્કૂલ, શુકલતીર્થમાં શિક્ષક-વાલી સભામાં ધો-૧૦ અને ૧૨ના વિદ્યાર્થીઓને કારકિર્દી પસંદગી અને વ્યવસાયિક માર્ગદર્શન અંગેની માહિતી પ્રા. શ્રી પ્રવિણચંદ્ર આર. માસ્ટરે આપી હતી.
- એચ. એમ. પટેલ ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ ઈંગ્લીશ ટ્રેનિંગ એન્ડ રીસર્ચ સેન્ટરના અધ્યાપક શ્રી એમ. સી. જેકોબ અને તેમની સાથે ઝરૂચર હાઈસ્કૂલમાં મધ્યકેતર કાર્યક્રમ માટે આવેલ પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ કોલેજની મુલાકાત લીધી હતી. પ્રા. શ્રી જેકોબે “વર્ગશિક્ષણમાં અસરકારક પ્રત્યાયન” વિષય પર પ્રવચન આપ્યું હતું અને અંગ્રેજી વિષયના પ્રશિક્ષણાર્થીઓ સાથે ચર્ચા વિચારણા કરી હતી.
- ઈ. એન. જીનવાલા હાઈસ્કૂલ અંકલેશ્વરમાં ધોરણ-૧૦ નાં હાંસોટ, અંકલેશ્વર તેમજ ઝઘડિયા તાલુકાના ગણિતના શિક્ષકો માટેના તાલીમ વર્ગમાં કોલેજના આચાર્યશ્રીએ આંકડાશાસ્ત્ર વિષય પર પ્રવચન આપ્યું હતું.
- શ્રી વી.ટી. ચોકસી કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન સુરતના પ્રાચાર્ય ડૉ. ઊર્મિલાબહેન નાણાવટીના પ્રેરક પ્રવચનનો લાભ તાલીમાર્થીઓ તથા અધ્યાપકોએ લીધો હતો.
- ઉનાઈ, સાપુતારા, વઘઈના શૈક્ષિક પ્રવાસનું સફળ આયોજન તાલીમાર્થીઓ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.
- વર્ષ દરમ્યાન સંગીત સંધ્યાનો કાર્યક્રમ બંને સત્રમાં યોજવામાં આવ્યો હતો. જેમાં પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ ઉત્સાહભરે ભાગ લીધો હતો.
- વાર્ષિકોત્સવની તૈયારી પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ ઉમંગભરે કરી હતી પરંતુ રાષ્ટ્રના માજી વડાપ્રધાન શ્રી મોરારજીભાઈ દેસાઈનાં નિધનના કારણે વાર્ષિકોત્સવની ઉજવણી બંધ રાખી શ્રદ્ધાંજલી અર્પવાનો કાર્યક્રમ યોજવામાં આવ્યો હતો.
- કોલેજ પરિવાર તથા સંચાલક મંડળની પારિવારિક ભાવનાથી સમૂહ ભોજનનો સુંદર કાર્યક્રમ તાલીમાર્થીઓના આયોજન દ્વારા સંપન્ન થયો હતો.

ગામે ગામ ગુંજે નાદ ભણો-ભણાવો એક જ વાત.

- મધ્યકેતર શિક્ષણ કાર્યક્રમ અન્વયે તાલીમાર્થીઓ એક સપ્તાહ માટે શાળાની દૈનિક પ્રવૃત્તિઓનો અનુભવ મેળવે તે હેતુથી કોલેજમાંથી ચાર જૂથો અધ્યાપકો સાથે ગયા હતા.
 - એમિટી હાઈસ્કૂલ ભરૂચ
 - જ્ઞાનદીપ અનુપકુંવરબા હાઈસ્કૂલ, અંદાડા
 - નવજીવન વિદ્યાલય, ભરૂચ.
 - સરસ્વતી વિદ્યાલય, ભરૂચ.
 - નર્મદા હાઈસ્કૂલ, શુકલતીર્થ.
 - સતત શિક્ષણ કાર્યક્રમ અન્વયે તાલીમાર્થીઓએ નીચે મુજબની શાળાઓમાં અધ્યાપકોના માર્ગદર્શન હેઠળ પાઠ આપ્યા હતા.
 - એમ.એ.આઈ. હાઈસ્કૂલ, કઠોર, જિ. સુરત.
 - કે.જી. પીઠાવાલા વિદ્યાલય, ડુમસ, જિ. સુરત
 - રંગનવચેતન વિદ્યાલય, વાલિયા, જિ. ભરૂચ.
 - શારદામંદિર હાઈસ્કૂલ, ડહેલી, જિ. ભરૂચ.
- મધ્યકેતર શિક્ષણ કાર્યક્રમ દરમ્યાન તાલીમાર્થીઓએ શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓની સાથે સહશૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન જે તે શાળાના આચાર્યશ્રી તથા શાળા પરિવારના સહકારથી કર્યું હતું.

સિદ્ધિઓ

આ વર્ષની અભિનંદનને પ્રાત્ર સિદ્ધિઓ નીચે મુજબ છે.

- જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન વડોદરાના “ પ્રાથમિક શિક્ષણના સાર્વત્રિકરણ અને ગુણાત્મક સુધારણા ” માટેના કાર્યક્રમમાં આચાર્યશ્રી ડૉ. ડી. પી. પટેલની પસંદગી સલાહકાર સમિતિના સભ્ય તરીકે થઈ છે.
- દક્ષિણ ગુજરાત પુનિવર્સિટી, સુરતની શિક્ષણ શાખામાં પીએચ.ડી.ના માર્ગદર્શક તરીકે ડૉ. ડી.પી. પટેલને માન્યતા પ્રાપ્ત થઈ છે.
- ડૉ. જયેશભાઈ એ. નાયકના “ ગણિત શિક્ષણની આધુનિક દિશા ” પુસ્તકનો વિમોચન વિધિ ડૉ. પી. સી. વેદના હસ્તે જીવનભારતી હાઈસ્કૂલ, સુરતમાં યોજવામાં આવ્યો હતો.
- બારડોલી કોલેજ દ્વારા આયોજિત મક્ષિભાઈ ત્રિવેદી નિબંધ સ્પર્ધામાં તાલીમાર્થી શ્રીમતી કોકિલાબેન ચૌહાણે પ્રથમ ક્રમ મેળવી કોલેજને ગૌરવ અપાવ્યું છે.
- જે.પી. આર્ટસ એન્ડ સાયન્સ કોલેજ, ભરૂચ આયોજિત ક્વિઝ સ્પર્ધામાં કોલેજની ટીમે ભાગ લઈ સુંદર દેખાવ કરી કોલેજને ગૌરવ અપાવ્યું હતું.
- સંસ્થાના ટ્રસ્ટીઓ, આચાર્યશ્રી તેમજ બિન શૈક્ષણિક કર્મચારીઓના સહન પ્રયત્નથી કોલેજને એડહોક અનુદાન અને સીધા પગારની યોજના હેઠળ સમાવી લેવામાં આવી છે.

વિચાર ભાગ્યનું બીજું નામ છે.

- સ્વામી રામતીર્થ

મારું એક સ્વપ્ન

વસાવીએ એવું આપણે એક સ્નેહનગર;
બોલે સહુ જ્યાં બોલી સ્નેહની,
નહિં હોય ભેદ જ્યાં ભાષાનો
બોલે સહુ એક ભાષા સ્નેહની,
ભેદભાવરૂપી સહુ સરિતાઓ
સ્નેહના સમંદરમાં મળી જાય ભેગી,
નહિં કોઈ પ્રાંત નહિં કોઈ ભાગલા,
વિશ્વ બનશે જ્યાં એક અખંડ વિશ્વ,
નહિં કોઈ મંદિર, નહિં કોઈ મસ્જિદ,
નહિં હોય ગુરૂદ્વારા, નહિં હોય અગિયારી,
સહુ કોઈનું સ્થાન હોય એક જ
અને હોય તે મનુષ્ય હૃદય.

તુષાર એસ. ગોસ્વામી

દુનિયા

આ દુનિયા મારી,
તમારી દુનિયા
આડંબર તણી આ દુનિયા !
શું મનમાં રચાઈ દુનિયા ?
થઈ ગઈ વેરાન દુનિયા
સહારાના સ્વપ્નોની દુનિયા
વેરણ-છેરણ કરતી આ દુનિયા
સફળતા પમાડતી દુનિયા
નિષ્ફળતા તરફ ડગ મંડાવતી દુનિયા
સદાચારી બનાવતી દુનિયા
દુરાચારનો માર્ગ દેખાડતી દુનિયા
શું જન્મ પમાડતી દુનિયા
કે મૃત્યુ - મંજીલે પહોંચાડતી દુનિયા ?
આ મારી દુનિયા
આ જ તમારી દુનિયા !
“ દીપ ” તણી આ દુનિયા

દીપક આઈ. રજવાડી

શા માટે?...

મળ્યા છો તો ઊજવી લઈએ, લાગણીના તહેવારોને.
પ્રસંગો વચ્ચે, ઝગડાને સ્થાન શા માટે ?
પ્રસંગનું પોત છે ચાલો, રંગીએ લાલ પીળા રંગો.
સીધો છે હિસાબ જીવતરનો, એમાં કાળા ધોળા શા માટે ?
સંખ્યાના રંગે રંગાઈ, રમીએ સંતાકુંડડી સાથે
ભાવીના અંધકારને જોઈ, કોગટનો વિલાપ શા માટે ?
વિષાતાએ લખ્યા છે લેખ, આસુંમાં કલમ બોલી
થનારૂં થશે જ એમાં, ભગવાનને સાદ શામાટે ?
રાખજો ખુલ્લા આકાશ નીચે, 'નકાલ'નું શબ ખુલ્લુ
મરણ પછી દુનિયા સાથે કફનનો પદડો શા માટે ?

સુનિતા એ. હજારીવાલા

ભણવાનો અધિકાર અમારો, અમે ભણીશું તમે ભણાવો.

‘વસ્તીના ભાર તળે દબાયેલું ભારત’

વિનોદભાઈ એચ. પટેલ

વિશ્વ આજે ૨૧ મી સદી તરફ ધીમે ધીમે આગળ વધી રહ્યું છે. આજે ૨૧ મી સદીના પગરવ સંભળાવા લાગ્યા છે. વિશ્વમાં દરેક દેશો કોઈનકને કોઈ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી વિશ્વમાં પ્રથમ સ્થાન મેળવી ચૂક્યા છે. તો આપણો ભારત દેશ પણ શા માટે પાછળ રહે ?

ભારત દેશ બીજી કોઈ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરે ના કરે, પરંતુ વસ્તીની દૃષ્ટિએ તો અવશ્ય વિશ્વમાં પ્રથમ નંબર લાવીને જ રહેશે. હા, આપણો ભારત દેશ ૨૧ મી સદીના પ્રવેશ વખતે વિશ્વમાં વસ્તીની દૃષ્ટિએ પ્રથમ નંબરનો દેશ હશે.

આજે વિશ્વમાં પ્રથમ સ્થાને વધુ વસ્તી ધરાવતો દેશ ચીન છે. જેની વસ્તી ૧૯૯૦-’૯૧માં ૧૦૦ કરોડની હતી, જ્યારે ભારતની વસ્તી ૮૪ કરોડની હતી. પણ ભારત ચીનનું હરીફ હોય તેમ ચીનની વસ્તીને આંબવા માટે ખૂબ ઝડપથી આગળ વધી રહ્યો છે. જેની પ્રતીતિ નીચેના આંકડા પરથી મળે છે.

ઈ.સ. ૧૯૦૧માં ભારતની વસ્તી માત્ર ૨૩.૮ કરોડ જેટલી હતી, તે પચાસ વર્ષ પછી એટલે કે ઈ.સ. ૧૯૫૧માં વધીને ૩૬ કરોડ થઈ હતી. મતલબ કે પચાસ વર્ષમાં ભારતની વસ્તીમાં ૧૨.૨ કરોડ જેટલો ઉમેરો થયો હતો, પરંતુ ઈ.સ. ૧૯૯૦-૯૧માં આ વસ્તી વધીને ૮૪ કરોડની થઈ એટલે કે માત્ર ચાલીસ વર્ષમાં વસ્તીમાં ૪૮ કરોડનો ઉમેરો થયો છે. જે પ્રથમ પચાસ વર્ષના વધારા કરતા ૪ ગણો વધારો જોવા મળે છે.

દેશમાં વસ્તી હોવી એ અનિવાર્ય બાબત છે. આજે દરેક ક્ષેત્રમાં માનવનું મૂલ્ય છે. દેશના આર્થિક વિકાસ માટે વસ્તી હોવી જરૂરી છે, કારણ કે દેશના વિકાસ માટે મજૂરો, ખેડૂતો, કારીગરો, વકીલો, શિક્ષકો, નિયોજકો, ડોક્ટરો કે અન્ય માણસો દેશની વસ્તીમાંથી જ મળી રહે છે. એ રીતે વસ્તી હોવી દેશ માટે આવશ્યક બાબત છે. પરંતુ આ વસ્તી હોય તેનો વાંધો નહિં, પણ તે વસ્તી બિન ઉત્પાદકીય હોય તો દેશ માટે બોજારૂપ બની જાય છે.

આજે આપણાં દેશમાં આજ પરિસ્થિતિ જોવા મળે છે, કારણ કે મોટા ભાગની વસ્તી બિનઉત્પાદકીય છે. વસ્તીનો પૂરતા પ્રમાણમાં ઉપયોગ થઈ શકતો નથી, એનું એક કારણ એ પણ છે કે ભારતમાં બાળકો અને વૃદ્ધોની સંખ્યા વધુ પ્રમાણમાં છે. વસ્તીનો પૂરતા પ્રમાણમાં ઉપયોગ ન થવાને કારણે દેશમાં રહેલી વિપુલ કુદરતી સાધન સંપત્તિ વણવપરાયેલી પડી રહે છે. આથી દેશનો આર્થિક વિકાસ રૂંધાય છે.

આજે ભારતમાં વાર્ષિક ૨.૫% ના દરે વસ્તીમાં વધારો થાય છે. આ વધતી જતી વસ્તીની અર્થતંત્ર પર તીવ્ર અસરો પડે છે. આયોજન દરમિયાન જે કાંઈ વિકાસ થયો છે, તેને વસ્તી વધારાએ ધોઈ નાંખ્યો છે. આ સંદર્ભમાં શ્રી અશોક મહેતાએ જણાવેલું કે “ ભારતમાં રાત્રિના ચોરની માફક વધતી જતી વસ્તી આર્થિક વિકાસને ભરખી જાય છે. ”

સાહરતા અભિયાન અમારું, નિરહરોનું તારણહાર; સાહરતા જયોત ઝળહળશે ગામે ગામને સૌ ધરબાર.

આ વસ્તી વધારાને કારણે નીચે પ્રમાણે આર્થિક અસરો થતી જોવા મળે છે જે દેશના આર્થિક વિકાસને રૂંધે છે.

- નીચી માથાદીઠ આવક : ભારતમાં ઝડપી વસ્તી વધારાને કારણે રાષ્ટ્રીય આવક વધવાના દર કરતાં માથાદીઠ આવક વધવાનો દર નીચો રહે છે.
- ખેતી પર વસ્તીનું દબાણ : ભારતમાં ૭૦% લોકો આજે પણ ખેતી પર આધાર રાખે છે. દેશમાં બીજા ક્ષેત્રોમાં બેરોજગારીનું પ્રમાણ વધતું જતુ હોવાને કારણે મોટા ભાગના લોકો ખેતી પર પોતાનો જીવન નિર્વાહ કરે છે.
- બેકારીમાં વધારો : વધતી જતી વસ્તીના કારણે દેશમાં કામ માંગનારાઓની સંખ્યા વધતી જાય છે. પરંતુ તેના પ્રમાણમાં રોજગારીની તકોનું સર્જન થતું નથી, તેથી બેકારીનું પ્રમાણ વધતુ જાય છે.
- વધતી માંગ અને વધતા ભાવ : વધતી જતી વસ્તીના કારણે જીવન જરૂરી અનાજ, રહેઠાણ, કાપડ વગેરે વસ્તુઓની તેમજ શિક્ષણ, આરોગ્ય, વાહન વ્યવહાર વગેરે સેવાઓની માંગ વધે છે. આ વસ્તુઓ અને સેવાઓનું તેટલા પ્રમાણમાં ઉત્પાદન ન વધતાં તેના ભાવો વધે છે અને કુળાવો પણ થાય છે.
- વસ્તીની કાર્યક્ષમતામાં ઘટાડો : નીચી માથાદીઠ આવકને લીધે લોકોને પૂરતાં પોષણ યુક્ત ખોરાક, તબીબી સારવાર, શિક્ષણ વગેરે પ્રાપ્ત થતાં નથી. તેથી તે લોકોની કાર્યક્ષમતા ઘટે છે.
- નીચો મૂડીરોકાણ દર : વસ્તી વધારાને કારણે માથાદીઠ આવક ખૂબ ધીમી ગતિએ વધે છે, જેથી ભવ્યો વધારવાનું મુશ્કેલ બને છે. પરિણામે મૂડીરોકાણનો દર વધી શકતો નથી.

આમ દેશમાં વસ્તી વધારાને કારણે ઉપરોક્ત જણાવ્યા મુજબની આર્થિક અસરોનો સામનો કરવો પડે છે. વસ્તી બિનઉત્પાદકીય હોવાને કારણે વસ્તીમાં વધારો દેશ માટે એક સમસ્યારૂપ છે, પણ સાથે સાથે બીજી સમસ્યાઓને પણ આમંત્રણ આપે છે. વસ્તી વધારાના લીધે દેશમાં ગરીબીની સમસ્યા, બેકારીની સમસ્યા, અન્ન સમસ્યા, રહેઠાણની સમસ્યા વગેરે જેવી સમસ્યાઓ ઉદ્ભવે છે.

ભારત દેશમાં કોઈપણ સમસ્યાનાં મૂળમાં વસ્તી જ દેખાશે. જો વધતી જતી વસ્તી પર નિયંત્રણ લાદવામાં નહિ આવે તો ભારતનું ભાવિ અંધકારમય બનશે. વધતી જતી વસ્તીને રોકવા માટે સરકારે ઘણા બધા પ્રયાસો કર્યા છે અને કરે છે, પરંતુ તેનો જોઈએ તેટલો અમલ થઈ શક્યો નથી અને વસ્તી દિન પ્રતિદિન વધતી જ જાય છે. આ માટે દેશના લોકોએ વેળાસર જાગવું પડશે. ફક્ત સરકારના પ્રયાસોથી આ સમસ્યા હલ થઈ શકે તેમ નથી. પ્રજાનો પણ સાથ સહકાર જોઈશે તો જ કંઈક આશાનું કિરણ પ્રગટશે. પ્રજાએ સ્વયં આ વિશે સ્વપ્રયત્ન કરવા જાગૃત બનવું પડશે. વધતી જતી વસ્તીને રોકવા આપણે શું કરી શકીએ ? તે અંગેના ઉપાયો આ મુજબ છે.

કેમ વાંચવું, લખવું, ગણવું, શીખીશું અમે ઝડપથી, નહીં અંગૂઠાછાપ રહીશું, છૂટશું સૌ દબદર.

- **કુટુંબ નિયોજનના** : આજે પણ આ કાર્યક્રમની ધારી અસર પડી નથી. સમાજના નીચલા વર્ગો આ કાર્યક્રમનો અમલ કાર્યક્રમથી અજાણ છે તો તે માટે પ્રચાર પર ધ્યાન આપવું જોઈએ.
- **બાળલગ્ન સહંતર નાબૂદ** : આજે દેશમાં ઘણી બધી જગ્યા પર બાળલગ્નનું પ્રમાણ વધુ જોવા મળે છે, તે માટે કાયદો પણ સરકારે ઘડ્યો છે પણ સમાજમાં હજુ તેનો અસરકારક અમલ થતો જોવા મળતો નથી. તો બાળલગ્ન સહંતર નાબૂદ કરવા જોઈએ.
- **ગરીબીનું પ્રમાણ ઘટાડવું** : દેશમાં ગરીબીનું પ્રમાણ વધુ હોવાને કારણે ગરીબ કુટુંબો માટે વધારાનું બાળક જવાબદારીરૂપ સાબિત થવાને બદલે સંપત્તિરૂપ બને છે. ગરીબ કુટુંબના બાળકો ઓછી ઉંમરમાં નોકરી કરી કુટુંબને મદદરૂપ બનતા હોય છે. આ માટે ગરીબીનું પ્રમાણ ઘટાડવામાં આવે તો વસ્તી વધારા પર કાબૂ મેળવી શકાય.
- **ધાર્મિક માન્યતા દૂર કરવી** : હિન્દુ સમાજમાં પુત્રના જન્મને વધારે મહત્ત્વ આપવામાં આવે છે. 'પુત્ર દ્વારા આગળ વધે છે' અને 'પુત્ર દ્વારા પિંડદાન (શ્રાદ્ધમાં) થાય તો મૃત પિતૃઓને મોક્ષ મળે છે' આવી માન્યતાઓ દૂર કરવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.
- **પુત્ર જન્મનો મોહ દૂર કરવો** : સમાજમાં પુત્રીના જન્મ વખતે લોકો સૂઝ દાખવે છે અને પુત્રના જન્મ વખતે આનંદ અનુભવે છે, આથી કુટુંબમાં પુત્રીઓની ગમે તેટલી મોટી સંખ્યા હોય છતાં એકાદ પુત્રની અપેક્ષાએ વધુને વધુ પુત્રીઓને જન્મ આપે છે, આ માટે સમાજમાં પુત્ર અને પુત્રી વચ્ચેનો ભેદ દૂર કરવો.
- **સ્વયં જાગૃતિ** : સમાજમાં દરેક વ્યક્તિએ પોતાની આર્થિક પરિસ્થિતિ, જીવન જરૂરી ચીજવસ્તુઓનો ભાવ વધારો, બેરોજગાર, સામાજિક ખર્ચ વગેરે બાબતોનો ખ્યાલ રાખી વધુ બાળકો પેદા ન કરતાં એક કે બે બાળકોથી સંતોષ માનવો જોઈએ.
- **શિક્ષણનું પ્રમાણ વધારવું** : આજે સમાજમાં નીચલા વર્ગોમાં શિક્ષણનું પ્રમાણ નહિવત છે. ઘણી જગ્યાએ મળતું પણ નથી આ કારણે કુટુંબ નિયોજન માટેના વિવિધ પ્રયાસોનો ખ્યાલ તેઓ મેળવી શકતા નથી. જો શિક્ષણનું પ્રમાણ આવા લોકો માટે વધારવામાં આવે તો તે લોકોને જાગૃત બનાવી શકાય.

ઉપરોક્ત બાબતોનો આજે અમલ કરવામાં આવે તો તેની અસર આવતા વર્ષોમાં જોવા મળે. અંતમાં એટલું કહી શકાય કે આ બાબતે દરેક વ્યક્તિએ સ્વયં જાગૃત બનવું પડશે, તો જ આ સમસ્યાઓ હલ થઈ શકશે. વસ્તી વધારા પર નિયંત્રણ આવશે તો વસ્તી દેશ માટે શાપરૂપ ન બનતા આશીર્વાદરૂપ બનશે.

“લટાર મારવા નીકળ્યો હતો ને, નજરે પડી એક કતાર,
મને થયું કે હશે, કેરોસીન અથવા ખાંડ માટેની કતાર,
પણ પૂછતા બંધર પડી કે કબરમાટે, જગ્યા રોકવા માટેની હતી એ કતાર.”

વિચારોનું ચિરાગ બુઝાઈ જવાથી આચાર અંધ થઈ જાય છે.

- વિનોબા ભાવે

LIBERTE - EGALITE FRATRINITE !

We gained independence on Aug - 15 1947. Our Father of the Nation, Gandhiji had dreamt of Ramrajya for the country. After the independence The Constitution was made. Dr. Ambedkar was a chief architect of The Constitution. The slogan of : " Liberate, egalite, fratrite " (Liberty, equality and fraternity) given by the French Revolution of 1789 found an echo in different places of the world including our country and the principles are accepted in our Constitution.

But are we really free ? Can we see equality among the people of free India ? Is there brotherhood ? It seems all these questions reply 'No'.

Today our country is confronted with the burning problems like unemployment, poverty, casteism, communalism, illiteracy, superstitions, population explosion and social evils like dowry and untouchability, corruption, bigotry and fanaticism. In communal riots of our cities a man becomes blood thirsty and degrades himself than any wild animal. Do we have Ramrajya ?

What are the remedies of all these evils ? We all should raise our own morality to apex. We must have moral strength. We would have to preserve the rich heritage of India and old values. We should cultivate scientific point of view to all the problems. We should abide by discipline. We should decide national objective and strive to achieve them. We would have to provide opportunities to others. Arthur Wedenburg says : " It is important to redistribute wealth than it is to redistribute opportunity. "

After a long time we shall share the happiness of Liberty, Equality and Fraternity if we shall start from today in that direction. A Poet Emerson also said :

" Not gold, but only man can make,
A people great and strong "

A scholar Arnold Toynabee was once asked. " What do you expect from the youth of to-day ? " He said : " The word 'Hate' should be expelled from the mind. The virtues of mercy, sympathy and love should be embodied and in the commotion excitement of youth he should not forget the pain of others. "

If you want happiness, provide to others.

A PRAYER

This is my prayer to thee, my lord strike, strike at the root of penury in my heart.
Give me the strength lightly to bear my joys and sorrows.
Give me the Strength to make my love fruitful in service.
Give me the strength never to disown the poor or bend my knees before insolent might.
Give me the Strength to raise my mind high above daily trifles.
and give me the strength to surrender my strength to thy will with love.

GITANJALI XXXVI
RABINDRANATH TAGORE

ગામે ગામને ઘર ઘર ગુંજે, સાક્ષરતાનો જ્ય જ્યકાર.

મૂલ્યશિક્ષણ

સુરેશભાઈ શી. સોલંકી

આજે વિદ્યાર્થી આલમમાં હિંસાનું પ્રમાણ વધતું જાય છે. આજનો વિદ્યાર્થી વ્યસનના સંક્રાંતિમાં સપડાયો છે. આજનો વિદ્યાર્થી વિવેક શૂન્ય બન્યો છે. ડીઝીને ખરીદતો થયો છે. પરીશાઓમાં ગેરરીતિઓ આચરે છે. શું આ નીતિ વિરુદ્ધ જણાતું નથી ?

આજે શાળા મહાશાળામાં હિંસાના બનાવ નહીં પણ ખૂનના બનાવ પણ નોંધાય છે. આપણે આ બનાવોનો અભ્યાસ કરીએ અને શિક્ષક તરીકે આપણી તો જવાબદારી છે. આ દેશને ઘડવાની, જો આપણે સાચા શિલ્પી હોઈએ તો પ્રથમ આ વિદ્યાર્થીઓને સમજવાનો પ્રયાસ કરવો જ રહ્યો.

વિદ્યાર્થીઓની પ્રવૃત્તિઓમાં એક પ્રકારની હતાશા અને ધ્યેય શૂન્યતા જોવા મળે છે. હતાશાના પરિણામે કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ આત્મહત્યા કરવાના પ્રયાસો કરે છે. ત્યારે સ્વાભાવિક રીતે પ્રશ્ન ઊઠે કે આ પ્રકારના બનાવો માટે જવાબદાર કોણ ?

આપણી રાજકીય વ્યવસ્થા, સામાજિક વ્યવસ્થા કે શિક્ષણ વ્યવસ્થા ? સમાજની નવી પેઢીના ઘડતરની જવાબદારી શિક્ષણ સંસ્થાઓને સોંપેલી હોવાથી એમ કહી શકાય કે શિક્ષણ સંસ્થાઓ નિષ્ફળ ગઈ છે. શિક્ષણ વ્યવસ્થાએ પોતાની નિષ્ફળતા સ્વીકારવી જ રહી.

આપણી શિક્ષણ પ્રણાલીમાં જ કંઈક ખૂટે છે. કોઈ એવાં 'તત્ત્વ' નો લોપ થયો છે. જેને કારણે આજનો વિદ્યાર્થી ખોટે માર્ગે જઈ રહ્યો છે. માટે આપણે પ્રાચીન શિક્ષણમાં ડોકિયું કરવું જ પડશે. પ્રાચીન શિક્ષણનું કયું તત્ત્વ આપણાં આધુનિક શિક્ષણમાંથી ખસી ગયું છે ? પ્રાચીન શિક્ષણના કયા તત્ત્વએ પ્રાચીનકાળના વિદ્યાર્થીઓમાં નિષ્ઠા, કર્તવ્યભાવના, નીતિ વગેરે ગુણોનું સિંચન કર્યું હતું ?

પ્રાચીન ભારતમાં નીતિશાસ્ત્રનું મહત્ત્વ વિશેષ હતું. ધર્મને કેન્દ્રસ્થાને રાખી શિક્ષણ અપાતું હતું. મધ્યકલીન યુગમાં ધર્મને કેન્દ્ર સ્થાને રાખીને સાહિત્ય રચાતું હતું. તેના બદલે આજે બિનસાંપ્રદાયિકતાની આડ લઈ શિક્ષણમાંથી ધર્મને વિખૂટો પાડવામાં આવી રહ્યો છે.

જેના પરિણામે આજે શિક્ષણને લાંછનરૂપ લાગે તેવી પ્રવૃત્તિઓ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં અને સમાજમાં જોવા મળે છે. આ બિનસાંપ્રદાયિકતાની આડના બહાના હેઠળ શાળા અને કોલેજોમાં પ્રાર્થનાસંમેલન નષ્ટ થયા છે. તેને બદલે સંગીત સંધ્યાના નામે પોપ સંગીત અને આધુનિક ડાન્સનો પ્રવેશ થયો છે. જેનાથી વિદ્યાર્થીઓની આત્મીયતાની ભાવનાનો વિકાસ વિશેષ થતો નથી, પણ તેની વિપરીત અસરો સમાજમાં જોવા મળે છે.

સમૂહપ્રાર્થનાથી જ વિદ્યાર્થીઓમાં મૂલ્યશિક્ષણના પાઠો ભણાવી શકાશે. પ્રાર્થના વડે જ વિદ્યાર્થીઓમાં દયા, લાગણી, કરુણા, અહિંસા, શાંતિ, આત્મીયતા જેવા ગુણોનું સિંચન થઈ શકશે.

જ્યારે ધર્મનિરપેક્ષતા, સમાનતા, શ્રમનું ગૌરવ, નિષ્ઠા વગેરે લોકશાહીના સાચા મૂલ્યોનો અર્થ સમજાવવા માટે માત્ર વ્યાખ્યાન નહિ, પરંતુ તેનું શિક્ષકે પ્રથમ આચરણ કરવું પડશે. મૂલ્યોના અર્થ સમજાવવાથી વિદ્યાર્થીઓમાં મૂલ્યો પ્રસ્થાપિત નહિ કરી શકાય, કે મનોરંજન કાર્યક્રમથી મૂલ્યોનું સિંચન થઈ શકશે નહીં, તેના માટે શિક્ષકે આદર્શોનું આચરણ કરવું અત્યંત અનિવાર્ય છે, તો જ વર્તમાનમાં વિસરાતા મૂલ્યો પુનઃ સ્થાપિત થઈ શકશે.

નિરસરતા એ સમાજનું કલંક છે. હવે અંગૂઠો કઠી પાડીશું નહિ, બાણેલું કુટુંબ સુખી કુટુંબ.

પર્યાવરણ અને આપણું ભાવિ

દિલીપસંગ સી. રણા

માણસ જન્મથી માંડી મૃત્યુ સુધી પ્રદૂષણના અવિરત પ્રવાહમાં તણાતો રહે છે. સમગ્ર વિશ્વમાં પર્યાવરણ જાળવો અને જીવન બચાવોની કાગારોળ મચી રહી છે. ફરફર વાતો પવન, મંદ મંદ લહેરાતી લહેરો, મલકાટ કરતા વૃષો ને બદલે, ભૂંગળામાંથી રાક્ષસી સ્વરૂપ ધારણ કરી આકાશમાં વિહાર કરતો પુમાડો, મોટરો અને વાહનોની ભોંભોં કરતી અતિશય ભયાનક ચીસો, કાનના પડદા પણ ફાટી જાય તેવા ઘોંભ ધડાકા જેવા અનેકવિધ પ્રદૂષણનો આપણે અનુભવ કરવો પડે છે. પર્યાવરણના મહિનીકરણે તો હવે માઝ મુકી છે. વિશ્વના વંદનીય મહાનુભવો પણ સતત ચિંતા મગ્ન દેખાય છે કે આવા પ્રદૂષિત પર્યાવરણમાં આપણું ભાવિ ક્યાં ... ? પર્યાવરણ અને આપણું ભાવિ એક સિક્કાની બે બાજુઓ સમાન છે. સમગ્ર સજીવ સૃષ્ટિ શુદ્ધ પર્યાવરણ પર અવલંબે છે. કુદરતી જંગલોની નાશ કરવા આપણે જંગલી વૃક્ષો જેમ તેના પર ત્રાટકી રહ્યા છે. કુદરતના વિહારસમ નયનરમ્ય ઉપવનોનું નિકંદન કાઢી, પ્રદૂષણને પ્રેરનાર રાક્ષસી કારખાના તેમજ વસાહતોનું નિર્માણ કરી રહ્યા છે. આપણને જરાય ખ્યાલ આવતો નથી, કે આપણે મૃત્યુના મુખ તરફ પ્રયાણ કરી રહ્યા છીએ. વસ્તીવધારાની સાથે સાથે વાહનવ્યવહાર પણ વધવા લાગ્યો છે. તેની સાથે કદમ મિલાવવા ઘોંઘાટ, કારખાનાના વિષયુક્ત ધુમાડા પણ કમર કસવા લાગ્યા છે. કારખાનાનો રસાયણયુક્ત ઝેરી કચરો નદીઓમાં ઢાલવીને લોકમાતાની પવિત્રતા પણ હણી લીધી છે. શું આ અધોગતિ તરફ પ્રયાણ નથી ?

આપણી પ્રગતિ અને વિકાસના સ્વપ્નોને સાકાર કરવાની આંધળી દોટમાં આપણે શુદ્ધ પર્યાવરણની વાત વિસ્તરી ગયા. પર્યાવરણને અસ્થિર બનાવતાં પરિબલો સામે આંખ આડા કાન કર્યાં. ઓછી કેન્સર અને એઈડઝ જેવા અસાધ્ય રોગો પોતાના નામનો સિક્કો જમાવવા લાગ્યા. વાયરસની વાત હવામાં વહેતી ચાલી, દર્દીઓથી દવાખાના ઉભરાવા લાગ્યા. ઉખટાતામાન અસ્થિર બન્યું. કુદરતી સંપત્તિઓનો વિનાશ કરી હવે આપણે ભૌતિક સમૃદ્ધિ પાછળ દોટ મૂકી છે.

વૃક્ષો કપાવા લાગ્યા. રણપ્રદેશો વધવા માંડ્યા. ખનીજ શોધવા ધરતીને ખોદીને તેના પેટાળમાં પોલાણ પેદા કર્યું. અને ધરતીકંપને મહેમાન બનાવ્યો. પ્રદૂષણને કારણે માનવી કંગાલ બનવા લાગ્યો. અને હવે છેવટે આપણને સમજાવવા લાગ્યું છે કે પર્યાવરણની યોગ્ય જાળવણીના અભાવે આપણે સર્વનાશને નોતરી રહ્યા છીએ. હવે તો વૃક્ષ વાવો અને દેશ બચાવોના પોકારો પાડીને ડહોળાયેલા પર્યાવરણને સમતોલ બનાવવાની મથામણ કરી રહ્યા છીએ. ખરેખર ઉજ્જવળ ભાવિની બુનિયાદ શુદ્ધ પર્યાવરણમાં સમાયેલી છે. ખરેખર તો આપણું ભાવિ આપણા જ હાથમાં છે. આપણે ધારીએ તો ધરતીને સ્વર્ગ સમાન સુંદર પણ બનાવી શકીએ અને ધારીએ તો નર્કસમાન પણ કરી શકીએ.

આપણે સર્વસ્વનું બહિદાન આપવાનું નથી માત્ર પર્યાવરણની સાથે રહીને આપણાં ભાવિને સુધારવામાં જ આપણું સાચું શ્રેય સમાયેલું છે. માનવીએ પોતાનું ભાવિ સુધારવું હોય, ખતરનાક ખતરાઓમાંથી બચવું હોય તો આપણે પર્યાવરણ સાથે મૈત્રી કેળવવી જ પડશે. પર્યાવરણને સ્થિર બનાવવું જ પડશે. પર્યાવરણની જાળવણી માટે આપણે જે કાંઈ કરી છુટીએ તે ઓછું છે. પર્યાવરણ એ આપણો પ્રાણ છે.

આ માટે પર્યાવરણના નિસર્ગ સાથેના સંબંધને સમજવો પડશે. નિસર્ગને આ સૃષ્ટિના સંચાલક સાથે ગાઢ સંબંધ છે. આમ સૃષ્ટિના સંચાલક ઉપરનો પ્રેમ ઉદ્ભવતા નિસર્ગ પર સહજપણે પ્રેમ ઉદ્ભવશે. પૂજ્ય પાંડુરંગ શાસ્ત્રીજી કહે છે તે પ્રમાણે " છોડમાં રણછોડ છે." આવો ભાવ દરેકના મનમાં આવશે અને તે છોડમાં રણછોડના દર્શન કરતો થશે તો પર્યાવરણની જાળવણીમાં દરેક માણસ સહાયભૂત થશે જ. કુદરતના કમમાં ફેરફાર કરવાનો આપણને કોઈ અધિકાર નથી. અને કદાચ આડખીલીરૂપ બનીશું તો કુદરત કદાપિ માફ નહીં કરે. આપણું ભાવિ પર્યાવરણને કારણે જ ભવ્ય ભવ્ય અને સમૃદ્ધ છે. આમ ધર્મ દ્વારા વૃક્ષ તરફનો પ્રેમ કેળવવા ઉપરાંત વૃક્ષ અંગેની વૈજ્ઞાનિક સમજ દ્વારા વૃક્ષનું મહત્વ સમજી શકીશું તો પૃથ્વીને પ્રદૂષિત પર્યાવરણના ભરડામાંથી મુક્ત કરી ભાવિ પેઢી માટે શુદ્ધ પર્યાવરણ સર્જી શકીશું.

નિરક્ષરતા પિટાવી ગરીબી હટાવો, વિના સાક્ષરતા નહિ વિકાસ

“ જેવો પોતાને તેવો પોતાના પાડોશીને પ્રેમ કરો ” --- (બાયબલ)

નીલિમાબહેન સી. ત્રિપાઠી

આજના આ યુગમાં સૌથી મહત્વનું શું ? - પાડોશી ધર્મ ... તે સત્ય સમાજની પ્રથમ જરૂરિયાત છે. આપણે કહીએ છે ને કે “ પહેલું સગું તે આડોશી - પાડોશી. ” આ વાક્ય ત્યારે જ સાર્થક કહેવાય જ્યારે તેનો દરેક માનવી ખરા ભાવથી અમલ કરે.

વર્ષો પૂર્વે અકબરના પુત્ર સલીમે મેવાડ પર હલ્લો કર્યો ત્યારની આ વાત છે.

મુઘલ લશ્કરના સેનાપતિએ એક ઝૂંપડી પાસે જઈને હુકમ કર્યો - ‘ એય, બહાર આવ, અમને સરસ મજાનું લીલું ઘાસવાળું ખેતર બતાવ, ચાલ જલ્દી કર, અમારા ઘોડા ભૂખ્યા થયા છે. ’

સેનાપતિએ ફરી ઉંચે સાઠે કહ્યું : ‘ સારામાં સારી જગ્યા અમને બતાવ.... મૂર્ખ તને ખબર પડે છે હું શું કહું છું તે ? નહીંતર હું તારી ઝૂંપડી તોડીને તેને આગ લગાડી દઈશ. ’

‘ હા, સરદાર મને સમજાવડી ’ કહી વૃદ્ધ ખેડૂત આગળ ચાલ્યો. ‘ ઊભા રહો ’ સેનાપતિએ બૂમ પાડી. ‘ જુઓ અહીં સુંદર પાકવાળા ખેતરો છે. ઘોડાઓને ત્યાં દોરી જાઓ ! ’

પરંતુ વૃદ્ધ ખેડૂત દોડી આવ્યો અને કહ્યું, ‘ હજુ આના કરતાં વધારે સારા બે મોટા ખેતરો થોડેક જ દૂર છે, ત્યાં ઘોડાઓ સારી રીતે ધરાઈને ખાઈ શકશે. ’ ખેડૂતની કાકલૂદીથી સેનાપતિએ આગળ વધવાનો હુકમ કર્યો.

તેઓ જ્યારે ખેતર પાસે પહોંચ્યા ત્યારે, તેમનો સેનાપતિ ખૂબ જ ખુશ થઈ ગયો તેણે કહ્યું, ‘ તું ખૂબ જ ચાલાક છે, આ ખેતરો શું તારા દુશ્મનોના છે ? અને આગળના તારા, નહીં ? ’

વૃદ્ધ ખેડૂતે ખૂબ જ નમ્રતાથી કહ્યું : ‘ આ મારા ખેતરો છે, આની પહેલાં જે આવ્યા તે મારા પાડોશીના હતા. હું શી રીતે તેને નુકશાન પહોંચાડી શકું. પોતાના પાડોશી પ્રત્યેની દરેકની એક કરજ હોય છે ’

ઉપરોક્ત નાની વાર્તા પણ આપણને ઘણું બધું સૂચવી જાય છે. આજે દુનિયામાં રાગ-દ્વેષ, ઝઘડા, કંકાસ જોવા મળે છે, તેની પાછળનું મૂળ કારણ પાડોશીઓ પ્રત્યે નફરત હોવી તે નથી લાગતું ? જો દરેક વ્યક્તિ પોતાના પડોશીને પોતાના ઉપર પ્રેમ કરે છે, તે કરતાં પણ વધુ પ્રેમ કરતો થશે તો ઉપર જણાવેલ ખટરાગો દૂર થશે જ.

નિરક્ષરતાને ઠરીએ, શિક્ષિત જનનો એ નિર્ધાર.

આત્મસૌંદર્ય જ સાચું સૌંદર્ય

હિનાબહેન જી. પટેલ

શરીરનું સૌંદર્ય રત્નાભૂષણો કે જરી કિનખાબના વસ્ત્રો પહેરવામાં કે દેહના સુઘટિત અવયવોમાં જોવા મળતું નથી. માનવ શરીરની શોભા તે શરીરમાં રહેલ આત્મા અને તે જીવે પ્રાપ્ત કરેલ સાચું જ્ઞાન કે તેના ભક્તિભાવમાં જોવા મળે છે. આથી, સાચો જ્ઞાની દેહના નહીં પરંતુ આત્માના સૌંદર્યને જુઓ છે.

અષ્ટાવક નામે એક મહાન તપસ્વી અને જ્ઞાની ઋષિ હતા, તેમનું બ્રહ્મજ્ઞાન પૂર્ણ હતું પરંતુ શરીરે તેઓ કઠરૂપા હતા. તેમના શરીરનાં ઘણા અંગો વાંકા હતા. તેથી તેઓ અષ્ટાવક નામે ઓળખાતા હતા.

એક વખતે જનકપુરમાં મહારાજ જનકે જ્ઞાનીઓ અને તપસ્વીઓને દરબારમાં આવી બ્રહ્મચર્યા કરવા નિમંત્રણ આપ્યું. અનેક જ્ઞાની, તપસ્વી, ઋષિમુનિઓ તે ચર્યામાં ભાગ લેવા જનકરાજાની સભામાં આવી પહોંચ્યા. અષ્ટાવક પણ તે સભામાં ભાગ લેવા પોતાના આશ્રમથી નીકળ્યા. પરંતુ સભામાં પહોંચતા તેમને વાર લાગી. ચર્યા ચાલુ હતી. તે સમયે તેઓ સભામાં આવી પહોંચ્યા.

તેમનાં અંગોની વક્તા જોઈ સભામાં બેઠેલા જ્ઞાની તપસ્વીઓ હસી પડ્યા. તેમને હસતા જોઈ ઋષિ અષ્ટાવક પણ હસવા લાગ્યા, તેમને હસતા જોઈ ત્યાં ઉપસ્થિત બધા વિદ્વાનોને આશ્ચર્ય થયું. તેમણે અષ્ટાવકને તેમના હસવાનું કારણ પૂછ્યું. તેમણે કહ્યું ઋષિરાજ તમારી વક્ચાલ અને વક અંગો જોઈ અમે હસ્યા પરંતુ આપ શા માટે હસ્યા ? તે અમને કહો.

અષ્ટાવકે કહ્યું : “ રાજા જનકની આ બ્રહ્મસભાની ખ્યાતિથી આકર્ષાઈને હું અહીં બ્રહ્મચર્યા કરવા આવ્યો હતો. મને હતું કે આ સભામાં ઘણા બધા બ્રહ્મજ્ઞાનીઓ બિરાજતા હશે. પરંતુ અહીં આવીને મેં જોયું કે આ સભામાં મોટા ભાગના ચમારો જ ભેગા થયા છે, તે જોઈ હું હસ્યો. ”

તેમના આ શબ્દો સાંભળી આખી સભા સ્તબ્ધ થઈ ગઈ. આ શું ? આવા મહાન જ્ઞાની તપસ્વીઓને ચમાર કહેવા, એ તેમનું અપમાન નથી શું ? જનક રાજાએ બે હાથ જોડી તેમને પૂછ્યું, “ ઋષિરાજ, અમે આપના શબ્દોનો મર્મ ન સમજ્યા. કૃપા કરી અમને તે સમજાવો. ”

અષ્ટાવકે કહ્યું, “ રાજા, સુધારનું મન બાવળિયે અને મોચીનું મન પગરખામાં તેવી જ રીતે બ્રહ્મજ્ઞાનીનું મન બ્રહ્મમાં અને ચમારનું મન હાડચામમાં, આપની આ બ્રહ્મસભામાં બિરાજતા વિદ્વાનોએ મારા હાડચામ જ જોયાં. મારો વિકૃતદેહ જોઈ તેઓ હસી પડ્યા. મારા આત્માના સૌંદર્યને અને મારા બ્રહ્મજ્ઞાનને તેમણે ન જોયું. તેઓ મારા હાડચામમાં આકર્ષાયા. તેથી મને લાગ્યું કે તેઓ ચમાર હશે. ”

સભામાં ઉપસ્થિત મહાનુભવો સમજી ગયા. એટલે તેમને પોતાની ભૂલ સમજાઈ. પોતપોતાના આસન ઉપરથી ઉભાં થઈ બેહાથ જોડી તેમણે અષ્ટાવકની માફી માગી. તેમનું સન્માન કર્યું. સભામાં તેમને અચસ્થાને બેસાડ્યા. પછી બ્રહ્મચર્યા કરીથી શરૂ થઈ.

માત્ર દેહના સૌંદર્યને નહીં પરંતુ આત્માના સૌંદર્યને જોવાનું શિક્ષણ જ સાચું શિક્ષણ છે.

સ્નેહ, શિક્ષણ ને સંસ્કાર, એ છે બાલકનો અધિકાર.

શ્રદ્ધા સ્વીકાર

અમો શ્રદ્ધા છીએ.....

- ધી અંકલેશ્વર પ્રોવેસીવ એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટીઓના ... કોલેજનો પ્રાણ પ્રગ્ન ચાંટ અને ડી.પી. અંગેની પાત્રતા મેળવવામાં મદદ કરવા બદલ તથા કોલેજની ભૌતિક જરૂરિયાતો પૂરી પાડવા અને સતત હૂંફ આપવા બદલ.
 - આંતર કોલેજ વ્યાખ્યાનમાળા હેઠળ કોલેજમાં " શિક્ષણની બદલાયેલી સંકલ્પના " વિષય પર આગવી શૈલીમાં મનનીય વિચારો રજૂ કરવા બાબત ડૉ. કોશિકભાઈ શેક સાહેબના તથા " પરિવર્તન, પડકાર અને શિક્ષણ " વિષય પર મનનીય પ્રવચન બદલ ડૉ. શિંદે સાહેબના ...
 - સંસ્થામાં પધારી શિક્ષણ વિષયક ચિંતન પીરસવા બદલ ... ડૉ. અમિનભાઈ કાપડીઆ, ડૉ. ઉર્મિલાબહેન નાણાવટી, ડૉ. ચંપકભાઈ શાહ, ડૉ. બોમી કાવીના તેમજ ભરૂચ છલ્લા શિક્ષણાધિકારી કચેરીના તપાસનીશોના અધીક્ષણ અને નિરીક્ષણ અંગે વિચારવિમર્શ કરવા બદલ, ભરૂચ તેમજ અંકલેશ્વરની માધ્યમિક શાળાઓના આચાર્યશ્રી રણછોડભાઈ શાહ, ઘરિયા સાહેબ, નરેન્દ્રભાઈ રાવલ વગેરેએ પ્રાસંગિક ઉદ્બોધન અને અધ્યક્ષ સ્થાન શોભાવી કાર્યક્રમને સફળ બનાવવામાં મદદરૂપ થવા બદલ ...
 - એમ. ટી. એમ. ગર્લ્સ હાઈસ્કૂલ-અંકલેશ્વર, આદર્શ હાઈસ્કૂલ-અંકલેશ્વર, સ્વામી વિવેકાનંદ હાઈસ્કૂલ-અંકલેશ્વર, જ્ઞાનદીપ અનુપકુંવરભા હાઈસ્કૂલ-અંદાડા, નવજીવન હાઈસ્કૂલ-ભરૂચ, નર્મદા હાઈસ્કૂલ-ચુકલતીર્ય, સરસ્વતી વિદ્યાલય-ભરૂચ, અંમિટી હાઈસ્કૂલ-ભરૂચ, તથા ધી અંજુમને સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલ, ખરોડના આચાર્યશ્રીઓ તથા હાઈસ્કૂલ પરિવારના ... તાલીમાર્થીઓના પ્રાયોગિક કાર્યની અનુમતિ ... સુવિધા ... અને સહકાર બદલ ...
 - સ્મરણિકામાં જાહેરાતને નિમિત્ત બનાવી આર્થિક સહયોગ આપવા બદલ જાહેરાત આપનાર સક્ષ્મનો અને સંસ્થાઓના...
 - જીનસ ઓફસેટના માલિક શ્રી પ્રકાશભાઈ કાયસ્થ તથા કર્મચારીઓના ... સુંદર રીતે 'ઉત્કર્ષ' છાપી આપવા બદલ ...
 - ખરોડ ગામની જનતાના ... જેઓએ કોલેજને પોતાની ગણીને તમામ પ્રકારનો સાથ, સહકાર અને હૂંફ આપવા બદલ ...
 - ખરોડ ગામની પ્રાથમિક શાળા પરિવારના ... જેમણે શૈક્ષણિક તથા સહશૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓમાં સફળતા અપાવવામાં આપેલ સહયોગ બદલ ...
 - ગુજરાત સરકારશ્રીના શિક્ષણ તથા નાણાં ખાતાના ... જેમણે કોલેજને જુલાઈ-૯૫થી ચાંટ પાત્ર ગણી ડાયરેક્ટ-પેમેન્ટમાં સમાવી તે અંગેની કાર્યવાહીમાં માર્ગદર્શન અને માહિતી આપવા બદલ ...
 - મથકેતર શિક્ષણ કાર્યક્રમ માટેની શાળાઓના ...

■ એમ.એ.આઈ. હાસ્કૂલ-કઠોર,	■ કે.જી. પીઠાવાલા વિદ્યાલય-ડુમસ,
■ રંગ નવચેતન વિદ્યાલય-વાલીઆ,	■ શારદા વિદ્યામંદિર-ડહેલી.
- એક સપ્તાહ માટે પોતાના ગણી તમામ સુવિધાઓ કરી આપવા બદલ તથા તાલીમાર્થીઓના પ્રાયોગિકકાર્ય તથા સહશૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓમાં સંપૂર્ણ સાથ, સહકાર અને માર્ગદર્શન આપવા બદલ ...

- દ. ગુજ. યુનિ. - સુરત, શિક્ષણ વિભાગના અધ્યક્ષ ડૉ. કીશિકભાઈ શેઠ સાહેબના તથા શ્રી રંગ શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય, બીલીમોરાના આચાર્ય ડૉ. દિનુભાઈ નાયક સાહેબના ... અમને સતત માર્ગદર્શન ... શુંક આપવા બદલ ...
- આ સંસ્થા જે મકાનમાં કાર્યરત છે તે મકાનના ટ્રસ્ટીઓ તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકામાં રહેતા હાજી દાઉદ ઈસ્માઈલ ભૈયાતના ... કોલેજ માટેના મકાન અંગેની સુવિધા પૂરી પાડવા બદલ ...
- સંસ્થાને આર્થિક કટોકટીની પળોજ્જ્વાલામાં સહાયરૂપ બનનાર નાગરિક સહકારી બેંક - અંકલેશ્વરના... તેમજ અન્ય દાનવીર દાતાઓના અમારા માટેની ઉદાર ભાવના બદલ ...
- વાર્ષિકોત્સવ માટે ધી અંજુમને સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલ, ખરોડના આચાર્યશ્રી અને ટ્રસ્ટીઓના યાજ્ઞના પટંગગણના ઉપયોગ માટેની અનુમતિ આપવા બદલ તેમજ તેમાં સહયોગી બનનાર સહ સહયોગીઓના ... તેમની સહકારી ભાવના બદલ ...

દિવંગતોને શ્રદ્ધાંજલી

- માનનીય રાષ્ટ્રપતિ શ્રી જ્ઞાની ઝેલસિંહ.
 - માનનીય વડાપ્રધાન શ્રી મોરારજીભાઈ દેસાઈ.
 - ગુજરાતી સાહિત્યકાર શ્રી હરીન્દ્રભાઈ દલે.
 - ખરોડ હાઈસ્કૂલના આચાર્યશ્રી ગુલામ મહંમદ ખરોડિયા.
 - કોલેજના ટ્રસ્ટી શ્રી રાજેશભાઈ મનુબરવાળાના માતૃશ્રી.
 - મધુભાઈ પટેલ અંકલેશ્વર જી.આઈ.ડી.સી. એસોસિયેશનના ઉપપ્રમુખ.
 - પરીક્ષામાં ગેરરીતિ રોકવા જતાં કૃરતાનો ભોગ બનેલ પ્રા. શ્રી રમેશભાઈ પરમાર.
- કોલેજ પરિવાર ઉપરોક્ત વ્યક્તિઓના નિપન નિમિત્તે શોક વ્યક્ત કરી તેમના સદ્ગુણોનું સ્મરણ કરી ભાવભીની શ્રદ્ધાંજલિ પાઠવે છે.

વર્ષ ૧૯૯૪-'૯૫ના પ્રશિક્ષણાર્થીઓનાં સરનામાં

૧. ભોઈ હિંમતભાઈ છનિયાભાઈ, મુ.પો. રૂમડીતલાવ, તા. નિઝર, જિ. સુરત - ૩૯૪ ૪૪૫
૨. રજવાડી દિપકુમાર ઈશરલાલ, મુ.પો. રાજપીપલા, તા. નાંદોદ, જિ. ભરૂચ - ૩૯૩ ૧૪૫
૩. વસાવા જગદીશ રામજીભાઈ, મુ. પો. બીલવાણ, તા. માંગરોલ, જિ. સુરત - ૩૯૪ ૪૪૫
૪. ચૌધરી હેતલકુમર લલિતભાઈ, મુ.પો. વેડછી, તા. વાલોડ, જિ. સુરત - ૩૯૪ ૬૪૧
૫. મોદી રાખીબહેન ભુપેદ્રભાઈ, મુ. પો. અંકલેશ્વર, જિ. ભરૂચ ૩૯૩ ૦૦૧.
૬. ગંગાત સલીમ અહમદ, મુ.પો. ઝંખવાવ, તા. માંગરોલ, જિ. સુરત - ૩૯૪ ૪૪૦
૭. સોલંકી મણીલાલ છોટુભાઈ, દરબાર રોડ, પ્રયોગશાળા સામે, રાજપીપલા, જિ. ભરૂચ.
૮. ઉધરાતદાર મોહંમદ રસીદ યાકુબ, મુ.પો. ખરોડ, વાયા પાનોલી, તા. અંકલેશ્વર, જિ. ભરૂચ-૩૯૪ ૧૧૫.
૯. હાંસલોડ ઝુબેદા મોહંમદ, મુ. કરમાલી, પો. રવિદ્રા, તા. અંકલેશ્વર, જિ. ભરૂચ-૩૯૪ ૧૧૫.
૧૦. વસાવા જયવંતસિંહ અમરસિંહ, મુ. પીગોટ, પો. મૌઝ, તા. વાલીયા, જિ. ભરૂચ-૩૯૩ ૧૨૫.
૧૧. વસાવા શકારામ સોનજીભાઈ, મુ. પાંચ પીપરી, પો. ટાવલ, તા. સાગબારા - ૩૯૩ ૦૫૦.
૧૨. કટારીયા જયશ્રીબહેન ધનંજયભાઈ, મુ. પો. કઠોર, તા. કામરેજ, જિ. સુરત - ૩૯૪ ૧૫૦.
૧૩. મોદી દિપીકાબહેન રમણલાલ, બલવાડ ફળિયા, ગોયા બજાર, અંકલેશ્વર - ૩૯૩ ૦૦૧.
૧૪. સોલંકી સુરેશભાઈ છોટુભાઈ, મુ.પો. આમોદ, ટાવર સામે, હરિજનવાસ, જિ. ભરૂચ - ૩૯૨ ૧૧૦.
૧૫. ચૌધરી કપિલાબહેન મંજીભાઈ, મુ.પો. શેખપુર, તા. મહુવા, જિ. સુરત - ૩૯૪ ૨૫૦.
૧૬. પટેલ ધનસુખ ગોવિંદભાઈ, મુ.પો. દેદવાસણ, તા. મહુવા, જિ. સુરત - ૩૯૪ ૨૫૦.
૧૭. પટેલ પ્રવિણાબહેન ડાહ્યાભાઈ, મુ.પો. મોગરા, તા. નવસારી જિ. વલસાડ - ૩૯૬ ૪૪૫.
૧૮. પટેલ સુનિતાબહેન ધીરજલાલ, પી. સી. સ્ટ્રીટ, મુ. ભીમપોર, પો. ડુમસ જિ. સુરત-૩૯૪ ૫૫૦.
૧૯. રોહિત લીલાબહેન નારણભાઈ, મુ.પો. અરેક, તા. માંડવી, જિ. સુરત.
૨૦. ચવડા રઝિયાબાનુ મોહંમદ, મુ.પો. ટંકારીયા, કકુજી સ્ટ્રીટ, જિ. ભરૂચ - ૩૯૨ ૨૪૦.
૨૧. ધોડાગાડીવાલા સુગરાબાનુ ગુલામ, મુ.પો. અંકલેશ્વર, જિ. ભરૂચ - ૩૯૩ ૦૦૧.
૨૨. કબીર ઈદરીશ ગુલામ, મુ. પો. ટંકારીયા, તા. જિ. ભરૂચ - ૩૯૨ ૨૪૦.
૨૩. પાંચભાયા ફરીદા મોહંમદ, મુ.પો. દક્ષલ ઈનામ તા. અંકલેશ્વર, જિ. ભરૂચ - ૩૯૩ ૦૦૧.
૨૪. વસાવા કાન્તીસ ભૂલાભાઈ, મુ. પો. રાજવાડી, પો. બીલોધ, તા. વાલિયા, જિ. ભરૂચ - ૩૯૩ ૧૨૫.
૨૫. વસાવા મહેશભાઈ મણીલાલ, મુ. પો. ભમાડીયા તા. વાલીયા, જિ. ભરૂચ - ૩૯૩ ૧૨૫.
૨૬. પટેલ અનિલાબહેન રમણભાઈ, મુ.પો. નાવરા, તા. રાજપીપલા, જિ. ભરૂચ - ૩૯૩ ૧૪૦.

શિક્ષિતોએ મળી કર્યો સંકલ્પ કોઈ નિરસર ન રહે એ જ અમારા અરમાન.

૨૭. ગાંવિત ધનસુખ કોબધુભાઈ, મુ. પો. સુખાબારી, તા. વાંસદા, જિ. વલસાડ.
૨૮. પટેલ ઉત્તમકુમાર પરભુભાઈ, નવા હરિપુરા, મુ. પો. સજોદ, જિ. ભરૂચ - ૩૯૩ ૦૨૦.
૨૯. પટેલ મનિષાબહેન ભગવતીભાઈ, C/ગાયત્રી સોસા, સુદામા હોટલ સામે, નવયુગ કોલેજ પાછળ, સુરત - ૩૯૫ ૦૦૭.
૩૦. ચૌધરી નાનસાંગભાઈ ભૂલીયાભાઈ, મુ. પો. ઘંટોલી, ધાંચી ફળિયા, તા. માંડવી, જિ. સુરત - ૩૯૪ ૧૬૦.
૩૧. પટેલ દીપ્તીબહેન ઠાકોરભાઈ, જલારામ નગર, દીવારોડ, ભરૂચીનાકા, અંકલેશ્વર - ૩૯૩ ૦૦૧.
૩૨. પટેલ સુરેશભાઈ ભગવાનદાસ, મુ. પો. ઈંટાદરા, તા. વિજાપુર, જિ. મહેસાણા - ૩૮૨ ૮૨૫.
૩૩. પ્રજાપતિ સુશીલાબહેન નારણભાઈ, મુ. પો. માટીએડ, તા. અંકલેશ્વર, જિ. ભરૂચ.
૩૪. રણા દિલીપસંગ છત્રસંગ, મુ. સાયણ, પો. - તા. વાગરા, જિ. ભરૂચ - ૩૯૨ ૧૪૦.
૩૫. તાઈ ઈશ્લાક ગુલામ મોહમદ, મુ. પો. બોધાન (તાઈવાડ), તા. માંડવી, જિ. સુરત - ૩૯૪ ૧૪૦.
૩૬. ગોસ્વામી તુષારગીરી શંભુગીરી, પાંજરોલીયા સ્ટ્રીટ, સમડીચોક, મુ. પો. તા. - ધરમપુર, જિ. વલસાડ.
૩૭. પટેલ વિનોદભાઈ હિરાભાઈ, અંબાજી ફળિયા, મુ. પો. શુકલતીર્થ, તા. જિ. ભરૂચ.
૩૮. ભોયે સુરેશભાઈ જમશુભાઈ, જિલ્લા તિજોરી કચેરી, આહવા, તા. આહવા, જિ. ડાંગ - ૩૯૪ ૭૧૦.
૩૯. ધુમરે લક્ષ્મીકાંત પુરપોત્તમદાસ, ૧/૧૭૭ પ્રભુ ફળિયા, નાની દમણ, (U.T.) ૩૯૬ ૨૧૦.
૪૦. પટેલ હિનાબહેન ગજુભાઈ, મુ. પો. ચાંગા (ધનારી) તા. ગણદેવી, જિ. વલસાડ.
૪૧. પટેલ શૈલેષકુમાર મોસરભાઈ, દમણીગંધા, એમ. ડી. હેલ્પિની બાજુમાં, N.H. 8, કિ. પારડી, જિ. વલસાડ - ૩૯૬ ૧૨૫.
૪૨. ચૌહાણ કોકિલાબહેન પરભુભાઈ, મુ. પો. મોતા તા. બારડોલી, રોહિતવાસ, જિ. સુરત - ૩૯૪ ૩૪૫.
૪૩. હજારીવાલા સુનિતાબહેન અંબાલાલ, પિંજારગલી, મુ. પો. અંકલેશ્વર, જિ. ભરૂચ - ૩૯૩ ૦૦૧.
૪૪. લાડ પન્નાબહેન રણછોડભાઈ, મુ. પો. સાદકપોર, તા. ચીખલી, જિ. વલસાડ - ૩૯૬ ૫૨૧.
૪૫. મહિડા અલ્કાબહેન શાર્દૂલસિંહ, મુ. પો. ગંગાધરા, તા. પલસાણા, જિ. સુરત.
૪૬. મૈસુરીયા શૈલેષકુમાર ડાહ્યાભાઈ, મુ. પો. લાંગડ, તા. પલસાણા, જિ. સુરત - ૩૯૪ ૨૩૦.
૪૭. પંચાલ સ્મિતાબહેન નટવરલાલ, સ્વામીનારાયણ મંદિર પાસે, ઉપના રોડ, વ્યારા - ૩૦૪ ૬૫૦.
૪૮. પટેલ ખદીજા ઐયુબ, ૧૯, ભરૂચા સોસાયટી, મહંમદપુરા, ભરૂચ - ૩૯૨ ૦૦૧.
૪૯. પટેલ શહેનાઝબાનુ ઈલ્યાસ, બી/૧૩ આબાદનગર, ભરૂચ - ૩૯૨ ૦૦૧.
૫૦. પટેલ વિનયચંદ્ર ભગુભાઈ, ૧૬૫/ શંકર નગર સોસાયટી, પાલનપુર પાટીયા, રાંદેર રોડ, સુરત.
૫૧. દેસાઈ નિમીષાબહેન નટરવલાલ, મુ. પો. સાયણ, તા. ગોલપાડ, જિ. સુરત - ૩૯૪ ૧૩૦.
૫૨. જોષી દર્શનાબહેન વિનોદચંદ્ર, ૨૭/ગીરીરાજ સોસાયટી, B/4 નવયુગ કોલેજ, રાંદેર રોડ, સુરત.
૫૩. પટેલ શિલ્પાબહેન ઈશ્વરભાઈ, ૧૪, આપ્રકુંજ, મુ. કબીલપોર, તા. નવસારી, જિ. વલસાડ - ૩૯૬ ૪૪૫.
૫૪. પ્રજાપતિ રાજેશ્વરીબહેન કાંતિલાલ, 44/A, રામવાટિકા, અંકલેશ્વર, જિ. ભરૂચ - ૩૯૩ ૦૦૧.
૫૫. ત્રિપાઠી નીલિમાબહેન ચંદ્રકેશ્વર, ૨૫, નંદનવન સોસાયટી, ઘોડદોડ રોડ, સુરત - ૩૯૫ ૦૦૧.

અમે ભણ્યું, છોકરા ભણાવીશું, સાક્ષરતા પર્વમાં સાથ દઈશું. ભણતર વધે વસ્તી ઘટે.

With Best Compliments from

**ધી માલણપોર ગૃપ ડો.
ઓ. મ. પ. સો. લી.**

મુ. પો. માલણપોર તા. હાંસોટ ડી. ભરૂચ.

શ્રી મનવંતરાય યશવંતરાય જોષી

શ્રી બેચરભાઈ મીઠાભાઈ પરમાર

ચેરમેનશ્રી

સેક્રેટરીશ્રી

- ◆ શ્રી લક્ષ્મીશંકર ધીરજલાલ જોષી ક. સભ્ય
- ◆ શ્રી ભગુભાઈ મગનભાઈ પટેલ ક. સભ્ય
- ◆ શ્રી ઝીણાભાઈ ચીમનભાઈ પટેલ ક. સભ્ય
- ◆ શ્રી દેવજીભાઈ ગોમાનભાઈ પટેલ ક. સભ્ય
- ◆ શ્રી ઈશ્વરભાઈ દુલાભાઈ પટેલ ક. સભ્ય
- ◆ શ્રી ડાહ્યાભાઈ ગોમાનભાઈ પટેલ ક. સભ્ય

વિનોદચંદ્ર ચંદ્રપ્રસાદ પટેલ સા. સેક્રેટરીશ્રી

વિચાર કરવાની કળા એટલે ખરી કળા.

- ગાંધીજી

રહેઠાણ : ૨૨૭૫૯
૨૨૭૬૫/૨૩૮૭૧

ઈસ્માઈલ ઈસપજી ઓલ કંપની

શાકભાજીના વેપારી

© ૨૪૧૯૧

મો. ઈલીયાસ ઓલ બ્રધર્સ

શાકભાજીના કમીશન એજન્ટ

© ૨૪૦

ગુજરાત આલુ ભંડાર

કાંદા/બટાકા/લસણના કમીશન એજન્ટ

માર્કેટ યાર્ડ
સ્ટેશન રોડ,
અંકલેશ્વર.

જે બીજાનું ભલું કરે છે, તેનું ભલું પુદ ઈશ્વર કરે છે.

- ધમ્મપદ

SHANTINATH

Group of Industries

Mfg. of Synthetic Yarn Cloth & Exporters

**Fact : Udhna Magdalla Road,
SURAT-395 007. INDIA.**

☎ Fact : 630921-631558-635006

☎ Off. : 623311, 622874, Fax No. : 623431

Telex : 188-425 SHRI IN SURAT

Gram : ' SHANTI SILK' P. Box No. 162 SURAT.

માનવીનો સાથો મિત્ર એની દશ આંગળીઓ છે.

- રોબર્ટ કોલિયર

With Best Compliments from

☎ 22479

SHAIKH PETROLEUM

Dealers in L. D. O. Crude Oil
in Retail & Tanker Load

Near Fair Price Shop. G.I.D.C., Old Colony,
Valia Road, **ANKLESHWAR** - 393 002.

મોનને એકાંત આત્માના શ્રેષ્ઠ મિત્રો છે .

લોંગ ફોલો

With Best Compliments From

L U P I N
AGROCHEMICALS (INDIA) LIMITED
UNIQUE CORP MANAGEMENT PROGRAMME

241/242-P, GIDC ESTATE,
PANOLI - 394 116
DIST : BHARUCH (GUJARAT)

A WIDE RANGE MANUFACTURER OF
TECHNICAL GRADE PESTICIDES AND
THEIR FORMULATIONS

Phones : 2255, 2339, 2476, 2473, 2433
Fax No. 026471-2255

Telex : 01814-204

સબ્લો જેટલા ઓછા તેટલી પ્રાર્થના ઉત્તમ.

- લ્યુપિન

શુભેચ્છા સહ

વિના સહકાર

નહિ ઉધ્ધાર

દી અંકલેશ્વર તાલુકા કો-ઓપરેટીવ પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનિયન

ઓફિસ ૨૩૦૭૭, ૨૨૭૩૭ લિમિટેડ પબ્લ મીલ ૨૩૬૩૪
 પ્રમુખશ્રીનું નિવાસ્થાન-દીવા ૨૩૪૫૪ સ્ટેશન રોડ અંકલેશ્વર
 સહકાર સદન, અંકલેશ્વર, જિ. ભરૂચ.

રજીસ્ટર્ડ નંબર ૮૬૯૮૬

સ્થાપના તા. ૨૯-૧૧-૪૩

— : શેર ભંડોળ : —

મંજુર થયેલ શેર ભંડોળ	:	અ વર્ગ રૂ.	૨૦,૦૦,૦૦૦/-
		બ વર્ગ રૂ.	૨,૦૦૦/-
ભરાયેલું શેર ભંડોળ	:	અ વર્ગ રૂ.	૬,૩૦,૨૮૦/-
		બ વર્ગ રૂ.	--
		કુલ રૂ.	૬,૩૦,૨૮૦/-
રીઝર્વ ફંડ	રૂ.	૧૫,૫૫,૩૦૧/-	
અન્ય ફંડો	રૂ.	૪૩,૫૬,૩૬૬/-	

કંટ્રોલ ખાંડ, કાપડ, સિમેન્ટ, ગે. પતરાં, ગે-પાઈપ, બોરિંગ પાઈપ, પી.વી.સી. પાઈપ, લોખંડ, રાસાયણિક ખાતરો, સુમુલદાણ, પત્થર, સી. પતરાં, સી. ચાદર, નળીયા વગેરેનું વેચાણ કરતી સંસ્થા. તેમજ તાલુકાનાં ખેડૂતોની તુવેર એકત્ર કરી વેચનાર સહકારી સંસ્થા.

પ્રમુખશ્રી

(વ્યવસ્થાપક મંડળ)

ઉપપ્રમુખશ્રી

શ્રી યાદુભભાઈ ઈબ્રાહીમ સભાત	દીવા	શ્રી ભુધરભાઈ છીતાભાઈ પટેલ	સારંગપુર
” નરેન્દ્રસિંહ છત્રસિંહ રણા	દીવી	” આદમજી દાવજી દેશાઈ	ઉમરવાડા
” ઈશ્વરભાઈ ગલાબભાઈ પટેલ	દીવા	” મુળજીભાઈ ગોપાલભાઈ પટેલ	અવાદર
” યુસુફભાઈ રસુલભાઈ પટેલ	અંદાડા	” મહમદ યુસુફ પટેલ	દીવા
” ઝવેરભાઈ ભીખાભાઈ પટેલ	બોરભાઠા	” સુલેમાનભાઈ દાઉદજી પટેલ	કાપોદ્રા
” મહમદભાઈ અહમદ પાંચભાયા	દકાલ	” ધર્મેન્દ્ર રતિલાલ પટેલ	જતાલી
” અબ્દુલ કાદર જવાભાઈ કાગઝી	અંકલેશ્વર	” અહમદ મોહમદ ઉનીયા	પીરામણ
” ડાહયાભાઈ અમાઈદાસ પટેલ	બોરભાઠાબેટ	” સુલેમાન મુસા ઉનીયા	પીરામણ
” અંબાલાલ મગનલાલ પટેલ	ધી ભરૂચ ડી. સે. કો. ઓ. બેંક, ભરૂચનાં પ્રતિનિધિ		
” મે. જલ્લા રજીસ્ટ્રાર સાહેબ સ.મે.	ભરૂચ સરકારશ્રીનાં પ્રતિનિધિ		

શ્રી અહમદભાઈ ઈબ્રાહીમ ભૈયાત - ખરોડ

શ્રી ગિરીશચંદ્ર જે. પટેલ-સજોદ

મેનેજર

આસી. મેનેજર

જય સહકાર

સફળ શિક્ષણ સફળ જીવનનો પાયો છે.

- વિનોબા ભાવે

શ્રી ખેતીવાડી ઉત્પન્ન બજાર સમિતિ, ભરૂચ.

સ્થાપના તારીખ : ૧/૧૦/૧૯૪૮.

મુખ્ય યાર્ડ ફોન નંબર : ૩૦૨૫૪
સબયાર્ડ વાગરા ફોન : ૨૩૧
મંત્રી રહેઠાણ ફોન : ૩૧૬૦૪

સબયાર્ડ આમોદ ફોન નંબર : ૨૧૦૫
સબયાર્ડ પાલેજ ફોન નંબર : ૨૦૩૬
ચેરમેનશ્રી ઓફિસ ફોન : ૩૬૨૨૪

✽ નિયંત્રિત પેદાશ ✽

ઘઉં, જુવાર, તુવર, રૂ, કપાસ, તાજા લીલા શાકભાજી, ફળો અને ઢોર.

ખેડૂનો પોતાનો માલ માર્કેટયાર્ડ ઉપર લાવી વેચવાનો આગ્રહ રાખે અને વેપારીઓ ખરીદી માર્કેટયાર્ડ ઉપરથી કરી માર્કેટ કાયદાને સફળ બનાવે.

ખેડૂત પ્રતિનિધિ

૧. શ્રી અજીતસિંહ માનસિંહ સુરતીયા, નાંદ.
૨. શ્રી પ્રતાપસિંહ રાયસિંહ રાજ, વહિયાલ.
૩. શ્રી અમરસંગ ઈબ્રાહીમ રાજ, ખોજબલ.
૪. શ્રી ઈબ્રાહીમ મહંમદ ભીખી, શેરપુરા.
૫. શ્રી અશોકભાઈ લલ્લુભાઈ પટેલ, કુવાદર.
૬. શ્રી ધ્રુવેશભાઈ છીતાભાઈ પટેલ, ડભાલી.
૭. શ્રી રણજીતકુમાર રમણલાલ પંડ્યા, કેશવાણ.
૮. શ્રી અશોકભાઈ મોતીભાઈ પટેલ, વાગરા.

સહકારી ખરીદ-વેચાણ સંઘ પ્રતિનિધિ.

૧. શ્રી તખતસિંહ મુળજીભાવા રણા, અમલેશ્વર.
૨. શ્રી ભોગીલાલ દેસાઈભાઈ પટેલ, સરભાણ.

વેપારી પ્રતિનિધિ.

૧. મીયામહંમદ કાદરભાઈ કેલાવાલા, ભરૂચ.
૨. એયુબભાઈ ઈસ્માઈલ ખોટા, કરમાડ.
૩. અહમદ મુસા પટેલ, નવેશ.
૪. હશનઅલી અહમદ પટેલ, આમોદ.

— : સહકારી પ્રતિનિધિ :—

૧. શ્રી સહકારી અધિકારી (બજાર) લગત જિલ્લા રજીસ્ટ્રાર, સ. મ. ભરૂચ.
૨. શ્રી વિસ્તરણ અધિકારી (ખેતી) લગત તાલુકા પંચાયત, ભરૂચ.

મીયામહંમદ કાદરભાઈ કેલાવાલા
ઉપસભાપતિ

અજીતસિંહ માનસિંહ સુરતીયા
સભાપતિ

દીપકભાઈ ગોરઘનભાઈ પટેલ
મંત્રી

માર્શના એક પ્રકારનું ભાવાત્મક ધ્યાન છે.

— રામકૃષ્ણ પરમહંસ

With Best Compliments From

HOECHST INDIA LIMITED

Plot No. 3501 - 15,
G. I. D. C.
ANKLESHWAR.

મોન વાર્તાલાપની મહાન કલા છે.

- હેઝલિટ

SHREE RAMANLAL D. PATEL

**BUILDER
(CONSTRUCTIONS OF ROAD & BUILDING)**

At Dory - Kadaiya,
DAMAN.

**Wish all good & complements
TO
THE COLLEGE OF EDUCATION, KHAROD.**

અંતર્મુખતા જ સાચા શિક્ષણની શરૂઆત છે.

- સ્વામી રામતીર્થ

રજી. નં. ૭૫૬૨

“ વિના સહકાર નહિ ઉદ્ધાર ”

રજી. તા. ૭-૫-૧૯૩૬

દી આમોદ તાલુકા પ્રાથમિક શિક્ષક કો-ઓ. ક્રેડીટ સો. લિ.

ટે. નં. ૨૨૨૬

જનતા ચોક, આમોદ, જી. ભરૂચ. STD Code No. ૦૨૬૪૧
શ્રી અમરસિંહ બાજીભાઈ રાજ - ચેરમેન (આમોદ)

મહંમદકુશોન ગુલાબસિંહ રાણા - રોષ

મુસાભાઈ આદમભાઈ પટેલ-કુરચણ (વા. ચેરમેન)

બ્રહ્માભાઈ હીરાભાઈ પટેલ-તણણ

ઉમરજીવલી અભરામ પટેલ-ઈખર

છત્રસિંહ મોહનસિંહ રાજ-માતર

શાંતીલાલ મૂળશંકર ભટ્ટ-તેલોદ

ચતુરભાઈ ત્રિભોવનદાસ પરમાર-આમોદ

અલીભાઈ ઈસ્માઈલવલી પટેલ-આણેદ

શ્રી અશોકચંદ્ર ભોગીલાલ શાહ (મુખ્ય સેક્રેટરી-આમોદ)

શ્રી સુરેશભાઈ છોટુભાઈ સોલંકી (મદદનીશ સેક્રેટરી પુરસા)

શ્રી દિનેશચંદ્ર ભાઈલાલભાઈ પટેલ (મદદનીશ સેક્રેટરી-આમોદ) નવાવાડીયા

વ્યાજના દર - કરજ ધીરાણ ઉપર ૧૦.૮૦%

૧૨ માસની બાંધી મુદત થાપણ ૧૦ %

સભાસદ બચત ૭.૨૦ %

કાયમી બચત વ્યાજ ૯%

“ વિના સહકાર નહિ ઉદ્ધાર ”

એન ૧૫ ડી ૨૮

રજીસ્ટર નંબર ૬૨૧૬ તા. ૧૪-૮-૧૯૨૮

દી હાંસોટ એગ્રી. કો.-ઓ. મલ્ટી પરપઝ સોસાયટી લીમીટેડ

મુ. પો. હાંસોટ, તા. હાંસોટ, જી. ભરૂચ.

શ્રી સબ્બીર હામદ મુંઝાદ- ચેરમેન

શ્રી મગનભાઈ વલ્લભભાઈ પટેલ - સેક્રેટરી

કમિટી સભ્યો :-

૫. મલંગ રસુલ શેખ

૧. અબ્દુલ હમીદ ઈબ્રાહીમ દાદાભાઈ

૬. નાણુભાઈ હીરાભાઈ પટેલ

૨. મહમદ સીદીક ગુલામ રસુલ અમી

૭. માનજીભાઈ કરસનભાઈ પરમાર

૩. ગુલામ મહમદ અબ્બુલ્લા કાનુગા

૮. ગોપાળભાઈ શુકાભાઈ પરમાર

૪. મુસ્તફા રહેમાન પોપટ

૯. ખુમાનસિંહ કાળુબાવા વશી-બેન્ક પ્રતિનિધિ.

ખેતી વિષયક હેતુ માટે સભાસદોને ખેતીનાં ઉત્પાદનનાં વિકાસ માટે ધીરાણ કરવાનું, સહકારી ધોરણે ખેતી વિષયક ખાતર, દવા, જંતુનાશક દવા તથા બીયારણ પુરૂં પાડવામાં આવે છે.

કોઈ એ નિર્બળતાની નિશાની છે.

- દયાનંદ સરસ્વતી

ગુજરાત એગ્રો ઈન્ડ. કોર્પોરેશન લિ.

શીતલ બ્રાન્ડ

ફૂડ પ્રોડક્ટ્સના અધિકૃત વિક્રેતા

ગુજરાત એગ્રો ઈન્ડ કોર્પો. લિ. ગણદેવીનાં કર્મચારીની

ગ્રાહક અને ધિરાણ મંડળી લી.

ફોન નં. C/o ૬૨૨૪૧

પાવર હાઉસ સામે, ગણદેવી, જિ. વલસાડ

- આલફાન્સો મેંગો પલ્પ ● કેસર મેંગો પલ્પ ● જામફળ જ્યુસ
● મીઠા ફૂટજામ ● મેંગો જામ ● ટોમેટો કેચ અપ ● મેંગો પીકલ્સ ● મીઠા પીકલ્સ
● લેમન પીકલ્સ ● પાતરા ● સ્વીટ કોર્ન ● ઊંધીયુ ● મેંગો જ્યુસ ● અરિન્જ જ્યુસ
● શુભ પ્રસંગોમાં મેંગો પલ્પ અને જ્યુસ જથ્થાબંધ મળશે ●

શુભેચ્છા સહ

“ શ્રી યશવંતરાય જોષી કો. ઓ. એગ્રીકલ્ચરલ
પ્રો. પ્રો. એન્ડ માર્કેટીંગ સોસાયટી લી. હાંસોટ ”

સ્થાપના તા. ૩૦-૮-૧૯૩૩

રજીસ્ટ્રેશન નં. : ૭૧૯૪

ફોન નં. ૨૦૨૩

S.T.D. ૦૨૬૪૬૮

સંસ્થાના સભાસદોના માલ કપાસ, તુવેર, ઝાંગર ને એકત્ર કરી
પુર્લાઈ કરી તથા વેચાણ કરીને ઉચાભાવ ઉપજાવી આપે છે.

લક્ષ્મીચંદ્ર દીરજરામ જોષી
ચેરમેન

શ્રીમા આપવી ઉત્તમ છે. પણ ભૂલી જવું એના કરતા પણ વધુ ઉત્તમ છે.

- બ્રાઉનિંગ

શુભેચ્છા સહ

... મો રૂપ : ૩૦૦૦
રસેકાસ : ૩૧૮૦૦

શો-રૂમ

સ્વામી સેનેટરી

બિલ્ડીંગ મટીરીયલ સપ્લાયર્સ

જી-૧૧૫-૧૧૬, પૃથ્વી ટ્રેડ સેન્ટર, રૂંગટા સ્કૂલ સામે, સ્ટેશન રોડ, ભરૂચ
જોનસન ગ્લેઝ અને ફ્લોર ટાઈલ્સ
જોનસન અને સેરા સેનેટરી વેર
એસ્કો સી.પી. પ્લાસ્ટિક ફીટીંગ્સ
જેકુઆર સી.પી. ફ્લોર-ટાઈન અને
આર્નાર્મીસ પ્લાસ્ટિક ફીટીંગ્સ
મીનાસો ગીઝર

પ્રિન્ટેડ ઈમ્પોર્ટેડ ટ્રાન્સફર ટાઈલ્સ
પ્લાસ્ટિક - અરીસા
પ્લાન્ડ ગેલ્વે ફીટીંગ્સ
ક્રિન્ના સ્ટેનલેસ સ્ટીલ ક્રિચન સી.
અંબુજા સિમેન્ટ - સાગોળ

ગેલ્વે, કાસ્ટીંગ, મીનાઈ P.V.C., S.W.R., M.S. જેવા દરેક જાતના પાઈપ તથા ફીટીંગ્સ

શુભેચ્છા સહ

નવજીવન ડ્રગ્સ સેન્ટર

દવાની દુકાન

જૂની કોલોની, જી.આઈ.ડી.સી.,
અંકલેશ્વર

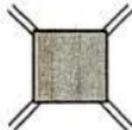
ધીરજ કડવી વસ્તુ છે પરંતુ તેના ફળ મીઠા છે.

- રૂબો

With best compliment from

**Mukesh
Bar & Restaurant**

☎.... 32407

**Patalia
DAMAN - 396 210**

**To
The College of Education, Kharod,**

केवळशी भेटले व्यक्तिनी समाजोपयोगी विकास.

- जेनेन्द्रकुमार

શુભેચ્છા સહ

ઝાડેશ્વર કો-ઓ. મ. પ. સોસાયટી લીમીટેડ

રજી. નં. ૯૩૮૦

મુ. પો. ઝાડેશ્વર, તા. જિ. ભરૂચ.

ફોન : ૩૫૬૨૦

સ્થા. તા. ૨૦-૨-૪૦

ખેતી વિષયક ચિરાણ, કન્ટ્રોલ અને નોન કન્ટ્રોલ મીજેનું વેચાણ, રાસાયણિક ખાતર તથા
જંતુનાશક દવાઓ, ઢોર ખાદ્ય દાણ - વગેરેનું કામકાજ કરે છે.

ભુપેન્દ્ર બી. પટેલ
સેક્રેટરી

છોટુભાઈ બી. પટેલ
ચેરમેન

SHRI SWAMI HARIGIRI PAPER MILLS LTD.

PLOT NO. 621/P, GIDC INDUSTRIAL ESTATE,
PANOLI-394115.
DIST. BHARUCH (GUJARAT)

ACTION FASHION SUITING SHIRTING

Prabu J. Tailor

DOLAT BAZAR, RAJPIPLA - 393145

Specialist for Collageion Dresses, Men's Wear

Phone : 20779

☎ : ... 22669

Shri Shankar Vilas Lodging & Bording House

Station Road,
Ankleshwar-1

શુભેચ્છા સહ

૭ ૩૦૯૫૩

કેવલ ઓન્ટરપ્રાઈઝ

નિરમા વોર્શિંગ પાવડર તથા ડી. કેકના ભરૂચ જિલ્લાના ઓન્ટર
નિરમા વોર્શિંગ પાવડર, સાબુ, નિરમા બ્યુટી બાથ વાપરો.

લીમડા ફળીયું, ઝાડેશ્વર. તા. ભરૂચ.

શુભેચ્છા સહ

ફોન ૩૨૧ ૫૨
નંબર ૩૪૦૦૬ ૩૧૪૧૩

આદર્શ ડેરી

રૂંગટા સ્કુલની બાજુમાં, ભરૂચ.
રહેઠાણ - ઝાડેશ્વર, તા. જિ. ભરૂચ.

33971 (S) 37562 (R)

Raymond's Authorised Shop
Suiting-Shirting-Readymade

UTSAV

1/2, Jawahar Bhavan, Nagarpalika Shopping Centre,
Opp. Shalimar Cinema, Station Road, BHARUCH-392 001.

શુભેચ્છા સહ

શ્રી રામ

ફોન નં. : ૩૪૨૩૬

જલારામ હાર્ડવેર સ્ટોર્સ

કલર તથા દરેક જાતના હાર્ડવેરના વેપારી

દુકાન નં. ૧૫/એ, શાલીમાર શોપિંગ સેન્ટર,
સ્ટેશન રોડ, ભરૂચ-૩૯૨ ૦૦૧.

With Best Compliments from :
VENTRON GROUP OF COMPANIES

The largest manufacturers of :

ANTISTATIC CONING OILS

for yarn finish in Western India,

**INNOVATIVE CHEMICALS
AND SPECIALITY CHEMICALS**

for Synthetic fibre finish

INVENTA CHEMICALS

VENTRON CHEMICAL INDUSTRIES

VENTRON CHEMICALS LTD.

FACTORY : Plot 519, GIDC Estate, Pandl, Dist. BHARUCH, GUJARAT (INDIA)

PHONE : 2226/2480/2470/2272 Fax : 026471 - 2261 (INVENTA)

HEAD OFFICE : 5, ONLOOKER BUILDING, 14 Sir Pm Road, Fort BOMBAY.

PHONE : 2665828/2664149/2664153/266317/2665511

Fax : 022 - 2664150 (VENTRON)

(BRANCHES AT AHMEDABAD, SURAT, SILVASSA, DELHI.)

મેત્રી એ તો ઈશ્વરે માનવીને દીધેલી શ્રેષ્ઠ મ બનીસ છે.

- એલેક્સેન્ડર

વીડીયોકોન, ગોદરેજ, ઓનીડા - કલર ટી. વી. તથા ફીઝ
તમેજ સ્ટીલ વુડન ફર્નીચર મળશે.

: ડીલર :

જલારામ વસ્તુ ભંડાર

કબુતરખાતા પાસે,
અમલસાડ, કોલ ઓ. ૭૨૨૨૭૯
તા. ભલદેવી, જ. વલસાડ.

With Best Compliments From

KONDENSING EQUIPMENTS

WORKS :
PLOT NO. 667, ROAD NO. 6,
G.I.D.C. PANOLI, ANKLESHWAR,
DIST. BHARUCH.

BOMBAY - 8371125,
5517438, 5560570.
FAX (91) 22-5560572
TLX : 11-76041 TEMA IN
PANOLI - 026471/2227
FAX : 026471/2319

HEAD OFFICE :
10, ATUR PARK,
SION TROMBAY ROAD,
CHEMBUR, BOMBAY.

Mfg. of Chemicals Equipments and fertiliser plants Equipments

ધર્મનું લક્ષ્ય છે અંતિમ સત્યનો અનુભવ.

- ડૉ. રાધાકૃષ્ણન

શુભેચ્છા સહ

સુરતવાલા સ્ટોર્સ

પીરામણ નાકા,
સ્ટેશન રોડ, અંકલેશ્વર

અમારે ત્યાં શુટીંગ શર્ટીંગ - રેમન્ડ, દિગ્ગમ, દિનેશ, ઓક્સફોર્ડ
વ્યાજબી ભાવે મળશે.

શુભેચ્છા સહ

.... ૨૨૭૮

નીલમ ફર્નીચર

દરેક પ્રકારના સોફાસેટ, ડાઈનીંગ ટેબલ, પલંગ,
ટીપોઈ, ટી.વી. શો કેશ, સ્ટીલ કબાટ, ઓફીસ ટેબલ,
તેમજ દરેક જાતનું ફર્નીચર વેચનાર.

અનુરાધા શોપીંગ સેન્ટર, સ્ટેશન રોડ,
અંકલેશ્વર-૩૮૩ ૦૦૧.

જે જ્ઞાન આચરણમાં ઉતર્યું નથી તે ભારરૂપ છે.

- ભર્તૃહરિ

શુભેચ્છા સહ

ગ્રાહક ભંડાર

શ્રી સાયણ ખાંડ ઉદ્યોગ કર્મચારી
ગ્રાહક સ.ભં. લી.

- મુ. પો. સાયણ સુગર ફેક્ટરી, તા. ઓલપાડ, જિ. સુરત
- શાખા : સાયણ બજાર
- મુખ્ય ઓફિસ : સાયણ સુગર ફેક્ટરી.

શુભેચ્છા સહ

શ્રી અભિક્ષા ઓટો ડીસ્ટ્રીબ્યુટર્સ

યામાહા તથા રાજદૂતના ઓથો. ડીલર

ને. હાઈવે નં. ૮ મોટી નગર, આંબોલી
તા. કામરેજ, જી. સુરત.

દરેકને માટે દયાબુ અને કોમળ બનો, પરંતુ પોતાને માટે કઠોર રહો.

- કૌ-વપુષિપસ

ન્યુ કોલીટી બેકરી

ઓફિસ

પીરામણ રોડ, બેથેલ હોમ સામે, અંકલેશ્વર.

કોલીટી બેકરી

ફોન નં. ૨૪૭૧૭

ન્યુ કોલીટી બેકરી

જીનવાલા હાઈસ્કૂલ સામે,

નગર પાલિકા શોર્પીંગ, પીરામણ નાકા,

ફોન નં. ૨૫૮૬૩

કોલીટી બેકરી

ફોન નં. ૨૫૮૬૩

મુલ્લા વાડ,

ફોન નં. ૨૫૦૩૦

અમારે ત્યાં દરેક જાતના બીસ્કીટ, બ્રેડ, કેક, પાઉં તેમજ બર્થ ડે કેક, તૈયાર મળશે તથા ઓર્ડર મુજબ બનાવી આપવામાં આવશે.

Special Courses
for

School & College Students,
Businessmen, Office goers &
Executives

Short Terms Certificate
as well as Diploma Courses

FOR MORE details CONTACT
OUR COUNCELLOR AT :

UNAI ROAD, NEAR Old BUS STAND,
VYARA - 394 650. DIST. SURAT.

RITS COMPUTER
LEARNING CENTRE

SPREADING COMPUTER LITERACY

સફળતાનું રહસ્ય એ છે કે તમારા લક્ષ્યને હંમેશા તમારી નજર સમક્ષ રાખજો. - ડિઝાયર્સ

With Best compliments from

SUN PHARMACEUTICAL INDUSTRIES LIMITED

Plot No. : 25,
Phase IV,
G.I.D.C. PANOLI.

શુભેચ્છા સહ ...

સહકાર એગ્રો ટ્રેડર્સ

કચ્છાતીવાડ, અંકલેશ્વર.

ધ્યાન

ધ્યાન વિના દુઃખ - રણ, ઉજ્જડ જમીન, જેવું બની જાય છે. ધ્યાન એ જીવનમાં મોટામાં મોટી કલામાંની એક છે. કદાચ સૌથી મોટી કલા છે, અને કોઈ કોઈની પાસેથી શીખી શકે એમ નથી તે જ તેની ખૂબી છે. તેની કોઈ પદ્ધતિ નથી. અને તેની કોઈ સત્તા નથી. માનવીઓએ પોતાના સંઘર્ષોમાંથી બચવા માટે વિવિધ સ્વરૂપના ધ્યાનની શોધ કરી છે. ધ્યાન એ ખરેખર ખૂબ સાદી બાબત છે, પણ આપણે તેને જટિલ બનાવી દીધી છે. ધ્યાન સદૃશ રીતે થાય છે. અસાધારણ હળવાશથી થાય છે. જો તમે પેલા પર્વતોની વચ્ચે કે જંગલમાં કે લાંબા સફેદ સ્વચ્છ રેતીવાળા કાઠિ એકલા ચાલતા હો, તો તેવા એકાંતમાં તમે ધ્યાન શું છે તે સમજી શકો.

- જે. કૃષ્ણમૂર્તિ

દરેક સારું કાર્ય પહેલાં અસંભવ લાગે છે.

- કાર્લાઈલ

With Best Compliments From :

U. H. Tolani

**TF
TOLANI FABRICATORS**

ENGINEERS AND CONTRACTORS

OFFICE :

Milān Talkies Compound,
Ankleshwar-393 001 (Gujarat)
Tel. : (02642) 22943

WORKSHOP :

Plot No. 7301/7315 G.I.D.C.,
Industrial Estate,
Ankleshwar-393 002 (Gujarat).
Tel. : (02642) 22517 (R) 23752.

With Best Complement from :

SHEETAL

BAR & RESTAURANT

**PATALIA,
DAMAN - 396 210.**

तमारी अहंकार बीजने कदाय उंभे, परंतु तमावुं ती पतन ज करे.

- कौ-ङयुशियस

નં. ૨૩૬૬૫

ફોન નં. ૨૩૭૭૧, ૨૩૭૯૧

ગેલેક્ષી
રિપોર્ટ્સ

દુકાન નં. ૫, સ્ટેશન રોડ,
આઈ.ટી.આઈ. સામે, અંકલેશ્વર

હમારે ત્યાં દરેક પ્રકારની
રમત ગમતના સાધનો મળશે.

ઓક્સર્ડ
ભૂહત્તા ઓક્સ રિટેશનરી માર્ટ

સ્ટેશન રોડ,
આઈ.ટી.આઈ. સામે,
અંકલેશ્વર - ૩૯૩ ૦૦૧.

હમારે ત્યાં પ્રાથમિક સ્કૂલ, હાઈસ્કૂલ, આઈ. ટી.આઈ.
તેમજ કોલેજને લગતા તમામ પ્રકારના પાઠ્યપુસ્તકો,
નોટબુક, પેન વગેરે સ્ટેશનરી માટે મળી

ગુજરાત ગેસ કંપની લીમીટેડ

“ આપની સેવા માટે કટિબદ્ધ ”

ગ્રાહક સેવા કેન્દ્ર ૯.૦૦ થી ૫.૩૦ સુધી

અંકલેશ્વર

૧૯-૨૦, અનૂરાધા શોર્પીંગ
કોમ્પ્લેક્સ, સ્ટેશન રોડ, અંકલેશ્વર
ફોન નં. : ૨૪૨૩૪, ૨૪૦૫૪

ભરૂચ

૧ લે માળે, બીએ શોર્પીંગ સેન્ટર
સ્ટેશન રોડ, ભરૂચ.
ફોન નં. ૩૩૨૮૮, ૩૧૪૯૧

૨૪ કલાકની સેવા માટે

અંકલેશ્વર

ફોન નં. : ૨૫૨૩૪, ૨૨૫૫૩,
૨૨૮૮૬, ૨૦૩૬૪

ભરૂચ

ફોન નં. : ૩૩૧૮૮, ૩૦૬૮૩
૩૫૫૦૩

“ વિશ્વાસની જ્યોત ઘેર ઘેર ”

ભાવનાથી રંગાયેલી બુદ્ધિ એ જ કાવ્ય છે.

પ્રો. વિલસન

શુભેચ્છા સહ

પટેલ જ્ઞાન સ્ટોર્સ

કિલ્લા-પારડી, એન. એચ. નં. ૮
નાડકર્ણી હોસ્પિટલ નીચે

ખેતીવાડીને લગતી જંતુનાશક દવાના જથ્થાબંધ તથા છુટક વેપારી

ભરૂચ શહેરમાં સ્ટેશનની પાસે, ખુલ્લા વાતાવરણમાં નિર્માણ પામેલ
સુંદર મકાનમાં અદ્યતન સગવડો સાથે આપની સેવામાં

શીતલ ગેસ્ટ હાઉસ

આપનું હાર્દિક સ્વાગત કરે છે.

સુવિધાઓ :-

- સ્ટેશન તેમજ બસ સ્ટેન્ડથી પાંચ મિનિટના અંતરે.
- એસી તેમજ નોન એસી રૂમ્સની સગવડો.
- દરેક રૂમ ઈન્ટરકોમ, મ્યુઝિક ચેનલ તેમજ ટી.વી. ધી સમજ.
- દરેક રૂમમાં ઠંડા-ગરમ પાણીની ૨૪ કલાકની સગવડ.
- સવાર-સાંજનું ખુશનુમા વાતાવરણ માણવા દરેક રૂમને બાલ્કની.
- આપના વાહનો પાર્ક કરવા માટેની સલામતી ભરી વ્યવસ્થા.
- આપના અનુકૂળ સમયે આ કોફી સાથે ઘણવા નાસ્તાની સગવડ.

સ્થળ : સ્ટેશન પાછળ, ભરૂચ-૩૯૨ ૦૦૨.

☎.... : ૩૩૫૨૫/૩૪૯૧

મેનેજમેન્ટ

માનવ માત્ર માટે પ્રેમ રાખવો એ કલાકાર બનાવાની પહેલી શરત છે.

- ટોલ્સટોય

N. A. Shaikh

Carting Agent & Govt. Regd. Contractor

OFFICE

1, Old Shopping Centre
Old N. H. No. 8,
G.I.D.C. Ankleshwar-393 002.
Phone : 2844

RESIDENCE

"Ashiana"
A-16, Brij Nagar, Station Road,
Ankleshwar-393 001.
Phone : 486

દૂધ - ધારા

દૂધ - ધારા

ડીસ્ટ્રી. : સરદાર ડેરી લી. મહેસાણા

પ્રતિષ્ઠા શોપીંગ સેન્ટર, સરેલાવાડી,
ઘોડ-ઘોડ રોડ, સુરત.

With Best Compliments from

India Tools

(PRECISION TURNING OF BEARING RACES)
D-16 Bholav Ind. Estate, BHARUCH

S. D. GAS AGENCY

Mahatma Gandhi Road, Nanavati Estate,
Near Bharti Talkies, BHARUCH.

**Agent of Pilot Cooking Gas
Domestik L.P.G. Supplier**

With Best Compliments From ..

ATEL CONSTRUCTION

GOVT. APPROVED CONTRACTOR

F-6, ANKIT APPT. VAJIFDAR STREET, HALLAR ROAD, VALSAD.

શુભેચ્છા સહ

પદ્માવતી ડોમપલેક્ષ

કઠોરમાં સસ્તા ભાવમાં સુંદર ફ્લેટ માટે મળો :

ભુકીંગ : કિશોર સ્ટોર્સ
કઠોર - ફોન (૦૨૬૨૧૫) ૬૨૫૮

સ્વાગત રેસ્ટોરન્ટ

(પંજાબી, ચાઈનીઝ, મદ્રાસી)
કાઠીયાવાડી - સ્નેક્સ .. જ્યુસ

અંબોલી નેશનલ હાઈવે નં. ૮
મણીનગર, કા. ચારસ્ટા
તા. કામરેજ જી. સુરત

કૈલાસ ટેક્સટાઈલ મીલ્સ પ્રા. લી.

૮૧૩, રાજકમલની સામે,
જી.આઈ.ડી.સી., સચીન, સુરત.

ધી નાંદોદ તાલુકા પ્રા. ટીચર્સ કલ્ચરમર્સ કો. ઓ. સો. લી.

ખત્રીવાડ, રાજપીપળા

નાંદોદ તાલુકાના પ્રાથમિક શિક્ષકો દ્વારા સંચાલિત સંસ્થા

રમેશચંદ્ર પી. સવ
પ્રમુખ

વાસુદેવ પી. પંચાલ
મંત્રી

કુમુદચંદ્ર ડી. પટેલ
મેનેજર

વ્યુ વેરાયટી ટેક્ષટોરીયમ

એક જ ભાવ રેમન્ડસ, ઢીગ્ગમ, ઢિનેશ, ઓ.સી.એમ. એક જ ભાવ
અને મયુર મીલના ઓથોરાઈઝડ ડીલર
મિલોના નક્કી કરેલા ભાવમાં ગ્રાહકને સંતોષ આપતો અંકલેશરનો એકમાત્ર શોરૂમ.

૧૧, માર્કેટ કમીટી શોપીંગ સેન્ટર
દવે હોસ્પીટલ સામે, સ્ટેશન રોડ, અંકલેશર.

પંડજ સુરતી

અધિન સુરતી

લાબેલા ટેલર્સ

ચીટા બજાર, અંકલેશર

અનુભવી જેન્ટ્સ ટેલર - સુટ સફારી, છન્સ-પેન્ટ,
ટ્રાઈઝર્સ તથા શર્ટ માટે પ્રખ્યાત

● અમારી બીજી શાખા ન્યુ લાબેલા ટેલર્સ, દવે હોસ્પીટલ સામે, સ્ટેશન રોડ, અંકલેશર ●

૨૩૬૪૬,
૨૫૯૧૪

પીન્ડી ટ્રેડર્સ

અમારે ત્યાં દરેક પ્રકારની છન્સ પેન્ટ, શર્ટ તેમજ
ઈલેક્ટ્રોનીક ટેપ, રેડીયો, કેમેરા, ચશ્મા, વોકમેન તથા

લેડીઝ એન્ડ જેન્ટ્સ આઈટમો મળશ.

રેલ્વે સ્ટેશન સામે, સ્ટેશન રોડ, અંકલેશર.

આશીષ મોરણવાલા

ફોન ૨૩૭૩૭

ટી.વી.વી.સી.આર. ઓનીડ, વીડીયોકોન, બી.પી.એલ તેમજ
મહારાજા સુમિત મિશ્ર મશીન, કેલ્વીનેટર રેકોર્ડર તેમજ મિલ્સેટ ઘરઘટી,
પોલર ખેતાન થીલીંગ ફેન અને ટેબલ ફેન તથા એચુલર મેળવવા માટેનું ભરોસાપાત્ર સ્વળ
સ્ટેશન રોડ, અંકલેશ્વર-૩૬૩ ૦૦૧.

①... (R) 23315

SOHRAB P. VIMADALAL

AGENT : Chairman's Club Member
Life Insurance Corporation of India
Ankleshwar (Town) Br. - (1333875)

Matru-Ashish, Nr. Union Bank,
Station Road, Ankleshwar 393 001
Tel : 23705

4, G I D C. Shopping Centre,
Opp Roshan Cinema, G.I.D.C.
Ankleshwar - Tel. : 20384

① : ૨૩૮૧૩

રંગરેજ સેફ વર્ક્સ

કપાટ, ટેબલ, પલંગ ખુરશી, અનાજ ભરવાના કોઠાર તથા
પતરાને લગતું દરેક કામ કરનાર
યુનિયન બેન્ક સામે,
સ્ટેશન રોડ, અંકલેશ્વર-૩૬૩ ૦૦૧, જી. ભરૂચ.

શુભેચ્છા સહ

અનુરાધા કે. કંપની

વિઠ્ઠલદાસ મોતીલાલ ગાંધી

સુકોમેવો તથા કરીયાણાના વેપારી

ચૌટા બજાર, અંકલેશ્વર.
ફો. નં. ૨૩૬૨૦

ગાંધી ની ચા

સવેરા

ચૌટા બજાર, અંદાડી નાકા, અંકલેશ્વર.
©.... ૨૩૧૩૩, ૨૨૪૨૬

મોદી જયભારત મંગળદાસ

મોદી અશોક કુમાર મંગળદાસ

શ્રી જય જલારામ ટ્રેડીંગ કું.

સ્વો, મેદો, બેસાત, અનાજ, કઠોળ
છુટક તેમજ જથ્થાબંધના વેપારી
ગોયાબજાર, અંકલેશ્વર. ફોન નં. ૨૩૮૦૨.

ફોન ધર : ૨૫૦૩૨

ન્યુ પ્રિન્સ ફર્નિચર

કબાટ ટીપોઈ, મુરશી, ટી. વી. કેશ, પલંગ,
ઓફિસ ટેબલ, અને ચેર કિફાયત ભાવે મળશે.

સ્ટેશન રોડ, અનુરાધા શોપીંગ સેન્ટર-૨, અંકલેશ્વર - ૩૯૩ ૦૦૧.

Tele : (O) 212282
(R) 02642-5128

DILIP R. DESAI

AGENT : Chairman's Club Member
Life Insurance Corporation Of India
ANKLESHWAR BR.

19, Krishna Trading Co., Near Old P.O., G.I.D.C., Ankleshwa - 393 002, Dist. Bharuch.

લાભેલા ટેલર્સ

* પેન્ટ શર્ટ શુટ સ્પેશ્યાલીસ્ટ *

ચૌટા બજાર, અંકલેશ્વર.

ટે. નં. ૨૫૫૪૭

ગોદરેજ રેફ્રિજરેટર પફ સહિત

- અનેક મોડેલો ઉપલબ્ધ
- સરળ હપ્તે પણ મળશે.

ઝગડીયાવાલા

અંકલેશ્વર.

શુભેચ્છા સહ ...

ચારા

૦... : ૨૦૪૫૮

રૂપાલી કલોથ સ્ટોર્સ

દોલત બજાર, રાજપીપલા, જી. ભરૂચ.

* શુર્ટીંગ * શર્ટીંગ

ઓ.સી.એમ., રેમન્ડ - દીગ્જીમ - દિનેશ

મેળવવાનું એક માત્ર સ્થળ

(વર) ૩૫૪૨૯

(કુ.) પી.પી. ૩૫૨૨૫

દરેક જાતના તાંબા-ચિત્તવ-સ્ટીલના વાસણો તેમજ માથલેશ મુજબના વેપારી

ફખરી સ્ટીલ સેન્ટર

કતોપોર બજાર, ભરૂચ - ૩૯૨ ૦૦૧.

સુપ્રિમ સાયકલ સેન્ટર

દરેક જાતની સાયકલોને સ્પે કલર તથા રીપેરીંગ ખાત્રીપૂર્વક કરી આપનાર તેમજ નવી હાથલારી બનાવનાર ફીઝ, સ્કુટર, કબાટ, ગેસના ચુલા, સીલીંગ ફેન, ટેબલ ફેન વિ.ને સ્પે કલર કરી આપવામાં આવશે.

ઠે. કતોપોર સ્લોપ,

સુશીલાબેનના દવાખાના સામે, ભરૂચ.

Marvel Gloves Industries

MANUFACTURERS & EXPORTERS OF HAND GLOVES

Kuddus Abdullah - PARTNER

SALES OFFICE :

101, Mohamedali Road,
Noor Palace 4th Floor,
P. B. No. : 3123
Bombay. 400 003. (INDIA)
Cable : KISMATWALA
Ph. : 3424074/3422544

FACTORY :

Shed No. : A-2/2508,
G.I.D.C. Ind Estate,
P.B. No. 2,
Ankleshwar - 393 002.
Cable : SUNNY
Ph. No. : 20187.

Niresh Shah

Phone : (O) 20496
24598
(R) 23782

ARIHANT TRADING CO.

AUTHORISED DISTRIBUTORS

Gujarat Heavy Chemicals Ltd.

AUTHORISED DEALER

Gujarat Alkalies & Chemicals Ltd.

Opp. Dr. Beck & Co. (I) Ltd. Near Dena Bank G.I.D.C., Ankleshwar - 393 002.

☎... 85055

A-1 S.T.D.

S.T.D. P. C.O. - I.S.D.
Mullawad, Ankleshwar.

☎... 85097

Rajpipla Chokdi
Opp. Matangi Estate, Ankleshwar.

A. N. Hajariwala (D.M.E.)
Bhupendra N. Hajariwala

(O) 20994
(R) 23784

SHREE RAM METAL INDL. CORPORATION

**Mechanical Engineers Job Work Specialist
Industrial Structural Fabricators**

Opp. Old Post Office, Plot No.-617, G.I.D.C. Estate, Ankleshwar-393 002.

શુભેચ્છા સહ ...

અનાજ અને ગોળના વેપારી

મોદી સુભાષચંદ્ર શીવલાલ

ગોયાબજાર, ટાવર પાસે,
અંકલેશ્વર.

જુનાગઢનું પ્રખ્યાત શુદ્ધ દેશી ઘી (શુદ્ધતાની ગેરંટી)

મહાપ્રભુજી ટ્રેડિંગ કોર્પોરેશન

શ્રી આચાર્યજી મહાપ્રભુજી મંદીર, સુરતી ભાગળ રોડ,
ગોયા બજાર, અંકલેશ્વર. ફોન નં. : ૨૪૧૩૦

હાર્દિક શુભેચ્છા સહ

અનુપમ નોવેલ્ટી સેલ

ઠે. કાજી શોપીંગ સેન્ટર ટુ. નં. ૮, બેન્ક ઓફ બરોડા સામે, સ્ટેશન રોડ, અંકલેશ્વર.

બુટ, ચંપલ, સ્લીપર, તથા મોજડી અવનવી ડીઝાઈનોમાં મળશે,
લેડીઝ તથા બાળકોનાં રેડીમેઈડ કપડાં મેળવવા માટેનું એક માત્ર લરોસાપાત્ર મથક

હાર્દિક શુભેચ્છા સહ

મુલતાની સીટ ક્વર્સ

૧૫ વર્ષથી
આપની સેવામાં

બજાજ, હોન્ડા, સુસુકી, સુના બુલેટ તથા ઘરેક પ્રકારની ગાડીની
સીટો બનાવનાર. ઉત્તમ મટીરીયલ્સ દ્વારા સુંદર ફીનીશીંગથી કામ કરી આપનાર.

ઠે. કાજી શોપીંગ સેન્ટર, ટુકાન નં. ૮, બેન્ક ઓફ બરોડા સામે,
સ્ટેશન રોડ, અંકલેશ્વર.

શુભેચ્છા સહ

અમદાવાદ સિવિલ પાસેની
સ્વસ્તિક શારદા વિદ્યાલય અને શારદા શિશુવિહારનાં

પટેલ નટવરભાઈ જોઈતારામદાસ તરફથી

શુભેચ્છા સહ

હસમુખભાઈ પટેલ

અમદાવાદ

(કાર્ટીંગ) સી. આઈ., આદેશ કાર્ટીંગ વર્ક્સ

હાઈક ગુભેચ્છ સહ

ખેતીવાડી ઉત્પન્ન બજાર સમિતિ, સ્ટેશન રોડ, અંકલેશ્વર.

નોંધણી ક્રમાંક - ૩૧

સ્થાપના તા. ૧૪-૯-૫૩

ખેતીવાડી ઉત્પન્ન બજાર સમિતિ ખેડૂતોના ખેતીમાં ઉત્પન્ન થયેલ માલનું ખુલ્લી હરાજી, ખરું તોલમાપ, ખરો હિસાબ, એ સિદ્ધાંતથી માલ એકત્રિત કરી વેચાણ કરાવવાનું કાર્ય કરે છે. ખેડૂતો આનો વધુને વધુ લાભ લે તેવી શુભેચ્છા.

સતીષભાઈ પટેલ

ઝવેરભાઈ ઘીવાલા

મોહનભાઈ પટેલ

ઈન્ચાર્જ સેક્રેટરી

વાઈસ ચેરમેન

ચેરમેન

૦. ૨૩૨૮૦ R. ૨૪૪૫૧

૦. ૨૩૧૧૫ R. ૨૩૨૨૫

૦. ૨૩૧૧૭ R. ૮૨-૫૪૨

કુડક અને સ્વાદિષ્ટ ચા માટે

એચ. એન. મોદી. ની ચા વાપરો

ડે. આદર્શ હાઈસ્કૂલ પાસે, અંકલેશ્વર-૧.

With Best Compliments From :

Mahendra M. Nayak

Daxa M. Nayak

Resi. : 902, Ratnaraj-2, Adajan Patia,
Rander Road, Surat.

With Best Compliments From

STERFIL LABORATORIES

Fact : A2/4003 G.I.D.C. Ind Estate,
Ankleshwar 393 002,
Dist. BHARUCH (GUJARAT)

PARTNAR : Dr. J. L. Patel

MANAGER : Mr. M. N. Patel

Relief Medical Stores (ANKLESHWAR)

Cheuta Bazar, Near Nagrik Bank, Ankleshwar Ph. 23418

DEALERS IN : Allopathic, Homoeopathic,
Veterinary Medicines.

શ્રી સાચા દૂધ ઉત્પાદક સહકારી મંડળી લી.

નં. સે. ૨૪૯૧૧
તા. ૨૪/૩/૯૧

૨૯૧ અહેન્દ્રસિંહ છત્રસિંહ

૨૯૧ જુખનસિંહ છત્રસિંહ - એકેટરી

૨૯૧ રાજેન્દ્રસિંહ જુખનસિંહ - કલાર્ક

પુ. પો. સાવણ, તા. વાવરા
જા. ભરૂચ.

કમિટી સભ્યો

પટેલ કનૈયાલાલ લક્ષ્મીદાસ

મન્સુરી ગુફુરભાઈ ઉસપભાઈ

૨૯૧ જુખનસિંહ ભયજી બાવા

ભાસ ટલીતાબેન કાંતીલાલ

પરમાર મયજીભાઈ પરમોતમ

પારેખ ખાલુભાઈ મુલજીભાઈ

રાઠોડ શિવાભાઈ મોહનભાઈ

FAVOURITE SAFETY PRODUCTS

J-1915, GIDC, Ankleshwar-393 002. Dist. Bharuch (Gujarat)

STD-02646 Phone : 20690/21690
Telex : 0189-231 PCO-IN CTD/2

Grams : "Safety" Ankleshwar
Fax No. : 2846-21030

શુભેચ્છા સહ

શ્રી ગજાનન જોટલીંગ કંપની

દમણીઝંપા, કિલ્લા પારડી.

॥ सत्यनाम ॥

गणेश इरसाण धर

ओ : २३५५१

२३८३९

धर : २३६९३

प्रो. भीखर्छिवावा धरीवदन बुनीवाव

गरभागरम इरसाण तेमण ताळ मिठाई मणरो.

चौटाबजार, अंकलेश्वर.

डार्डिक शुभेच्छा सह

शीव शक्ति मेरीझ

म्मु. दुकान नं. - १४

चौटाबजार, अंकलेश्वर.

शुभेच्छा सह ...

उ१५८८

स्टुडीयो संजय आर्ट

मकतमपुर रोड, लड्डय.

वीडीयो शुटींग, फोटोग्राफी

लेमीनेशन, डिजाईनर

शुभेच्छा सह

दुकान : ३०४८८

धर : ३१५८५

सोनल मेडीकल स्टोर्स

८/पी. शालीमार शोपींग सेन्टर,

स्टेशन रोड, लड्डय.

શુભેચ્છા સહ ...

પટેલ ઓટોમોબાઈલ્સ

જૂના થાણા,
નવસારી.

શુભેચ્છા સહ

શ્રી અરહીંદ ટ્રેડર્સ

બેન્ક ઓફ બરોડા નીચે, સ્ટેશન રોડ,

અંકલેશ્વર ફોન : ૨૩૫૦૬

હમારે ત્યાં હેન્ડલુમ કાપડ, ચારસા, બેડસીટ, ટુવાલ, લુંગી, પ્રિન્ટેડ ચાદર
વિગેરે કિકાપત ભાવે મેળવવા માટેનું બરોસાપાત્ર મથક.

શુભેચ્છા સહ ...

શિવમ પ્રિન્ટર્સ

ચલથાણ (સંજીવની હોસ્પિટલ સામે)

જિ. સુરત.

શુભેચ્છા સહ ...

58460
38754

અગ્રવાલ રાઈસ મીલ

ખાંડ - ચોખાના ઉત્પાદક,

કબીલપોર, નવસારી.

શુભેચ્છા સહ ...

દી પુનગામ ગૃ. કો. ઓ. મ.પ. સો. લી.

સ્થાપના
૨૨-૩-૪૯

મુ.પો. પુનગામ, તા. અંકલેશ્વર
ચેરમેન - ગણપતભાઈ રામાભાઈ પટેલ
મેનેજીંગ કમિટીના સભ્યો

૨જા. નં.
૧૩૦૦૩

શ્રી મનહરલાલ બેચરભાઈ પટેલ
શ્રી ચિતેન્દ્રસિંહ ચંદ્રસિંહ પરમાર
શ્રી જીવરામ બહેચરભાઈ પટેલ

શ્રી જેરામભાઈ છનાભાઈ પટેલ
શ્રી ગોમાનભાઈ દયાળભાઈ પટેલ
શ્રી છગનભાઈ જીણાભાઈ ૧-૪-૯૪ મુળી
શ્રી મનહરભાઈ જેઠાભાઈ ૧-૫-૯૫ થી

સેક્રેટરી - શ્રી કાલીદાસ ખુશાલભાઈ પ્રજાપતિ

શુભેચ્છા સહ

ફોન નં. ૩૩૦૭૭

નર્મદા ફેલીકેશન

ઝાડેશ્વર બસ સ્ટેન્ડ સામે, જી. ભરૂચ.

જાળી, દરવાજા, અને ઝોલા

તમામ પ્રકારની ડીઝાઈનમાં તૈયાર કરી આપવામાં આવે છે.

મારૂતી જનરલ સ્ટોર્સ

હમારે ત્યાં દરેક જાતના બિસ્કીટો જેવા કે પારલે ગ્લુકોઝ, બ્રીટાનીયા કેકજેક તેમજ ટોસ બિસ્કિટ મળશે
છુટક તેમજ જથ્થાબંધ વસ્તુઓના વેપારી તથા દરેક પ્રકારની ચોકલેટો, ટૂથબ્રશ, સાબુઓ, અગરબત્તી તેમજ
ફળો અને ઠંડાપીણાં તેમજ માંડવીના કેમસ દાણાચણા મળશે.

પ્રો. રાજુ એચ. ખાનદેશી
મુ.પો. માંડવી
ટેલસર, મેઈલ બજાર સામે.

WITH BEST COMPLIMENTS FROM :

KALPESH PATEL

J. S. CHEMICALS

OFFICE : 305, Sahyog Chambers, 11/rd Floor, Near Mini Bazar,
Varachha Road, Surat-395 006.

Fax : (0261) 613721 Phone : (0261) 624969

FACTORY : Plot No. 4801/A/B, G.I.D.C. Ankleshwar
Phone : (02646) 20230.

શુભેચ્છા સહ ...

દિનેશ જનરલ એન્ડ ઇલેક્ટ્રીક સ્ટોર

" અરવિંદ ટાવર "

પ્રજાપતિ આશ્રમ પાસે, નવસારી.

અશોક લાડ

શુભેચ્છા સહ ...

અશોકા

પોસ્ટર પેઈન્ટીંગ, પ્રોટ્રેઈટ

દરગાહ રોડ, નવસારી

શુભેચ્છા સહ ...

ગાંધી મેડીકલ સ્ટોર્સ

(ગોધા બજાર)

દરેક જાતની દવાઓ મળશે

બ્રાન્ચ : પીરામણ નાકા

શુભેચ્છા સહ ...

થંપા

સ્ટીલ ફર્નિચર વર્ક્સ

સ્ટેશન રોડ, અંકલેશ્વર.

શ્રી ગાયત્રી ખમણ સેન્ટર

સ્ટેશન રોડ, ત્રણ રસ્તા પાસે,
અંકલેશ્વર.

● નોંધ : ઓર્ડર પર પૂરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે. ●

With Best Compliments

☎ 23764 (R)

ASHIRWAD CLINIC

Near Piraman Naka
Ankleishwar - 393 001.

Balvant Prajapat

Vajinath Chemicals

Mfg. Fine Chemicals

T. R. Oil , Copper Suphete, Zinc Sulphate, $ZnCl_2$

OFFICE & WORKS :

Plot No. CI-437 G.I.D.C. Ank,
Opp. Navdeep Chemicals Pvt. Ltd.
☎... P.P. - 22216

RESIDENCE :

At. Po. Matied, Ta. Ankleshwar
Dist. Bharuch.
☎... (82) 576

શુભેચ્છા સહ ...

કિશન લેબોરેટરી

લોહી, ઝાડો-પેશાબ, ડાયાબિટીશ અને હાર્ટને લગતા
તેમજ સીફિલીશ, ગોનર્યાને લગતા તમામ લોહીના પરિક્ષણ માટે
સ્ટેશન રોડ, બીજ નગર પાસે, અંકલેશ્વર.

શ્રી સેલ્સ કોર્પોરેશન

ઉમીયા વે-બ્રીજની બાજુમાં,
જી. આઈ.ડી.સી., સચીન.

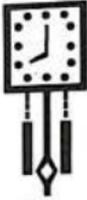
દરેક જાતની દવાઓ મેળવવાનું સ્થળ એટલે ...

ભાવસાર મેડીકલ સ્ટોર

આયુર્વેદીય તેમજ પશુઓની દવાઓ પણ મળશે.

મુ. પો. અંબવાવ, તા. માંગરોળ જી. સુરત.

એ. જી. વોચ કોર્નર

દરેક કંપનીના ઘડિયાળો વેચનાર
તથા રીપેર કરનાર

નોંધ : કેલબ્રેટર પણ રીપેર કરી આપવામાં આવશે.

મુ. પો. કેવડી તા. માંગરોળ ડી. સુરત

મમતા કાર્ટીંગ

- ☆ ઈટ, રેતી, કપચી, સીમેંટ માટે મળો.
- ☆ મકાન લે-વેચ માટે મળો.

સંગિણ પોર, ચાર રસ્તા,
વેડ રોડ, સુરત.

હર્ષદ ટ્રેડર્સ

સોંગતેલ રોનક, પસંદ -૧ ના જથ્થાબંધ વેપારી

મુ. નવસારી ઝવેરી સડક
તા. નવસારી જી. વલસાડ

BHAIRAV TRADING CO.

Wholesale Merchants

11, Narayan Chambers, Zaveri Sadak, Navsari - 396445

NAVJIVAN TRADERS

Wholesale Kirana Merchant
Ta. Navsari Dist. Valsad.

DASHARATH TRADING CO.

Wholesale Merchant of Grain, Pules & Cattel Feeds.

11, Narayan Chambers
Zaveri Sadak,
Navsari - 396 445.

MADNI ELECTRICALS

● Authorised Dealer ●

Phillips, Crompton Greaves, Batlibol (Spherehot).
Anchor, Bajaj, Polar, Usha, Orient, Ralifan

Panchbatti
Bharuch-392 001.
☎ O. 31786/31722
R. 31711

Katopore Bazar,
Bharuch 392 001.
☎ O. 32786/36751
R. 36851

હર્ષદ ટ્રેડર્સ

સીંગતેલ રોનક, પસંદ -૧ ના જથ્થાબંધ વેપારી

મુ. નવસારી ઝવેરી સડક
તા. નવસારી જી. વલસાડ

BHAIRAV TRADING CO.

Wholesale Merchants

11, Narayan Chambers, Zaveri Sadak, Navsari - 396445

NAVJIVAN TRADERS

Wholesale Kirana Merchant
Ta. Navsari Dist. Valsad.

DASHARATH TRADING CO.

Wholesale Merchant of Grain, Pules & Cattel Feeds.

11, Narayan Chambers
Zaveri Sadak,
Navsari - 396 445.

MADNI ELECTRICALS

● Authorised Dealer ●

Phillips, Crompton Greaves, Battilbol (Spherehot).
Anchor, Bajaj, Polar, Usha, Orient, Ralfan

Panchbatti
Bharuch-392 001.
☎ O. 31786/31722
R. 31711

Katopore Bazar,
Bharuch 392 001.
☎ O. 32786/36751
R. 36851

બાકુબલ મેડીકલ સ્ટોર્સ

ફોન (૦) ૨૨૭૭૦, ૨૩૩૩૧
(૫) ૨૩૯૭૮, ૨૪૭૮૬

સ્ટેશન રોડ, અંકલેશ્વર

અમારે ત્યાં દરેક જાતની દેશી, પરદેશી તેમજ
દરેક દર્દને લગતી દવાઓ ક્રિક્રાયત ભાવે મળશે.

જગદંબા સ્ટીલ એન્ડ ગીફ્ટ પોઈન્ટ

હમારે ત્યાં દરેક પ્રકારના સ્ટીલ, તાંબા, ધાતુના, પિત્તળના વાસણો
રંગબેરંગી ડિઝાઈનોમાં વ્યાજબી ભાવે મળશે.

ફુ. ૨૩૦૩૮
રે. ૨૪૨૧૧

● રૂબરૂ મળો યા નીચેના સરનામે પત્ર વ્યવહાર કરો. ●

પટેલ સર્જિકલ હોસ્પિટલ સામે, સ્ટેશન રોડ, અંકલેશ્વર.

ઝી સ્ટુડીયો

વિડીયો શૂટીંગ,

માત્ર એક મિનિટમાં પાસપોર્ટ ફોટો
આઉટડોર ફોટોગ્રાફી માટે મળો.

Z

Studio &
Video Shooting

A-7, Marketyard Shopping Centre,
Opp. Dave Hospital, Station Road,
Ankleshwar.

With Best compliments From :

MAHARAJA ELECTRICIALS

KILLAPARDI (VALSAD)

PRAYER

... make me an Instrument of thy Peace;
... where there is hatred, let me sow Love;
... where there is Injury, let me sow Pardon;
... where there is doubt, let me sow faith;
... where there is despair, let me sow Hope;
... where there is sadness, let me sow Joy;

St. Francis of Assisi

ભજન

પ્રીતિપૂર્વકમ્ ભજતામ્ - ભજતામ્ નો એક અર્થ ભજન કરવું છે.
ભજન એટલે ધોગ ભાગ કાઢવો - પ્રભુ માટે - આપણું સૌંદર્ય કાઢી નાખવા
માટે જ મંદિર આવ્યું. મંદિરમાં ભાવથી પ્રભુનો ભાગ કાઢવામાં આવતો.
જૂના કાળમાં પ્રભુ માટે જ મંદિરમાં રાપ, સોનું, જમીન, નાણાં આપતા.

ભજનનો અર્થ જ એ કે પ્રભુ માટે જીવનનો ધોગ ભાગ કાઢવો.
તેથી તો વાનપ્રસ્થ શબ્દ આવ્યો.

પુવાનીમાં ૩/૪ ધોતાને માટે અને ૧/૪ પ્રભુ માટે
પૃથ્ઠવસ્થામાં ૧/૪ ધોતાને માટે અને ૩/૪ પ્રભુ માટે

ભજનનો અર્થ - પ્રભુ માટે જીવનનો - દિવસનો અને વિતનનો ભાગ કાઢવો.
ઈશ્વરના બનેલા છે તેને આપવું તે ભજન છે.
કોઈપણ કાર્ય મન-બુદ્ધિ મૂકીને કરો તો તે ભજન છે.

Life ... ? Life is ...

An Aim
A Beauty
A Challenge
A Donation
An Event
A Festival
A Game
A Hope
An Inspiration
A Journey
A Knowledge
A Love
A Mystery
A Nocturne
An Opportunity
A Promise
A Question
A Responsibility
A Song
A Tragedy
Ups and Downs
A Venture
A Wealth
A X-ray
A Yarn
A Zeal

Achieve It
Praise It
Meet It
Except It
Understand It
Celebrate It
Play It
Keep It
Give It
Complete It
Increase It
Enjoy It
Unfold It
Appreciate It
Take It
Fulfil It
Solve It
Maintain It
Sing It
Face It
Believe It
Dare It
Preserve It
Observe It
Weave It
Control It

શિક્ષકની પ્રાર્થના

(રપેનિય કાવ્ય)

હે પરમાત્મા!

મારા અંતરમાં મારી શાળા પ્રત્યે અનન્ય ભક્તિભાવ જાગૃત રહે. શિક્ષકની મોતિની પણ શાળા પ્રત્યેની મારી સંનિષ્ઠાને ચલાવવાનું કરવા સમર્થ ન નીવડો.

અંતરને કલુષિત કરતી અધિકાર રક્ષાની વૃત્તિ મારામાં ન જાઓ, અધિકરના વિરોધની વૃત્તિનો તે જાગતા જ ઉચ્છેદ થઈ જાઓ.

મારા પ્રત્યે કોઈનામાં સોહાર્દનો અભાવ હોય તો તે મને કહે નહિ,

ને મારા શિષ્યોની સ્મૃતિમાંથી ભૂંસાઈ જવાનુંય મારા માટે નિર્માયું હોય તો તેનો મને રંજ ન હો.

મારામાં માતા કરતાય અધિક માનુષ્ય વહેતું રહો,

ને જે મારા સંતાન નથી તેમના ઉપર પણ મને વાત્સલ્ય વરસાવતા આવડો,

તેમને માતાની જેમ કાંબમાં લેતા આવડો.

કોઈ એક બાળકમાંય મારા જીવનના સંવાદનું સંગીત પૂરવાની,

એ બાળકને જીવનનું જીવંત કાવ્ય બનાવવાની મારામાં શક્તિ આવી વસો.

મારા હોઠ બિડાઈ જાય તે પછી પણ એના દ્વારા મારા જીવનસંવાદનું ગીત ગૂંજતું રહો.

મારા જીવનમાં એવો બોધ રેડો કે રોજબરોજના પળપળના જીવન સંચામમાં પણ જે વિસારે ન પડે.

મારી શાળામાં જે કંઈ હો, તે જનહિતાય, જન સુખાય હો, અલ્પને પણ ઉન્નત કરનારુ હો.

મારી જીવનસરણી સરળતાથી વહેનારી હો, મારી દૈષ્ટિ અગાધને કોપતાંય ન થાકે એવી હો.

મારું અધ્યાપન અસંદિગ્ધ અને દંભરહિત હો.

જીવનની શુદ્ધ આપિ, વ્યાપિ કે ઉપાપિ મારા કાર્યમાં બાધારૂપ ન રહો.

દંડ ધારણ કરતાં પણ મારા હાથ ફૂલદડા જેવા બની રહો,

એમાં માતાના હાથની દુઃખને ભૂલાવી દેનારી મુદુતા આવી વસો.

ઈટમટોડીની મારી અઃ પ્રાણમાં જીવન પૂરવા જેટલી મારા પ્રાણની શક્તિ હો,

કંકાલકાયને ઉખા આપી શકે એવી મારી શ્રદ્ધા હો,

મારું ક્રદય એના ધારક સ્તંભનું સ્થાન પ્રાપ્ત કરો.

મારી અભિલાષાઓ એના ઉન્નત શિખરરૂપ બની રહો "

- "શિક્ષકની તાત્ત્વિક આધારશિલા" પુસ્તકમાંથી સાબર

મુદ્રક : જીનસ આર્કસ્ટ, ભરૂચ. ટિ : 30504